

**Ocena
aktualności i
stopnia realizacji
Gminnego
Programu
Rewitalizacji
Miasta
Włocławek na
lata 2018-2028
oraz
efektywności
narzędzi
Specjalnej Strefy
Rewitalizacji**

Warszawa, 30.09.2021 r.

Ocenę aktualności i stopnia realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławek na lata 2018-2028* oraz efektywności narzędzi Specjalnej Strefy Rewitalizacji opracował zespół autorski Centrum Doradztwa Rewitalizacyjnego Instytutu Rozwoju Miast i Regionów w składzie:

- Paulina Basińska,
- Joanna Rydel,
- Katarzyna Spadło (red.),
- Edyta Tomczyk.

Raport opracowano w ramach umowy nr REW.3033.7.2021 z dnia 22.04.2021 r. zawartej przez Miasto Włocławek z Instytutem Rozwoju Miast i Regionów w Warszawie dotyczącej przeprowadzenia oceny aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławek na lata 2018-2028 oraz efektywności narzędzi Specjalnej Strefy Rewitalizacji.

Spis treści

Słownik podstawowych pojęć i skrótów	4
1. Wprowadzenie	7
2. Koncepcja metodologiczna badania.....	8
2.1 Lokalne uwarunkowania badania.....	8
2.2 Zakres oceny.....	11
2.3 Logika procesu badawczego.....	12
2.4 Kryteria i zastosowane metody oraz techniki badawcze	15
3. Ocena stopnia realizacji celów GPR.....	19
3.1 Ocena poziomu zaawansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych	19
3.2 Ocena poziomu zjawisk kryzysowych.....	23
3.2.1 Monitoring wskaźników programu rewitalizacji	23
3.2.2 Poziom realizacji wskaźników.....	25
3.2.3 Ocena doboru wskaźników do monitorowania.....	43
3.2.4 Analiza wpływu czynników wewnętrznych i zewnętrznych na realizację GPR	46
4. Ocena aktualności GPR - identyfikacja przesłanek do aktualizacji programu	52
5. Ocena narzędzi SSR	60
5.1 Analiza wykorzystania narzędzi SSR na terenie Włocławka	60
5.2 Ocena narzędzi SSR przez interesariuszy	67
5.4 Analiza potrzeby zmiany Uchwały nr VIII/57/2019 Rady Miasta Włocławek z dnia 9 kwietnia 2019 roku ustanawiającej Specjalną Strefę Rewitalizacji na obszarze rewitalizacji miasta Włocławek	76
6. Ocena kryteriów ewaluacyjnych	77
6.1 Trafność procesu rewitalizacji	79
6.2 Skuteczność procesu rewitalizacji	91
6.3 Użyteczność procesu rewitalizacji	106
6.4 Efektywność i trwałość procesu rewitalizacji	109
7. Podsumowanie	118
8. Załączniki	121
9. Spis tabel i wykresów	121

Słownik podstawowych pojęć i skrótów

Ustawa o rewitalizacji – ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 485).

Ustawa o samorządzie gminnym – ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1372).

Ustawa o gospodarce nieruchomościami – ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1990, z 2021 r. poz. 11, 234, 815, 1551, 1561).

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 741, 784, 922).

Obszar zdegradowany – zgodnie z ustawą o rewitalizacji jest to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz co najmniej jednego z wymienionych w art. 9 negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

Obszar rewitalizacji – zgodnie z art. 10 ustawy o rewitalizacji jest to obszar, na którym gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obejmuje on całość lub część obszaru zdegradowanego i cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk oraz dużym znaczeniem (potencjałem) z perspektywy rozwoju lokalnego. Nie może być większy niż 20% powierzchni gminy i zamieszkały przez więcej niż 30% jej mieszkańców. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznacza rada gminy w drodze osobnej będącej aktem prawa miejscowego.

Uchwała delimitacyjna – uchwała w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, o której mowa w art. 8 ustawy o rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji – podstawowy dokument uchwalany przez gminę, pozwalający na prowadzenie działań rewitalizacyjnych. Szczegółowe wymagania dotyczące GPR określa art. 14 ustawy o rewitalizacji. GPR sporządzany jest przy współudziale lokalnej społeczności, dla wyznaczonego wcześniej obszaru rewitalizacji. Zawiera on w szczególności diagnozę obszaru rewitalizacji, przyjęte cele i kierunki działań oraz opis zaplanowanych przedsięwzięć.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Włocławka na lata 2018-2028 (GPR Włocławka) – program, o którym mowa w art. 14 ustawy o rewitalizacji, przyjęty Uchwałą Nr XLVI/91/2018 Rady Miasta Włocławek z dnia 17 lipca 2018 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławek na lata 2018–2028.

Specjalna Strefa Rewitalizacji (SSR) – przewidziany w art. 25 ustawy o rewitalizacji obszar specjalny, ustanawiany po uchwaleniu gminnego obszaru rewitalizacji na obszarze rewitalizacji. SSR wyznacza się odrębną uchwałą stanowiącą akt prawa miejscowego. Ustanowienie SSR jest fakultatywne i umożliwia gminie zastosowanie na jej terenie specjalnych rozwiązań prawnych, m.in. narzędzi ekonomicznych i społecznych, wspierających proces rewitalizacji. SSR uchwała się na maksymalnie 10 lat, bez możliwości przedłużenia okresu jej obowiązywania.

Miejscowy plan rewitalizacji (MPR) – miejscowy plan rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP) – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, o którym mowa w art. 14 ust. 1. ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Interesariusze, Interesariusze procesu rewitalizacji – grupa osób i podmiotów, o której mowa w art. 2 ust. 2 ustawy o rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji (Komitet) – organ opiniodawczo-doradczy w procesie rewitalizacji, o którym mowa w art. 7 ust. 1 i dalej ustawy o rewitalizacji. W przypadku Włocławka zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji określono w Uchwale Nr LI/136/2018 Rady Miasta Włocławek z dnia 16 października 2018 r.

Monitoring w odniesieniu do rewitalizacji to procedura systematycznego rejestrowania i raportowania postępów procesu. Art. 22 ustawy o rewitalizacji nakłada na prezydenta miasta obowiązek dokonania oceny aktualności i stopnia realizacji GPR co najmniej raz na 3 lata, zgodnie z przyjętym w tym programie systemem monitorowania. Ocena ta jest opiniowana przez Komitet Rewitalizacji i ogłaszana w Biuletynie Informacji Publicznej. Na jej podstawie może zostać stwierdzona konieczność wprowadzenia zmian w GPR lub jego uchylenia w przypadku stwierdzenia osiągnięcia celów rewitalizacji.

Wskaźniki monitoringu w odniesieniu do rewitalizacji to wskaźniki produktu opisujące wytworzone w procesie wdrażania projektów rewitalizacyjnych konkretne, fizyczne efekty działań (dobra i usługi), które w założeniu mają przyczynić się do osiągnięcia zaplanowanych rezultatów - celów procesu rewitalizacji wynikających z GPR. Wskaźniki monitoringu służą rejestracji stanu faktycznego i dotyczą produktów wytwarzanych w efekcie wdrożenia projektów, a także rezultatów mierzonych w odniesieniu do zjawisk, które posłużyły do wyznaczenia obszaru rewitalizacji. Poszczególne wskaźniki odnoszą się do konkretnych celów rewitalizacji, przy czym wskaźniki te są zarówno konkretyzacją danego celu (w tym znaczeniu, że przesądza, co będzie obserwowane i mierzone), jak i jego kwantyfikacją (ustaleniem sposobu wyrażenia mierzonego zjawiska lub agregatu zjawisk – liczbowo albo binarnie).

Wartość bazowa – to wartość danego wskaźnika odnotowana przed rozpoczęciem monitorowania lub ewaluacji procesu rewitalizacji.

Wartość docelowa – to ustalona arbitralnie oczekiwana wartość danego wskaźnika, która powinna być uzyskana w danym punkcie ewaluowanej rewitalizacji (najczęściej w chwili jej zakończenia, ale też – w niektórych przypadkach – na zakończenie określonego etapu) w wyniku skutecznego przeprowadzenia procesu.

Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne (przedsięwzięcie/projekt) – działanie, którego realizacja przyczynia się do osiągnięcia celów określonych w GPR. Obowiązek identyfikowania projektów w GPR wynika z art. 15 ust. 5 ustawy o rewitalizacji. Opis przedsięwzięć zawarty w GPR powinien zawierać m.in.: nazwę i wskazanie podmiotów je realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji.

Analiza Desk Research to metoda badawcza, która sprowadza się do analizy zapisów dostępnych źródeł danych, obejmującej w szczególności ich kompilację, wzajemną weryfikację i przetwarzanie. Analiza taka stanowi podstawę do wypracowania wniosków na temat badanego problemu.

Badanie ankietowe (badanie CAWI) jest jedną z głównych metod analizy ilościowej. Jest to internetowa technika ankietowa, w której kwestionariusze z pytaniami zamkniętymi i otwartymi są dostarczane respondentom za pośrednictwem linku w wiadomości e-mail.

Telefoniczne wywiady pogłębione (TDI) – są jedną z podstawowych technik badań jakościowych. Polegają na uporządkowanej rozmowie telefonicznej badacza z respondentem. Ich celem jest uzyskanie opinii i informacji od konkretnych osób, spełniających określone przez badacza kryteria doboru próby. Badania TDI koncentrują się na uzyskaniu konkretnych informacji w oparciu o określony schemat (scenariusz) rozmowy i stanowią nieco skróconą w stosunku do pogłębionych wywiadów indywidualnych (IDI) metodę badawczą.

1. Wprowadzenie

Instytut Rozwoju Miast i Regionów na zlecenie Urzędu Miasta we Włocławku przeprowadził ocenę aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławek na lata 2018–2028 (GPR Włocławka) oraz efektywności narzędzi Specjalnej Strefy Rewitalizacji. Program został przyjęty Uchwałą nr XLVI/91/2018 Rady Miasta Włocławek z dnia 17 lipca 2018 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławek na lata 2018–2028. Został opracowany zgodnie z ustawą o rewitalizacji oraz „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”¹. GPR Włocławka sporządzono dla obszaru rewitalizacji, którego granice określono uchwałą nr XXX/44/2017 Rady Miasta Włocławek z dnia 27 marca 2017 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Włocławek, zgodnie z art. 8 ustawy o rewitalizacji. Obszar rewitalizacji wyznaczono w najstarszej części Włocławka, w granicach Śródmieścia między ulicami: Towarową, Targową, wzdłuż Zielonego Rynku (do południowej granicy działki nr ew. 81 KM 50), Królewiecką (od południowej granicy działki nr ew. 78 wzdłuż ulicy Królewieckiej do południowej granicy działki nr ew. 16, wzdłuż zachodniej granicy działek nr ew. 16, 17, 18 KM 50), Zduńską (od zachodniej granicy działki nr ew. 20 wzdłuż południowej granicy działek nr ew. 21 i 161 KM 50), placem Wolności, wzdłuż Brzeskiej (do południowej granicy działki nr ew. 56/2 KM 45), Wojska Polskiego (od zachodniej granicy działki nr ew. 55/5 KM 45), placem Kopernika, Wyszyńskiego, Gdańską i brzegiem Wisły na odcinku od ulicy Gdańskiej do ulicy Towarowej.

W ramach oceny aktualności GPR Włocławka zostało przeprowadzone badanie monitoringowe, o którym mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, poszerzone o techniki jakościowe. W odniesieniu do oceny aktualności programu analiza służyła weryfikacji, czy działania zaplanowane na etapie tworzenia dokumentu są adekwatne do zdiagnozowanych problemów i potrzeb, a także czy działania te są wciąż aktualne, biorąc pod uwagę obecną sytuację na obszarze kryzysowym – w tym społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, środowiskową i techniczną. Bieżąca ocena postępów wdrażania rewitalizacji pozwoliła odpowiedzieć na szereg pytań w odniesieniu do celów GPR Włocławka i działań, za pomocą których te cele mają być osiągnięte. Raport zawiera wstępną ocenę uzyskanych rezultatów i działań podejmowanych w ramach GPR Włocławka, ich wpływ na wskaźniki obszaru rewitalizacji, a także zidentyfikowane kluczowe czynniki wewnętrzne i zewnętrzne oddziałujące na jego realizację. Przeprowadzone badanie pozwoliło również ocenić proces zarządzania oraz system wdrażania i realizacji GPR Włocławka, w kontekście zarówno osiągnięcia celów, jak i efektywności pracy osób zaangażowanych we wdrażanie procesu.

¹ Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, *Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014–2020*, załącznik nr 10 do SZOOP RPO WK-P, Toruń 2019.

2. Koncepcja metodologiczna badania

2.1 Lokalne uwarunkowania badania

GPR Włocławka składa się z części diagnostycznej i strategicznej. W części diagnostycznej dokumentu przedstawiono uproszczoną diagnozę gminy i szczegółowy wyciąg z diagnozy pogłębionej obszaru rewitalizacji. W rozdziale poświęconym diagnozie ogólnej miasta przeanalizowano panujące uwarunkowania, w ramach których wskazano głównie potencjały rozwojowe i obszary problemowe wymagające interwencji. Do najważniejszych zalet Włocławka należą jego położenie i dostępność komunikacyjna, zasoby naturalne (Wisła i Zalew Wiślany), tereny rekreacyjne, infrastruktura społeczna i usługi oraz tereny przeznaczone pod inwestycje. Wśród negatywnych zjawisk dotyczących całego miasta wymieniono m.in. wysokie bezrobocie, niskie wynagrodzenia, dużą przestępczość, podwyższone nakłady z budżetu przeznaczane na pomoc społeczną, degradację techniczną zabudowań czy zanieczyszczenie powietrza.

Diagnoza delimitacyjna została szczegółowo opisana w dokumencie pn.: „Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Włocławka”, który został przyjęty 27 marca 2017 r. uchwałą nr XXX/44/2017 Rady Miasta Włocławek w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie miasta Włocławek. W GPR Włocławka natomiast skrótowo zaprezentowano sposób delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Do tego celu zastosowano metodę kartogramu, która posłużyła do ilościowego przedstawienia na mapie intensywności określonych zjawisk, w granicach wyznaczonych pól odniesienia – w tym przypadku sześciokątów o polu 16,2 ha. Dla każdego z pól odniesienia obliczono wartość każdego z indeksów na podstawie kilku wskaźników charakteryzujących dane negatywne zjawisko. W pierwszej kolejności wyłoniono obszar koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, na podstawie wskaźnika syntetycznego:

$$K_s = 0,44U + 0,44B + 0,12(P+E+W),$$

gdzie:

K_s = Współczynnik Koncentracji Negatywnych Zjawisk Społecznych,

U = Indeks Natężenia Ubóstwa,

B = Indeks Natężenia Bezrobocia,

P = Indeks Natężenia Przestępczości,

E = Indeks Natężenia Problemów Edukacyjnych,

W = Indeks Wycofania (braku uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym).

Po wytyczeniu obszaru koncentracji negatywnych zjawisk społecznych sprawdzono, czy występują na nim także pozostałe negatywne zjawiska (gospodarcze, środowiskowe, funkcjonalno-przestrzenne i techniczne). W ten sposób wyznaczono obszar zdegradowany, składający się z dwóch podobszarów:

– podobszar I o powierzchni około 73 ha zlokalizowany w Śródmieściu, położony między ulicami: Towarową, Łęską, Chmielną, Jagiellońską, Św. Antoniego, Zielonym Rynkiem, Miedzianą, Królewiecką, Starodębską, Reja, Polskiej Organizacji Wojskowej, Pułaskiego, Kościuszki, Kilińskiego, Mickiewicza, Słowackiego, Brzeską, Orlą, Wojska Polskiego, Placem Kopernika, Wyszyńskiego, Gdańską oraz brzegiem rzeki Wisły na odcinku od ulicy Gdańskiej do ulicy Towarowej,

– podobszar II o powierzchni około 16,2 ha zlokalizowany na Wschodzie Mieszkaniowym, położony między ulicami: Wojskową, Armii Krajowej, Leśną i Weselną.

Na wybór obszaru rewitalizacji wpłynęły pogłębione badania i analiza podobszarów zdegradowanych pod kątem nie tylko koncentracji negatywnych zjawisk, lecz także potencjału miejsc występujących na tych terenach. Ostateczne granice obszaru rewitalizacji uzgodniono podczas konsultacji społecznych dotyczących projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Wyznaczony obszar rewitalizacji objął najstarszą część Włocławka, stanowiącą fragment Jednostki Strukturalnej Śródmieście. Powierzchnia obszaru rewitalizacji to 42,7 ha, czyli 0,5% całkowitej powierzchni Włocławka i 1,39% obszaru zurbanizowanego miasta. Obszar ten zamieszkuje 5348 (według danych na 30 czerwca 2016 r.) mieszkańców, co stanowi 5% ludności Włocławka.

Szczegółowa diagnoza negatywnych zjawisk występujących na obszarze rewitalizacji, która była prowadzona od października 2016 do marca 2017 r., została oparta na następujących metodach badawczych: analiza danych zastanych (ang. desk research), analiza ofert pracy, analiza koncentracji, IDI (ang. In-Depth Interview) – indywidualne wywiady pogłębione, PAPI (ang. Paper and Pencil Interview) – ankieta papierowa, spotkania otwarte, inwentaryzacja urbanistyczna polegająca na ogólnej ocenie stanu technicznego i potencjału nieruchomości znajdujących się na obszarze rewitalizacji. W wyniku badania zidentyfikowano następujące negatywne zjawiska, świadczące o sytuacji kryzysowej na tym terenie:

- a) w sferze społecznej: poczucie osamotnienia i wykluczenia z życia społecznego seniorów; niski poziom wykształcenia osób w wieku produkcyjnym; odpływ młodych dorosłych mieszkańców z obszaru rewitalizacji; niewielki napływ nowych mieszkańców na obszar rewitalizacji; brak liderów społecznych; nieodczuwalny przez mieszkańców wpływ działalności organizacji pozarządowych; wycofanie mieszkańców obszaru z życia społeczno-kulturalnego/publicznego; niski poziom poczucia bezpieczeństwa; zakłócanie porządku publicznego; negatywny wizerunek szkoły podstawowej; gorsze wyniki w nauce, niż w sąsiadujących z obszarem szkołach podstawowych; bardzo wysoki poziom bezrobocia, w tym długotrwałego; niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych; ubóstwo; niepełnosprawność; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w rodzinach wielodzietnych; dziedziczenie postawy bierności wobec życia; problemy z regulowaniem zaległości czynszowych;
- b) w sferze technicznej: zły stan techniczny budynków; przestarzała sieć wodno-kanalizacyjna; niewielka liczba budynków przyłączonych do sieci ciepłowniczej;
- c) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: niewystarczające zagospodarowanie przestrzeni publicznych – niedostatek miejsc integracji, wypoczynku i rekreacji; niewystarczająca ilość zieleni na obszarze; zaniedbane podwórka; kolidujący z ruchem pieszym zbyt duży ruch samochodowy w ścisłej zabudowie obszaru; brak różnorodnych usług;
- d) w sferze gospodarczej: niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców obszaru; duża koncentracja „przedsiębiorstw biedy”; słaby popyt spowodowany przez niskie budżety domowe; duża ilość pustych lokali usługowych do wynajęcia; duża rotacja punktów handlowych; niska jakość miejsc do prowadzenia działalności gospodarczej; niewystarczająca infrastruktura turystyczna w obszarze;
- e) w sferze środowiskowej: przekroczenia dopuszczalnego poziomu stężenia pyłu PM10; uciążliwe zanieczyszczenia komunikacyjne (spaliny i hałas); niedostateczna ilość zieleni.

Jednocześnie w GPR Włocławka opisano potencjały tego obszaru, które mogą zostać wykorzystane do efektywnego prowadzenia działań rewitalizacyjnych. Są to: historyczna zabudowa obszaru i tradycje miasta; oś urbanistyczna: plac Wolności – w kierunku Wisły, wzdłuż ulicy 3 Maja; Bulwary im. Marszałka Józefa Piłsudskiego; teren wokół Szkoły Podstawowej nr 3; obecność instytucji publicznych; Stara Remiza i Centrum Kultury Browar B.; Centrum Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu; partery kamienic; przewaga osób w wieku produkcyjnym oraz dzieci; aktywność trzeciego sektora i partycypacja mieszkańców w procesie programowania działań rewitalizacyjnych.

W części strategicznej GPR Włocławka opisano końcową wizję obszaru rewitalizacji, którą podsumowano hasłem „Przywrócić vitalność Śródmieściu”. Obszar rewitalizacji w 2028 r. ma być miejscem tętniącym życiem, zapewniającym mieszkańcom warunki do aktywności zawodowej oraz społeczno-kulturalnej, atrakcyjnym do mieszkania i przebywania ze względu na wysoką estetykę nowych i wyremontowanych zabudowań, sprzyjającym działalności gospodarczej – nie tylko w zakresie usług niższego rzędu. Na obszarze będą funkcjonować nowe tereny zielone i rekreacyjne, poprawi się jakość powietrza, uporządkowaną przestrzeń publiczną wzbogacą murale, obiekty małej architektury i sztuki, a ulice przekształcone w woonerfy i wyposażone w parklety wpłyną na obniżenie ruchu samochodowego. Bogata oferta kulturalna i usługowa obszaru przyciągnie do Śródmieścia mieszkańców i turystów. Dzieci i młodzież będą mogli korzystać z wysokiej jakości edukacji na poziomie przedszkolnym i szkolnym. Obszar rewitalizacji ma zamieszkiwać ludność zróżnicowana pod względem demograficznym lub ekonomicznym, a funkcjonalność przestrzeni uczyni Śródmieście przyjaznym każdemu, w tym osobom starszym i z niepełnosprawnościami.

Cele strategiczne GPR Włocławka odnoszą się kolejno do sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej wraz ze środowiskową oraz technicznej. Są to:

1. Przywrócić mieszkańcom poczucie sprawczości.
2. Pobudzić i wesprzeć przedsiębiorczość lokalną.
3. Ukształtować w centrum Włocławka przyjazną przestrzeń.
4. Stworzyć godziwy standard techniczny.

Celom strategicznym podporządkowano następnie cele operacyjne. W ramach celów operacyjnych opisano kierunki działań i przedsięwzięcia. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne podzielono na podstawowe – czyli kluczowe dla powodzenia procesu rewitalizacji i nastawione na rozwiązanie zdiagnozowanych problemów – oraz uzupełniające, których realizacja może przyczynić się do osiągnięcia założonych efektów rewitalizacji. Listę **przedsięwzięć podstawowych** stanowi załącznik nr 1 do GPR Włocławka. Umieszczono na niej przedsięwzięcia przyporządkowane konkretnym celom operacyjnym, wraz ze wskazaniem podmiotu odpowiedzialnego za realizację, zakresu działań, lokalizacji, szacowanej wartości projektu, prognozowanych rezultatów (z określonymi wskaźnikami produktu i rezultatu), a także sposób oceny i zamierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji. **Przedsięwzięcia uzupełniające**, w sposób bardziej uogólniony, zaprezentowano w z załączniku nr 2.

Specjalna Strefa Rewitalizacji – SSR we Włocławku została ustanowiona uchwałą nr VIII/57/2019 Rady Miasta Włocławek z dnia 9 kwietnia 2019 r. na całym obszarze rewitalizacji. W założeniu ustanowienie strefy miało zapewnić pakiet narzędzi pozwalających na sprawną realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Finansowanie GPR Włocławka zaprezentowano w podziale na przedsięwzięcia podstawowe z uwzględnieniem propozycji źródeł środków finansowych. Oszacowano, że zmiana strukturalna obszaru rewitalizacji wymaga zaangażowania środków finansowych – 279 134 812,57 zł, w tym prywatnych w kwocie 68 504 000,00 zł i 23 021 051,00 zł planowanych do pozyskania ze środków Unii Europejskiej.

Z kolei **system zarządzania realizacją GPR Włocławka** wskazuje m.in. podmioty realizujące program wraz z ich kompetencjami. W jego programowaniu uczestniczył m.in. Zespół powołany Zarządzeniem nr 225/2016 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 27 lipca 2016 r. w sprawie realizacji projektu pn. „Śródmieście na drodze do zmian – opracowanie narzędzi aktywizacji zawodowej i społecznej mieszkańców centrum Włocławka”. Wdrażanie i zarządzanie programem jest osadzone w strukturze organizacyjnej Urzędu Miasta i prowadzone przez: Pełnomocnika Prezydenta ds. Rewitalizacji Miasta Włocławek; Wydział Rewitalizacji, złożony w większości z pracowników zaangażowanych w programowanie procesu rewitalizacji w mieście; Zespół ds. wdrażania projektów GPR. Powołano także Komitet Rewitalizacji, stanowiący forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy, pełniący funkcję opiniodawczo-doradczą Prezydenta. Ponadto oszacowano koszty zarządzania procesem w wysokości 230 000 zł rocznie, które należy powiększyć o koszty pracodawcy. Opisano także system informacji i promocji oraz ramowy harmonogram realizacji GPR Włocławka.

Ewaluację realizacji GPR Włocławka zaplanowano prowadzić nie rzadziej niż co 3 lata. Według zapisów programu ewaluacja ma dotyczyć stopnia realizacji celów strategicznych (celom operacyjnym odpowiadać ma monitorowanie). W programie wspomniano o konieczności wprowadzenia podejścia dwuaspektowego – ilościowego i jakościowego – w procesie oceny, a także uwzględnienia analizy wpływu czynników wewnętrznych i zewnętrznych na realizację GPR. GPR Włocławka zakłada możliwość wprowadzenia zmian w dokumencie zgodnie z ustawą o rewitalizacji.

2.2 Zakres oceny

Przedmiotem zamówienia było przeprowadzenie oceny aktualności i stopnia realizacji GPR Włocławka przez przeanalizowanie, dla wyznaczonego w programie obszaru rewitalizacji obejmującego Śródmieście, wartości 13 wskaźników monitorowania na dzień 31 grudnia 2020 r. Wskaźniki monitorowania przyjęte na etapie opracowania dokumentu zostały wskazane w GPR Włocławka w tabeli 18 – „Zestawienie wskaźników monitorowania GPR”.

Podstawowy zakres opracowania obejmuje zagadnienia wskazane przez Zamawiającego. Są to:

- a) poziom i dynamika realizacji przedsięwzięć podstawowych ujętych w GPR,
- b) skala niezrealizowanych potrzeb rewitalizacyjnych,
- c) poziom zjawisk kryzysowych występujących na obszarze rewitalizacji,
- d) sukcesy i porażki rewitalizacji miasta,
- e) wpływ czynników wewnętrznych i zewnętrznych na realizację GPR, w tym wpływ COVID na realizację GPR,
- f) bariery procesu rewitalizacji Włocławka, w tym wyzwania w zakresie modernizacji zasobu mieszkaniowego,
- g) eksport problemów poza obszar rewitalizacji,
- h) odbiór działań rewitalizacyjnych przez opinię publiczną,

- i) ocena systemu zarządzania procesem rewitalizacji,
- j) stopień aktualności zapisów GPR i ewentualne przesłanki do aktualizacji programu rewitalizacji,
- a) rekomendacje dotyczące potrzeby aktualizacji GPR.

Przeprowadzona analiza służyła weryfikacji, czy działania zaplanowane na etapie tworzenia dokumentu były adekwatne do zdiagnozowanych problemów i potrzeb, a także czy działania te są wciąż aktualne, biorąc pod uwagę obecną sytuację na obszarze kryzysowym – w tym społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną/środowiskową i techniczną. Bieżąca ocena postępów wdrażania zawiera wstępną ocenę uzyskanych rezultatów, w tym działań GPR Włocławka, ich wpływ na wskaźniki obszaru rewitalizacji, a także służy identyfikacji kluczowych czynników wewnętrznych i zewnętrznych oddziałujących na realizację GPR Włocławka. Badanie pozwoliło także na analizę zaplanowanego systemu realizacji i wdrażania GPR oraz sposobu realizacji tych założeń w kontekście zarówno osiągania celów, jak i efektywności pracy osób zaangażowanych we wdrażanie procesu. Ocena rewitalizacji pomogła osobom odpowiedzialnym za wdrażanie GPR Włocławka odpowiedzieć na pytanie, czy proces monitorowania i sprawozdawczości GPR jest efektywny w kontekście zarządzania rewitalizacją. Określiła również, czy program jest realizowany w sposób zapewniający udział partnerów zewnętrznych. Badanie pomogło wreszcie odpowiedzieć na pytanie o skuteczność komunikacji i informowania o programie oraz zawiera też wstępną ocenę wydatkowania środków na realizację zaplanowanych działań.

2.3 Logika procesu badawczego

Logikę procesu badawczego, który posłużył do oceny stopnia aktualności zapisów GPR Włocławka i identyfikacji ewentualnych przesłanek do aktualizacji programu oraz oceny efektywności narzędzi Specjalnej Strefy Rewitalizacji Włocławka, przedstawia poniższa tabela, w której poszczególnym kryteriom zostały przyporządkowane założenia badawcze wskazane przez Zamawiającego i odpowiadające im pytania badawcze.

Tabela 1. Powiązanie kryteriów ewaluacji z pytaniami badawczymi i założeniami badania

Kryterium	Założenie badania	Pytanie badawcze
Trafność	<ul style="list-style-type: none"> – ocena adekwatności zaplanowanych działań w stosunku do zdefiniowanych problemów społecznych – ocena celowości i trafności interwencji rewitalizacyjnych – weryfikacja realizacji zasady komplementarności zaplanowanych działań ***** – bariery związane z prowadzeniem remontów nieruchomości na obszarze rewitalizacji – ocena trafności i celowości zastosowanych narzędzi SSR 	<ul style="list-style-type: none"> – na ile zaplanowane działania są odpowiednie w stosunku do zdiagnozowanych problemów obszaru rewitalizacji? – na ile interwencja rewitalizacyjna została dobrze dobrana w kontekście zdiagnozowanych potrzeb? – czy zaplanowany proces rewitalizacji spełnia zasadę komplementarności? ***** – jakie są w bariery procesu rewitalizacji Włocławka w zakresie modernizacji zasobu mieszkaniowego? – na ile zastosowane narzędzia SSR są odpowiednie w stosunku do zdiagnozowanych problemów obszaru rewitalizacji?
Skuteczność, tj. stopień	<ul style="list-style-type: none"> – ocena poziomu i dynamiki realizacji przedsięwzięć podstawowych ujętych w GPR 	<ul style="list-style-type: none"> – jaka jest skala niezrealizowanych potrzeb rewitalizacyjnych?

<p>realizacji gminnego programu rewitalizacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ocena skuteczności procesu, ocena zmian społecznych w efekcie rewitalizacyjnych – ocena skuteczności działań integracyjnych (mikrogranty, kawiarnia obywatelska), partycypacji społecznej (budżet obywatelski) – ocena roli KR jako ciała doradczego i opiniującego ***** – ocena skuteczności programu dotacyjnego SSR 	<ul style="list-style-type: none"> – jakie są zidentyfikowane bariery procesu rewitalizacji Włocławka? – jaki jest wpływ czynników wewnętrznych i zewnętrznych na realizację GPR, w tym wpływ COVID na realizację GPR? – czy obserwuje się zmiany społeczno-gospodarcze na obszarze? czy są rezultatem prowadzonych działań rewitalizacyjnych? Jaki mają charakter? – dlaczego niektóre z bazowych wskaźników sfery społecznej uległy pogorszeniu? – czy obserwowana skala zaangażowania społecznego przekłada się na proces programowania i wdrażania rewitalizacji? z czego wynika niski poziom aktywności społecznej? – jakich projektów nie udało się zrealizować, jakich efektów osiągnąć? – czy Komitet Rewitalizacji dobrze spełnia swoją rolę, tj. rolę przewidzianą w ustawie, i jego działania są skuteczne? ***** – czy wykorzystywane narzędzia SSR przyczyniają/przyczyniły się do osiągania celów wyznaczonych w GPR? – które ze specyficznych narzędzi przewidzianych w ustawie dla GPR są wykorzystane we Włocławku? które są skuteczne, a które nie? dlaczego? – jaki jest potencjał niewykorzystanych narzędzi SSR? – jak zastosowanie innych narzędzi mogłoby wpłynąć na stopień i tempo realizacji GPR?
<p>Użyteczność</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ocena pozytywnych i negatywnych niezamierzonych oddziaływań dotychczasowych działań rewitalizacyjnych (wartość dodana interwencji) – wpływ czynników zewnętrznych i wewnętrznych na realizację GPR – odbiór działań rewitalizacyjnych przez interesariuszy procesu – ocena zmian społeczno-gospodarczych w efekcie rewitalizacji – ocena przyczyn niskiego zainteresowania sektora prywatnego udziałem w realizacji programów rewitalizacji ***** – ocena użyteczności narzędzi SSR dla interesariuszy procesu 	<ul style="list-style-type: none"> – jakie są niezamierzone efekty prowadzonych działań? jaki jest ich charakter, jak wpływają na proces rewitalizacji? – jaka jest wartość dodana prowadzonych działań? – czy obserwuje się eksport problemów z poza obszar rewitalizacji? jaki jest rodzaj tych problemów, skala, przyczyny, konsekwencje? – w jaki sposób interesariusze odbierają proces rewitalizacji prowadzony w mieście? – czy interesariusze czują się dobrze i na bieżąco informowani o procesie rewitalizacji? – jakie są przyczyny braku zainteresowania przedsiębiorców procesem rewitalizacji? ***** – czy narzędzia SSR cieszą się zainteresowaniem? – jaki jest odbiór społeczny działań rewitalizacyjnych w ramach narzędzi SSR? – jakie są sukcesy, porażki i dodatkowe efekty związane ze stosowaniem narzędzi SSR? – jakie są zidentyfikowane bariery w stosowaniu poszczególnych narzędzi SSR?

<p>Efektywność</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ocena nakładów na opracowanie programu rewitalizacji i uzyskanych efektów w ujęciu finansowym (zaangażowane środki), rzeczowym (uzyskane produkty) oraz pożądanym zmian (rezultaty zgodne z celami programu) – identyfikacja źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych, w tym skali wykorzystania środków innych niż UE – ocena struktury zespołu ds. wdrażania projektów GPR i Wydziału Rewitalizacji – ocena zapisów uchwały w sprawie zasad funkcjonowania KR – ocena systemu monitorowania GPR – ocena aktualności GPR ***** – ocena efektywności programu dotacyjnego SSR – ocena wykorzystania narzędzi SSR przez komórki merytoryczne Urzędu Miast Włocławka i inne jednostki miejskie 	<ul style="list-style-type: none"> – czy Wydział Rewitalizacji i Zespół ds. wdrażania projektów dysponuje odpowiednim potencjałem administracyjnym, finansowym i kadrowym do realizacji GPR? – czy wydatkowane środki na realizację GPR przekładają się na skuteczność procesu rewitalizacji? – jakie trudności zostały zidentyfikowane dotychczas w procesie programowania i realizacji rewitalizacji? – jakie były źródła finansowania działań rewitalizacyjnych? w jakim stopniu udało się zaangażować środki inne niż wsparcie UE? – czy wystąpiły powiązania z sektorem prywatnym i pozarządowym, umożliwiające kontynuowanie działań rewitalizacyjnych w kolejnych latach z większym udziałem organizacyjnym i finansowym partnerów prywatnych i społecznych? – czy KR funkcjonuje zgodnie z zapisami uchwały? Czy zapisy te są prawidłowe? – czy system monitorowania pozwala na właściwą ocenę realizacji GPR? – czy obowiązujący GPR jest nadal aktualny? ***** – czy ponoszone przez Urząd Miasta w ramach SSR nakłady dają zadowalające rezultaty? czy efekty te mogłyby być większe? jak je uzyskać?
<p>Trwałość</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ocena możliwości utrzymania się na obszarze rewitalizacji efektów realizacji programu w dłuższym okresie ***** – ocena trwałości zastosowanych narzędzi SSR 	<ul style="list-style-type: none"> – czy pozytywne efekty programu na poziomie celów mogą trwać po zakończeniu wdrażania GPR? – czy możliwe jest utrzymanie się wpływu programu na obszarze rewitalizacji w dłuższym okresie? ***** – czy zastosowane w ramach SSR rozwiązania będą prowadzić do trwałych efektów?

Źródło: opracowanie własne

2.4 Kryteria i zastosowane metody oraz techniki badawcze

Ocena aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławka na lata 2018-2028 została przeprowadzona w oparciu o kryteria:

- **trafności** – pozwalające ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele programu rewitalizacji odpowiadają na zidentyfikowane w diagnozie problemy występujące na obszarze rewitalizacji oraz czy cele odpowiadają na potrzeby mieszkańców obszaru, a także czy dobrane narzędzia i projekty pozwoliły te cele realizować oraz czy system zarządzania został dobrany adekwatnie do zakresu działań i stosowanych narzędzi;
- **skuteczności** – pozwalające na określenie, w jakim stopniu cele dokumentu zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte; kryterium to pozwala ocenić – wymagany w ustawie o rewitalizacji – stopień realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- **użyteczności** – dostarczające informacji, na ile rezultaty działań oraz efekty PR zaspokajają potrzeby jego adresatów – mieszkańców i użytkowników obszaru rewitalizacji,
- **efektywności** – pozwalające na ocenę, w jakim stopniu różnego rodzaju nakłady poniesione na wdrażanie PR były proporcjonalne do uzyskanych produktów; kryterium to obejmuje zagadnienia związane z finansowaniem, zarządzaniem i monitorowaniem procesu rewitalizacji, a także na – wymaganą w ustawie o rewitalizacji – ocenę aktualności GPR,
- **trwałości** – sprawdzające, czy pozytywne efekty programu na poziomie celów mogą trwać po zakończeniu wdrażania GPR, czy możliwe jest utrzymanie się wpływu programu na obszarze rewitalizacji w dłuższym okresie.

Ważną metodą przyjętą w badaniu była **analiza wskaźnikowa** ze względu na jeden z celów badania, określony w Zamówieniu – ocenie stopnia realizacji GPR Włocławka. Wśród badanych wskaźników znalazły się wskaźniki dotyczące poziomu realizacji przedsięwzięć podstawowych ujętych w GPR Włocławka oraz wskaźniki poziomu zjawisk kryzysowych występujących na obszarze rewitalizacji (określonych w tabeli 18 w dokumencie GPR). Poziomy wskaźników zaczerpnięte zostały z rocznych raportów z monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji opracowywanych przez Wydział Rewitalizacji, tj.:

- Sprawozdanie z realizacji w 2020 r. Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławek na lata 2018–2028,
- Sprawozdanie z realizacji w 2019 r. Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławek na lata 2018–2028,
- Sprawozdanie z realizacji w 2018 r. Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławek na lata 2018–2028.

Analiza wskaźnikowa została podporządkowana ww. kryteriom zgodnie z poniższym opisem.

Pierwszym kryterium ewaluacyjnym, które posłużyło ocenie sposobu przygotowania i wdrażania GPR, jest **trafność**. Dzięki pytaniom badawczym rozwijającym to kryterium można było ustalić, w jakim stopniu cele programu rewitalizacji określone na etapie powstawania dokumentu odpowiadają na zdiagnozowane problemy występujące na obszarze rewitalizacji. Zastosowanie tego kryterium pozwoliło na ocenę, czy cele przyjęte w dokumencie odpowiadają na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz dały możliwość odpowiedzi na pytania dotyczące zarządzania wdrażaniem programu.

Badanie trafności interwencji publicznej, jaką jest wdrażanie GPR, obejmuje więc całość podjętych działań – od diagnozowania potrzeb, na które ma odpowiadać, przez ustalanie celów i wynikających z nich działań, dobór wskaźników weryfikujących efekty interwencji, sposób wprowadzania zmian aż po sposób realizacji tych wszystkich elementów.- Specyfiką GPR jest przyporządkowanie celom operacyjnym realizujących je podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wpisanych do programu. Zasadne jest zweryfikowanie w badaniu, czy wykaz projektów podstawowych pozwala na pełne pokrycie problemów wskazanych w diagnozie.

Kolejnym elementem badania w omawianym kryterium była ocena trafności doboru wskaźników realizacji celów wraz z oceną, czy poziom zaawansowania w trakcie badania stanowił zagrożenie dla osiągnięcia wartości docelowej wskaźników oraz realizacji celów GPR.

Kolejnym kryterium ewaluacyjnym jest **skuteczność**, a więc ustalenie, w jakim stopniu zostały osiągnięte cele dokumentu zdefiniowane na etapie opracowania GPR. Aby odpowiedzieć na to pytanie, niezbędne było ustalenie wpływu poszczególnych podstawowych przedsięwzięć na osiągnięcie celu, któremu są przypisane. Monitorowanie zmian wiąże się z systemem sprawozdawczości – badanie miało pomóc ustalić, czy uwzględniono w nim informacje o skuteczności działań i realizacji celów. Badanie objęło również ocenę skuteczności zastosowanych metod informowania i komunikowania, a więc sposobów upowszechniania wiedzy o procesie rewitalizacji, dokumencie, jego celach, zaplanowanych działaniach oraz zakładanych efektach. Działanie takie jest istotne z punktu widzenia zaangażowania partnerów, w tym mieszkańców w proces rewitalizacji.

W kontekście analizy wskaźnikowej szczególnego znaczenia nabiera kryterium **użyteczności**. Tradycyjnie stosowane do oceny korzyści odbiorców programu, w tym przypadku pomogło zweryfikować, w jakim stopniu sprawdził się stworzony w GPR system monitorowania przedsięwzięć icelów, tj. czy opracowane sprawozdania z monitorowania oraz przyjęte wskaźniki stanowiły wystarczające źródło informacji o zmianach na obszarze.

Kryterium **efektywności** zastosowane w ocenie aktualności i stopnia realizacji GPR Włocławka pozwoliło na ustalenie, w jakim stopniu nakłady poniesione na wdrażanie programu były proporcjonalne do uzyskanych efektów, zobrazowanych zmianami ww. wskaźników. W ramach tego kryterium ocenie poddano również system zarządzania i monitorowania GPR – efektywności procesu wdrażania oraz zarządzanie ryzykiem. W odniesieniu do ryzyka istotne było ustalenie, czy zostały one w GPR właściwie zidentyfikowane, czy struktura koordynacji i wdrażania programu ogranicza możliwość wystąpienia czynników ryzyka oraz w jakim stopniu materializacja tych czynników wpływa na efektywność działań i realizację celów. W ramach tego kryterium udzielono również odpowiedzi na pytanie o związek między zaistniałymi zmianami na obszarze rewitalizacji a realizacją programu, co przełożyło się na ocenę aktualności obowiązującego programu.

Zastosowanie w badaniu kryterium **trwałości** pozwoliło udzielić odpowiedzi na pytanie o możliwość utrzymania się na obszarze rewitalizacji efektów realizacji programu w dłuższym okresie.

Do przeprowadzenia oceny zgodnej z wymaganiami Zamawiającego zastosowano następujące techniki badawcze:

- analizę danych zastanych (dokumentów, sprawozdań itp.),
- analizę danych ilościowych przekazanych przez Zamawiającego (dane statystyczne, badanie ankietowe),

- analizę danych jakościowych, zgromadzonych głównie dzięki przeprowadzeniu zastosowaniu telefonicznych wywiadów pogłębionych (TDI).

Proces badawczy składa się z fazy eksploracji, w której zespół badawczy przygotowuje się do przeprowadzenia właściwego badania. Na tym etapie stosowaną techniką była **analiza danych zastanych**, polegająca na zapoznaniu się z dokumentami i danymi związanymi z tematyką badania, przedstawieniu kluczowych informacji w nich zawartych oraz poddaniu ich analizie eksperckiej. Dane zastane są istotne w badaniach ewaluacyjnych również jako punkt wyjścia do przeprowadzenia analiz ilościowych i jakościowych. Przeprowadzenie analizy *desk research* we wstępnej fazie badania dało możliwość przygotowania odpowiednich do jego specyfiki narzędzi badawczych, w tym scenariuszy wywiadów. Analiza ta w niniejszym badaniu pozwoliła na uzyskanie informacji dotyczących założeń GPR Włocławka, realizacji programu, w tym monitoringu. Na tym etapie analizie poddano GPR Włocławka oraz następujące związane z jego wdrażaniem dokumenty:

- baza z danymi z lat 2018-2020 dotyczącymi zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji i przedsięwzięć (liczba i wartość planowanych, realizowanych i zrealizowanych przedsięwzięć w podziale na cele i kierunki działań),
- aktualne zasady monitorowania programów rewitalizacji w województwie kujawsko-pomorskim,
- przekazane na potrzeby UMWK-P raporty z monitorowania GPR i przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- opracowane przez Urząd Miasta Włocławek pozostałe raporty z monitorowania GPR,
- wykaz komórek merytorycznych UM i jednostek podległych, planowanych do objęcia wywiadami,
- Zarządzenie w sprawie powołania Zespołu ds. wdrażania GPR oraz Zarządzenie w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji (wraz z linkiem do Uchwały w sprawie zasad funkcjonowania KR),
- inne dokumenty będące w gestii Zamawiającego związane z procesem wdrażania PR.

Analiza danych zastanych dostarczyła informacji niezbędnych do stwierdzenia podstawowych faktów dotyczących przebiegu procesu rewitalizacji we Włocławku i stanu zaawansowania wdrażania GPR (poziomu zaawansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, aktualnej wartości wskaźników realizacji celów wraz z oceną, czy poziom zaawansowania w trakcie badania stanowi zagrożenie dla osiągnięcia wartości docelowej wskaźników oraz realizacji celów). Do zmierzenia wpływu podjętych działań rewitalizacyjnych, a zwłaszcza oceny adekwatności prowadzonych działań, ich efektywności i użyteczności niezbędne było zgromadzenie wiedzy na temat odczuć i opinii interesariuszy – mieszkańców i korzystających z obszaru objętego GPR Włocławka, dotyczących efektów tych działań.

Diagnoza objęła **analizę danych ilościowych i jakościowych**. W niniejszym badaniu **analiza danych jakościowych** umożliwiła m.in. uzyskanie odpowiedzi na pytania o przyczyny zdiagnozowanych zjawisk, ustalenie i wyjaśnienie związków między działaniami rewitalizacyjnymi a ich efektami, ocenę przydatności zastosowanych narzędzi i wskaźników czy skuteczność narzędzi SSR. Analiza danych jakościowych uwzględniła zebranie informacji poprzez zastosowanie **telefonicznych wywiadów pogłębionych (TDI)** – ich zastosowanie w niniejszym badaniu wynikało z potrzeby uzyskania wyczerpujących informacji na temat wdrażania GPR Włocławka. Ponieważ technika ta stosowana jest

w przypadku zespołów zarządzających realizacją przedsięwzięć, w ocenie aktualności i stopnia realizacji zaproponowano przeprowadzenie TDI z przedstawicielami następujących podmiotów i grup:

- Organizacje pozarządowe (3),
- Zespół ds. wdrażania projektów GPR (21),
- Wydział Rewitalizacji (5),
- Komitet Rewitalizacji (4),
- Przedsiębiorcy (3),
- Właściciele nieruchomości (2),
- Zarządcy nieruchomości (1).

Scenariusze wywiadów były zróżnicowane dla poszczególnych grup respondentów. W każdym przypadku pytania dotyczyły oceny procesu rewitalizacji. Zagadnienia związane z oceną narzędzi SSR nie zostały poruszone w rozmowach z przedstawicielami organizacji pozarządowych.

Z kolei w ramach analizy ilościowej przeprowadzono **badanie ankietowe on-line (badanie CAWI)** wśród bezpośrednich interesariuszy procesu rewitalizacji Włocławka – m.in. mieszkańców obszaru rewitalizacji, podmiotów prowadzących działalność społeczno-gospodarczą na obszarze rewitalizacji, realizatorów przedsięwzięć rewitalizacyjnych, osób korzystających z efektów projektów rewitalizacyjnych. Celem ankiety było poznanie opinii interesariuszy procesu rewitalizacji o procesie rewitalizacji (w tym: jego sukcesach, porażkach, barierach), a także o programie dotacji SSR.

Przedstawiony powyżej plan badawczy uwzględnia przestrzeganie zasad:

- **triangulacji metodologicznej**, polegającej na zróżnicowaniu zarówno źródeł danych, jak i technik oraz perspektyw badawczych. Dało to gwarancję uzyskania szerokiego i wszechstronnego materiału badawczego, który został poddany kompleksowej analizie i ocenie;
- **podejścia eksperckiego**, oznaczającego, iż w trakcie badania zostały wykorzystane informacje od ekspertów zewnętrznych oraz wewnętrznych, będących w Zespole Badawczym, którzy na każdym etapie badania przeprowadzili analizę ekspercką zebranego materiału;
- **kontekstowego wyjaśniania**, co gwarantuje, że zidentyfikowanym zjawiskom towarzyszyło wskazanie ich przyczyn oraz informacji o okolicznościach wystąpienia zaobserwowanych zjawisk.

Triangulacja zaproponowanych w niniejszym raporcie technik badawczych dała gwarancję uzupełniania się danych oraz informacji uzyskanych na różnych etapach analizy.

Na zakończenie zaproponowano rekomendacje opracowane na podstawie analizy potrzeby wprowadzenia zmian w GPR Włocławka oraz określono niezbędny zakres tych zmian.

3. Ocena stopnia realizacji celów GPR

3.1 Ocena poziomu zaawansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych

System zarządzania, monitorowania i oceny GPR Włocławka został szczegółowo opisany w rozdziale 11. tego dokumentu. Zgodnie z jego zapisami przystąpiono do oceny aktualności stopnia realizacji programu w odniesieniu do postępów w realizacji przedsięwzięć. Ocena ta obejmuje okres od dnia podjęcia uchwały nr XLVI/91/2018 Rady Miasta Włocławek z dnia 17 lipca 2018 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławek na lata 2018–2028 do końca 2020 r. Rok 2021 jest rokiem wykonania pierwszej oceny stopnia realizacji i aktualności programu.

W GPR Włocławka przyjęto cztery cele strategiczne odpowiadające, kolejno, na problemy w strefie społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej oraz technicznej:

- Cel 1. Przywrócić mieszkańcom poczucie sprawczości
- Cel 2. Pobudzić i wesprzeć przedsiębiorczość lokalną
- Cel 3. Ukształtować w centrum Włocławka przyjazną przestrzeń
- Cel 4. Stworzyć godziwy standard techniczny.

W ramach powyższych celów zaplanowano 62 przedsięwzięcia, które za pomocą 92 projektów mają zostać osiągnięte do końca 2028 r. Przedsięwzięcia te wdrażane są przez szereg podmiotów, zarówno publicznych, jak i prywatnych, działających na obszarze rewitalizacji, dzięki czemu można mówić o komplementarności finansowej prowadzonego procesu rewitalizacji. Są to m.in.:

- Urząd Miasta i jego wydziały,
- Powiatowy Urząd Pracy we Włocławku,
- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku,
- Straż Miejska we Włocławku,
- Włocławskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu wraz z lokalnymi organizacjami pozarządowymi,
- Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Włocławku,
- Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej
- szkoła podstawowa i przedszkola,
- miejskie instytucje kultury,
- wspólnoty mieszkaniowe.

Poniższa tabela prezentuje zestawienie danych dotyczących prognozowanych kosztów realizacji wszystkich projektów zaplanowanych w GPR (w ramach czterech celów strategicznych) oraz rzeczywiste koszty poniesione w przeciągu trzech lat obowiązywania programu (2018–2020).

Tabela 2. Udział kosztów poniesionych do końca 2020 r. na realizację projektów rewitalizacyjnych w szacowanej wysokości środków zaplanowanych w GPR Włocławka

Nazwa celu strategicznego	Szacowana wysokość środków w GPR w zł	Koszty poniesione w ramach realizacji GPR na koniec 2020 r. w zł	Udział kosztów poniesionych w wartości szacowanej w GPR [%]
Cel 1. Przywrócić mieszkańcom poczucie sprawczości	23 664 689,88	1 469 663,80	6,21%
Cel 2. Pobudzić i wesprzeć przedsiębiorczość lokalną	31 590 966,53	3 543 576,88	11,22%
Cel 3. Ukształtować w centrum Włocławka przyjazną przestrzeń	35 798 600,00	1 041 669,75	2,91%
Cel 4. Stworzyć godziwy standard techniczny*	207 955 897,19	3 913 506,65	1,88%
Razem	299 010 153,60	9 968 417,08	3,33%

*bez wkładu własnego dotacjobiorców w wysokości 3 408 351,45 zł

Źródło: opracowanie własne

Środki przeznaczone na realizację projektów do końca 2020 r. wyniosły łącznie blisko 10 mln zł, co stanowi niewiele ponad 3% środków finansowych wymaganych do zaangażowania w proces rewitalizacji Włocławka. Najwyższą kwotę, blisko 4 mln zł, przeznaczono na działania w sferze technicznej (cel 4), ponad 3,5 mln zł przeznaczono na działania w sferze gospodarczej (cel 2), niewiele ponad 1 mln zł rozdysponowano w ramach działań w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej (cel 3), a prawie 1,5 mln zł przeznaczono na projekty w sferze społecznej (cel 1). Należy zauważyć, że w ramach celu 2 poniesiono dotychczas najwyższy odsetek kosztów, który wynosi ponad 11%. W następnej kolejności plasuje się cel 1 – wydatki poniesione do końca 2020 r. na ten cel wynoszą ponad 6% kosztów zakładanych w GPR Włocławka. W pozostałych celach poniesiono odpowiednio w celu 3 niecałe 3% całkowitych kosztów, a w celu 4 – poniżej 2%. Poniższa tabela prezentuje szczegółowe zestawienie różnorodnych źródeł finansowania, z jakich skorzystano przy realizacji projektów.

Tabela 3. Źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych zrealizowanych we Włocławku w latach 2018–2020

Źródło finansowania projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	2018 r.	2019 r.	2020 r.	Razem
Budżet miasta Włocławka	279 900,00	1 632 184,34	1 758 160,41	3 670 244,75
Środki unijne (POWER, RPO, fundusz spójności)	510 326,17	1 273 969,77	592 036,91	2 376 332,85
Inne zewnętrzne środki finansowe (dotacje ministerialne, WFOŚ, fundusz pracy)	135 820,90	289 774,92	77 975,60	503 571,42
Środki innych jednostek publicznych (jednostki budżetowe, instytucje kultury)	156 791,95	1 869 177,88	1 391 625,43	3 417 595,26
Środki podmiotów prywatnych – dotacje do remontów w ramach SSR	0,00	984 491,40	2 423 860,05	3 408 351,45
Środki podmiotów prywatnych (przedsiębiorcy, osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe)	0,00	0,00	0,00	0,00
Środki organizacji pozarządowych	0,00	672,80	0,00	672,80
Razem	1 082 839,02	6 050 271,11	6 243 658,40	13 376 768,53

Źródło: opracowanie własne

Głównym źródłem finansowania zrealizowanych projektów był budżet Miasta Włocławek i budżety jego jednostek organizacyjnych. Stanowił on łącznie ponad 7 mln zł. Część środków (2 mln zł) została

pozyskana w ramach funduszy unijnych, m.in. funduszu POWER (Program Wiedza Edukacja Rozwój) i funduszu RPO WK-P (Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego). Istotny element finansowania stanowiły pozostałe zewnętrzne środki finansowe takie, jak dotacje ministerialne, fundusz pracy, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska (łącznie 500 tys. zł).

Analizując zaangażowane dotychczas środki finansowe, należy wspomnieć także o wkładzie podmiotów prywatnych, które nie zostały ujęte w prognozach programowych. Ważnym elementem finansowania stał się wkład własny właścicieli nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji i korzystających z programu dotacji do remontów w ramach SSR, który wyniósł łącznie blisko 3,5 mln zł. Oznacza to, że końcowa suma przeznaczona na realizację projektów rewitalizacyjnych wyniosła do końca 2020 r. 13 mln zł.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące łącznej liczby projektów zrealizowanych od początku obowiązywania GPR Włocławka do końca roku 2020 oraz liczbę projektów w trakcie realizacji (stan na 31 grudnia 2020).

Tabela 4. Liczba zrealizowanych projektów rewitalizacyjnych i projektów w trakcie realizacji – stan na koniec 2020 r.

Stan realizacji podstawowych przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych		Zrealizowane	W trakcie realizacji	Łączna liczba zaplanowanych projektów w GPR	Udział projektów zrealizowanych w projektach planowanych w GPR	Udział projektów realizowanych w projektach planowanych w GPR
łącznie	liczba projektów łącznie	10 szt.	32 szt.	92 szt.	10,87%	34,78%
	liczba projektów w celu 1	5 szt.	14 szt.	35 szt.	14,29%	40,00%
	liczba projektów w celu 2	2 szt.	6 szt.	12 szt.	16,67%	50,00%
	liczba projektów w celu 3	2 szt.	6 szt.	12 szt.	16,67%	50,00%
	liczba projektów w celu 4	1 szt.	6 szt.	33 szt.	3,03%	18,18%

Źródło: opracowanie własne

W ciągu trzech lat obowiązywania GPR Włocławka zakończono 10 projektów, co stanowi blisko 11% wszystkich, zaplanowanych na okres 10 lat, 92 projektów. Pięć zrealizowanych projektów dotyczyło działań w sferze społecznej w ramach celu 1, dwa w sferze gospodarczej w ramach celu 2, kolejne dwa w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej w ramach celu 3 oraz jeden w sferze technicznej w ramach celu 4. Realizacja większości projektów rewitalizacyjnych, zaplanowanych w ramach GPR Włocławka, została rozłożona w czasie na okres obejmujący nawet kilka lat. Na koniec 2020 liczba projektów w trakcie realizacji wyniosła zatem 32 szt., co stanowi prawie 35% wszystkich zaplanowanych działań.

Szczegółowe zestawienie wszystkich przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych zaplanowanych w GPR Włocławka, wraz z zestawieniem osiągniętych do tej pory wskaźników produktu i rezultatu, zawiera załącznik nr 1.

Po przyjęciu GPR Włocławka, w lipcu 2018 r., rozpoczęto realizację 11 projektów rewitalizacyjnych. Na koniec roku 2019 liczba projektów zakończonych wyniosła sześć, a liczba projektów w trakcie realizacji 23. W roku 2020 zrealizowano trzy projekty, a kolejne dwa rozpoczęto. Aktualna liczba projektów w trakcie realizacji wynosi 32. Poniższa tabela przedstawia stan realizacji projektów rewitalizacyjnych w roku 2018, 2019 i 2020.

Tabela 5. Stan realizacji projektów rewitalizacyjnych w poszczególnych latach obowiązywania GPR Włocławka

Stan realizacji podstawowych przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych		Zrealizowane	W trakcie realizacji	Brak rozpoczęcia planowanej realizacji*	Planowane do realizacji w późniejszych latach
2018 r.	liczba projektów łącznie	1	11	7	73
	liczba projektów w celu 1	1	6	3	25
	liczba projektów w celu 2	0	2	0	10
	liczba projektów w celu 3	0	2	0	10
	liczba projektów w celu 4	0	1	4	28
2019 r.	liczba projektów łącznie	6	23	6	38
	liczba projektów w celu 1	2	10	4	9
	liczba projektów w celu 2	2	4	0	4
	liczba projektów w celu 3	1	6	0	3
	liczba projektów w celu 4	1	3	2	22
2020 r.	liczba projektów łącznie	3	2	8	25
	liczba projektów w celu 1	2	0	3	14
	liczba projektów w celu 2	0	0	2	2
	liczba projektów w celu 3	1	0	2	0
	liczba projektów w celu 4	0	2	1	19
łącznie	liczba projektów łącznie	10	32	21	25
	liczba projektów w celu 1	5	16	10	4
	liczba projektów w celu 2	2	6	2	2
	liczba projektów w celu 3	2	8	2	0
	liczba projektów w celu 4	1	6	7	19

*w planowanym roku rozpoczęcia realizacji nie poniesiono żadnych kosztów

Źródło: opracowanie własne

Obok projektów realizowanych istnieje grupa przedsięwzięć, na które nie poniesiono jeszcze żadnych kosztów w planowanym latach ich realizacji. Liczba takich projektów w roku 2018 wyniosła 7, w 2019 – 6, a w 2020 – 8. Szczegółowe zestawienie, wraz z podaną przyczyną opóźnienia, zawiera załącznik nr 2.

Należy zauważyć, iż tempo realizacji przedsięwzięć jest zależne wprost od dostępności źródeł ich finansowania. Na harmonogram działań wynikających z GPR istotny wpływ ma harmonogram konkursów dotacyjnych, które umożliwiają pokrycie części kosztów projektowych. Biorąc pod uwagę zmianę perspektyw UE w trakcie funkcjonowania GPR Włocławka, zasadnym jest uaktualnienie informacji o źródłach finansowania wynikających z niego projektów rewitalizacyjnych, z uwzględnieniem nowego rozdania funduszy strukturalnych dostępnych w latach 2021-2027. Zwiększenie udziału zewnętrznych źródeł w finansowaniu GPR Włocławka stanowi obecnie priorytet, przez co akceptowalne będą ewentualne opóźnienia w realizacji harmonogramu GPR, wynikające z konieczności oczekiwania na informacje związane z wymogami nowych dokumentów polityki spójności UE.

Analizując dotychczasowe tempo realizowanych działań należy stwierdzić, iż nie jest zagrożona realizacja strategicznych celów GPR w perspektywie jego obowiązywania.

3.2 Ocena poziomu zjawisk kryzysowych

3.2.1 Monitoring wskaźników programu rewitalizacji

Zasady monitorowania procesu rewitalizacji i postępów z wdrażania GPR precyzyjnie określono w rozdziale 11 – „Ocena wdrażania programu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławka na lata 2018–2028”. System monitorowania prowadzony jest dwuetapowo, przez monitorowanie stanu realizacji przedsięwzięć i monitorowanie zmian stanu zjawisk obszaru rewitalizacji. W niniejszym rozdziale dokładnej analizie zostało poddane monitorowanie zmian zachodzących na obszarze rewitalizacji, które polegało na ocenie zmian wartości wskaźników kryzysowych w 2020 r. w porównaniu do ich wartości bazowej (z 2016 r.) oraz oczekiwanych w GPR tendencji.

Poniżej przedstawiono zestawienie wskaźników analizowanych w corocznym procesie monitorowania wraz z wartościami bazowymi wskaźników aktualnymi na rok 2016 i prognozowanymi na okres zakończenia obowiązywania GPR w 2028 r. Dane za 2016 r. zostały dodatkowo zestawione z wartościami wskaźników dla całego miasta.

Tabela 6. Wskaźniki monitorowania gminnego programu rewitalizacji – stan istniejący w 2016 r. i planowany w 2028 r.

Nazwa wskaźnika	2016		2028	Ocena realizacji (trend)	Źródło danych
	Obszar rewitalizacji	Obszar miasta	Obszar rewitalizacji		
Cel strategiczny 1. Przywrócić mieszkańcom poczucie sprawczości					
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w %	27	11	20	maleje	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w %	27,90	11,40	22	maleje	Powiatowy Urząd Pracy
Liczba założonych niebieskich kart w ludności ogółem w %	1,77	0,80	1,00	maleje	Zespół Interdyscyplinarny Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie
Liczba interwencji Straży Miejskiej	1530	8667	1225	maleje	Straż Miejska
Odsetek dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy [% na szkołę] (2015)	6,60	0,01	3,00	maleje	Wydział Edukacji UM
Wyniki średni sprawdzianu ósmoklasistów (pomiar od 2019 r.)	bd	bd	bd	rośnie	Wydział Edukacji UM
Liczba złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego	3	92	10	rośnie	Wydziału Kultury, Promocji i Komunikacji Społecznej UM
Cel strategiczny 2. Pobudzić i wesprzeć przedsiębiorczość lokalną					
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w %	5,60	13	8	rośnie	Główny Urząd Statystyczny
Cel strategiczny 3. Ukształtować w centrum Włocławka przyjazną przestrzeń					
Poziom zanieczyszczenia powietrza	bd	bd	bd	maleje	Straż Miejska

Liczba przyłączy do miejskiej sieci ciepłowniczej	108	1179	143	rośnie	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej
Powierzchnia terenów publicznych obszaru rewitalizacji objętych interwencją przestrzenną w ha	0	n/d	8	rośnie	Wydział Rewitalizacji UM
Cel strategiczny 4. Stworzyć godziwy standard techniczny					
Liczba budynków wyłączonych z użytkowania na ha	0,28	0,005	0,25	maleje	Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego
Liczba budynków poddanych przebudowie/remontowi na obszarze SSR	0	n/d	80	rośnie	Administracja Zasobów Komunalnych / Wydział Gospodarki Miejskiej UM

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta Włocławek na lata 2018–2028, s. 124

Uwaga metodyczna:

W procesie ewaluacji GPR Włocławka ponownie przeliczono wartości wskaźników wykorzystanych do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji – w celu ujednoczenia metod obliczeniowych. W efekcie stwierdzono różnice pomiędzy wartościami wskaźników bazowych ujętych w GPR a wartościami otrzymanymi w trakcie bieżącego badania. W związku z tym w dalszej części raportu odnoszono się do skorygowanych (w efekcie bieżącego przeliczenia) wartości wskaźników bazowych, które przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Wskaźniki monitorowania gminnego programu rewitalizacji - korekta wartości bazowej w 2016 r.

Nazwa wskaźnika	2016			
	Obszar rewitalizacji - wartość z GPR Włocławka	Obszar rewitalizacji - wartość skorygowana	Obszar miasta – wartość z GPR Włocławka	Obszar miasta – wartość skorygowana
Cel strategiczny 1. Przywrócić mieszkańcom poczucie sprawczości				
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w %	27	27,94	11	11,14
Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w %	27,90	27,94	11,40	11,41
Liczba założonych niebieskich kart w ludności ogółem w %	1,77	1,78	0,80	0,77
Liczba interwencji Straży Miejskiej	1530	1530	8667	8667
Odsetek dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy [% na szkołę] (2015)	6,60	6,27	0,01	1,39
Wyniki średni sprawdzianu ósmoklasistów (pomiar od 2019 r.)	bd	bd	bd	bd
Liczba złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego	3	3	92	92
Cel strategiczny 2. Pobudzić i wesprzeć przedsiębiorczość lokalną				
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w %	5,60	5,47	13	13

Cel strategiczny 3. Ukształtować w centrum Włocławka przyjazną przestrzeń				
Poziom zanieczyszczenia powietrza	bd	bd	bd	bd
Liczba przyłączy do miejskiej sieci ciepłowniczej	108	108	1179	1179
Powierzchnia terenów publicznych obszaru rewitalizacji objętych interwencją przestrzenną w ha	0	0	n/d	n/d
Cel strategiczny 4. Stworzyć godziwy standard techniczny				
Liczba budynków wyłączonych z użytkowania na ha	0,28	0,28	0,005	bd
Liczba budynków poddanych przebudowie/remontowi na obszarze SSR	0	0	n/d	n/d

Źródło: opracowanie własne.

3.2.2 Poziom realizacji wskaźników

W GPR przewidziano następujący system oceny postępów wdrażania programu:

- coroczny monitoring,
- ocena realizacji i aktualności GPR prowadzona, zgodnie z zapisanymi ustawy o rewitalizacji, nie rzadziej niż raz na trzy lata.

Coroczny monitoring składa się z dwóch części: z oceny postępu rzeczowego i finansowego poszczególnych przedsięwzięć oraz z analizy realizacji celów mierzonych za pomocą indywidualnych wskaźników. Część pierwsza jest opracowywana z częstotliwością półroczną w oparciu o sprawozdania sporządzane przez operatorów przedsięwzięć, natomiast część druga polega na analizie wskaźników monitorowania – kluczowych wskaźników obrazujących zjawiska występujące na OR.

Zgodnie z zapisami GPR, które wskazują na trzystopniową hierarchię celów programu: cele strategiczne → cele operacyjne → kierunki działań, cele strategiczne wskazują na efekt, jaki ma zostać osiągnięty dzięki realizacji programu, cele operacyjne zaś na to, jakie etapy należy zrealizować i osiągnąć, aby spełnić cel strategiczny. Odwołując się do zapisów art. 22 ustawy rewitalizacji należy uznać, iż monitoringiem realizowanym w ramach obowiązkowej oceny aktualności i stopnia realizacji GPR należy poddać cele rewitalizacji. W przypadku Włocławka będą to cztery cele strategiczne GPR, natomiast cele operacyjne ilustrowane będą rezultatami w postępach realizacji przedsięwzięć.

Badanie monitoringowe przeprowadzono z użyciem analizy zmian wartości wskaźników w latach 2018–2020 pod względem roku bazowego 2016 r. W celu wyliczenia wskaźników monitorowania wykorzystano dane dotyczące wybranych zjawisk kryzysowych wg stanu na koniec 2018 r., 2019 r. i 2020 r. W poniższym zestawieniu zobrazowano wartości wskaźników w bazowym 2016 r., prognozowaną w GPR wartość na rok 2028 oraz faktyczne wartości uzyskane w latach 2018–2020.

Tabela 8. Wskaźniki monitorowania GPR Włocławka – stan istniejący i planowany w 2028 r.

Nazwa wskaźnika	Stan w roku bazowym 2016	Stan planowany na rok 2028	Oczekiwana zmiana wg GPR w 2028 r. – w %	Stan faktyczny na koniec 2018 r.	Stan faktyczny na koniec 2019 r.	Stan faktyczny na koniec 2020 r.	Zmiana stanu w 2020 r. w porównaniu do 2016 r.
	1	2	3 [2/1]	4	5	6	7 [1/6]
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w %	27,94	20	35,00% ↓	25,29	20,85	27,34	2,15% ↓
Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w %	27,94	22	26,82% ↓	16,20	16,03	18,75	32,89% ↓
Liczba założonych niebieskich kart w ludności ogółem w %	1,78	1,00	77,00% ↓	0,45	1,00	0,73	58,99% ↓
Liczba interwencji Straży Miejskiej	1530	1225	24,90% ↓	3171	1679	1684	10,07% ↑
Odsetek dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy [% na szkołę] (2015)	6,27	3,00	120,00% ↓	3,23	6,53	0,30	2090,00% ↓
Wyniki średni sprawdzianu ósmoklasistów (pomiar od 2019 r.) [%]	n/d	bd	bd	n/d	27,38	32,67	19,32% ↑ ²
Liczba złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego	3	10	333,33% ↑	7	3	2	33,33% ↓

² Zmiana stanu w roku 2020 r. w porównaniu z wartością dla 2019 r.

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w %	5,47	8	68,38%↑	5,65	6,32	6,98	27,61%↑
Poziom zanieczyszczenia powietrza	bd	bd	bd	bd	1,191	0,371	321,02%↓ ³
Liczba przyłączy do miejskiej sieci ciepłowniczej	108	143	75,53%↑	107	107	106	1,85% ↓
Powierzchnia terenów publicznych obszaru rewitalizacji objętych interwencją przestrzenną w ha	0	8	n/d	0	0,1473	0,1493	1,86%↑ ⁴
Liczba budynków wyłączonych z użytkowania na ha	0,28	0,25	12,00% ↓	0,25	0,25	0,23	17,86% ↓
Liczba budynków poddanych przebudowie/remontowi na obszarze SSR	0	80	n/d	0	8	12	25,00%↑ ⁵

Źródło: opracowanie własne

³ Zmiana stanu w roku 2020 r. w porównaniu z wartością dla 2019 r.

⁴ Poziom realizacji wskaźnika w 2020 r. w stosunku do wartości docelowej zaplanowanej na 2028 r.

⁵ Poziom realizacji wskaźnika za rok 2019 i 2020 r. w stosunku do wartości docelowej zaplanowanej na 2028 r.

W analizie powyższych danych szczególną zmienną jest liczba mieszkańców miasta i obszaru rewitalizacji, ponieważ wpływa na wyniki większości wskaźników przeliczanych na wielkość ich populacji.

W 2016 r. liczba mieszkańców miasta wynosiła ponad 112 000, w tym mieszkańcy obszaru rewitalizacji stanowili 4,75% populacji Włocławka. Analizując dane roczne od początku obowiązywania GPR, należy zauważyć sukcesywny spadek liczby ludności zarówno w mieście, jak i na obszarze rewitalizacji. Na koniec 2020 r. liczba mieszkańców miasta wynosiła niecałe 101 000, a zatem zmalała w badanym okresie o 10,34%, natomiast liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji zmniejszyła się o 696 osób, czyli o 13,01%. Poniższa tabela przedstawia dokładne wartości opisywanego zjawiska.

Tabela 9. Dynamika zmian liczby mieszkańców w mieście i na obszarze rewitalizacji w latach 2016–2020

Nazwa wskaźnika	Liczba mieszkańców				Dynamika zmian liczby mieszkańców
	2016	2018	2019	2020	2016–2020
Rok					
Obszar rewitalizacji	5348	5097	4805	4652	13,01%↓
Miasto Włocławek	112 483	104 029	102 602	100 849	10,34%↓

Źródło: opracowanie własne

Spadająca liczba mieszkańców ma znaczący wpływ zarówno na wskaźniki obszaru rewitalizacji, jak i na wartość referencyjną dla całego miasta. Spośród 13 analizowanych wskaźników monitorowania w 10 przypadkach należy zauważyć pozytywną zmianę, a w trzech negatywną. W dalszej części rozdziału przedstawiono analizę poszczególnych wskaźników monitorowania za lata 2016–2020.

Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w %

Wskaźnik „Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w %” na obszarze rewitalizacji w 2016 r. osiągnął wartość 27,94%, a w roku 2020 – 27,34%. Oznacza to, że w przeciągu czterech lat wartość wskaźnika zmniejszyła się o 2,15%. W skali całego miasta wskaźnik ten w 2016 r. osiągnął wartość 11,14%, a w 2020 r. – 8,21%, co oznacza, że w latach 2016–2020 skala zjawiska zmniejszyła się o 26,30%. Wpływ na zmniejszenie wartości wskaźnika ma głównie spadająca liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Procentowa zmiana liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2016–2020 jest większa niż zmiana wskaźnika i wynosi 14,86% na obszarze rewitalizacji oraz 33,91% w skali całego miasta. Pomimo istotnej zmiany w liczbie świadczeniobiorców wskaźnik uległ tylko nieznacznej poprawie na obszarze rewitalizacji. Wpływ na to ma zmniejszająca się liczba mieszkańców obszaru, a w konsekwencji zmniejszająca się liczba osób korzystających z pomocy społecznej. Choć problem depopulacji dotyka całego miasta, zarówno liczba świadczeniobiorców, która zmniejszyła się o prawie 34%, jak i wartość wskaźnika dla całego miasta uległy zdecydowanie większej poprawie.

Tabela 10. Analiza zmian wartości wskaźnika udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w %

Nazwa wskaźnika	Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w 2016 r.	Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w 2020 r.	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w % w 2016 r.	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w % w 2020 r.	Dynamika zmian liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej 2016–2020	Dynamika zmian wartości wskaźnika udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w % w latach 2016–2020
Obszar rewitalizacji	1494	1272	27,94	27,34	14,86%↓	2,15%↓
Miasto Włocławek	12 527	8279	11,14	8,21	33,91%↓	26,30%↓

Źródło: opracowanie własne

Wpływ na ograniczenie tego zjawiska miało m.in. przedsięwzięcie „Aktywność to przyszłość”, realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku w latach 2018–2020, w ramach którego bezpośrednio wsparcie kierowane było do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym także z tyt. niepełnosprawności. W efekcie realizacji projektu wspierani mieszkańcy uzyskali dodatkowe kwalifikacje, a także znaleźli pracę po opuszczeniu programu.

Innym projektem wpływającym na poprawę wartości wskaźnika liczby osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej jest „Program wychodzenia z zadłużenia”, który zgodnie z harmonogramem zaczął się w 2019 i ma trwać przez cały okres obowiązywania GPR, czyli do 2028 r.

Na sferę społeczną oddziałuje również projekt pn. „Reintegracja społeczna mieszkańców Włocławka, w tym w obszarze rewitalizacji - I i II edycja”. Miasto pozyskało dofinansowanie na jego realizację w ramach RPO W K-P 2014-2020. Projekt jest realizowany od 2021 r., stąd jego bezpośrednie efekty będą widoczne dopiero w kolejnych badaniach monitoringowych (do końca 2020 r. nie poniesiono żadnych środków finansowych na realizację tego zadania).

Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w %

Zdecydowanie inaczej zmienia się wskaźnik „Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w %”. Na obszarze rewitalizacji w 2016 r. wskaźnik osiągnął wartość 27,94%, zaś w roku 2020 r. – 18,75%, co oznacza spadek o blisko 33%. Dla całego miasta w 2016 r. wskaźnik przyjął wartość 11,41%, a w roku 2020 8,51%, co oznacza korzystną zmianę o ponad 25%. Należy zwrócić uwagę, że chociaż na obszarze rewitalizacji odnotowuje się zdecydowanie większą skalę występowania zjawiska bezrobocia, wskaźnik ten osiągnął lepszą dynamikę zmiany zarówno w liczbie osób bezrobotnych, jak i w wartości wskaźnika dla obszaru rewitalizacji w porównaniu do całego miasta. Zmniejsza się również udział zjawiska występującego na obszarze rewitalizacji w porównaniu do skali zjawiska w mieście. W

2016 r. udział ten wynosił 12,05%, w 2020 r. 10,89%. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 11. Analiza zmian wartości wskaźnika udziału osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w %

Nazwa wskaźnika	Liczba osób bezrobotnych w 2016 r.	Liczba osób bezrobotnych w 2020 r.	Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w % w 2016 r.	Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w % w 2020 r.	Dynamika zmian liczby osób bezrobotnych w latach 2016–2020	Dynamika zmian wartości wskaźnika udziału osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w % w latach 2016–2020
Obszar rewitalizacji	941	532	27,94	18,75	43,46%↓	32,89%↓
miasto Włocławek	7812	4885	11,41	8,51	37,47%↓	25,42%↓

Źródło: opracowanie własne

Pozytywny trend w zakresie zmiany wartości wskaźnika jest efektem ogólnego spadku liczby osób bezrobotnych, wywołanego korzystnymi uwarunkowaniami ekonomicznymi. Wyłączając problematykę pandemii COVID-19, w badanym okresie bezrobocie osiągnęło rekordowo niski poziom zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym oraz lokalnym, co miało przełożenie na uwarunkowania procesu rewitalizacji Włocławka. Negatywne skutki pandemii są widoczne w zmianie wartości tego wskaźnika w 2020 r. w porównaniu do 2019 r., który w tym czasie odnotował wzrost o 16,97%. W porównaniu z rokiem bazowym 2016 nie jest to jednak niepokojąca zmiana.

Poza czynnikami zewnętrznymi na zmiany zjawiska bezrobocia we Włocławku ma wpływ interwencja rewitalizacyjna, w tym w szczególności przedsięwzięcie „Aktywizacja zawodowa mieszkańców”, realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy we Włocławku. Działanie to jest wdrażane od 2018 r. i trwa do końca obowiązywania GPR Włocławka w 2028 r. Wsparcie w ramach projektu trafia do osób bezrobotnych, które uzyskują nowe kwalifikacje, atrakcyjne na rynku pracy. Rezultatem tego projektu jest zwiększająca się liczba osób bezrobotnych, które znalazły pracę po opuszczeniu programu. Wskaźnik w tym projekcie „Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek” wynosi średnio na rok 50 osób.

Liczba założonych niebieskich kart w ludności ogółem w %

W efekcie analizy wskaźnika „Liczba założonych niebieskich kart w ludności ogółem w %” należy zauważyć znaczny spadek tego zjawiska tak dla miasta, jak i dla obszaru rewitalizacji. Liczba założonych niebieskich kart w latach 2016–2020 zmalała o ok. 60%, co ma bezpośredni wpływ na zmniejszającą się wartość wskaźnika na obszarze – w 2020 r. do poziomu 0,73% w porównaniu z 1,78%, w 2016 r. Warto podkreślić, że podobnie jak z poziomem bezrobocia, pozytywne zmiany w odniesieniu do zjawiska przemocy w rodzinie są większe na obszarze rewitalizacji niż w skali całego miasta. Liczba założonych niebieskich kart w mieście w latach 2016–2020 zmalała o ponad 36%, natomiast wartość wskaźnika – o ponad 28%. Oznacza to, że dynamika zmian wskaźnika na obszarze rewitalizacji jest dwukrotnie większa niż w mieście. Chociaż trwający trend należy uznać za zdecydowanie pozytywny, dokładniejszego badania wymagałaby odpowiedź o przyczyny zaobserwowanych zmian – potwierdzenie lub nie korelacji zjawiska z odpiływem ludności z obszaru rewitalizacji.

Tabela 12. Analiza zmian wartości wskaźnika liczby założonych niebieskich kart w ludności ogółem w %

Nazwa wskaźnika	Liczba założonych niebieskich kart w 2016 r.	Liczba założonych niebieskich kart w 2020 r.	Liczba założonych niebieskich kart w ludności ogółem w % w 2016 r.	Liczba założonych niebieskich kart w ludności ogółem w % w 2020 r.	Dynamika zmian liczby założonych niebieskich kart 2016–2020	Dynamika zmian wartości wskaźnika liczby założonych niebieskich kart w ludności ogółem w % w latach 2016–2020
Obszar rewitalizacji	95	34	1,78	0,73	64,21%↓	58,99%↓
Miasto Włocławek	867	553	0,77	0,55	36,22%↓	28,57%↓

Źródło: opracowanie własne

Problemom wykluczenia społecznego, którego jednym z przejawów jest przemoc w rodzinie, ma przeciwdziałać projekt „Działania środowiskowe Modelu Organizowania Społeczności Lokalnej”, realizowany od 2018 r. Za projekt odpowiedzialny jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie. W ramach projektu Zespół ds. Organizowania Społeczności Lokalnej prowadzi działania mające na celu aktywizowanie i integrowanie zarówno osób i rodzin objętych świadczeniami pomocy społecznej, jak również ich otoczenie, przedsiębiorców, instytucje. W działaniu wykorzystywana jest metoda środowiskowa Centrum Aktywności Lokalnej – Organizowanie Społeczności Lokalnej, które ma za zadanie pobudzić społeczną aktywność do samoorganizowania się w celu rozwiązywania konkretnych, własnych problemów. Projekt odpowiada na rozpoznane potrzeby i angażuje społeczność zgodnie z zasadą „pomóżmy ludziom, aby pomogli sobie sami”.

Na realizację projektu wydatkowano do tej pory ok. 15% kwoty zaplanowanej w GPR Włocławka. Na koniec 2020 r. osiągnięto wskaźnik produktu „Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie” na poziomie ok. 73%. Epidemia COVID-19 ograniczyła realizację tego projektu, nie jest to jednak zauważalne na poziomie wskaźnika monitoringowego.

Liczba interwencji straży miejskiej

Zjawisko bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji monitorowane jest za pomocą zjawiska wyrażonego „Liczba interwencji straży miejskiej”. Zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i w mieście daje się zaobserwować wzrost liczby interwencji w porównaniu z rokiem bazowym. Na obszarze rewitalizacji na koniec 2020 r. liczba ta była większa o 154 interwencje względem 2016 r. Oznacza to wzrost o ponad 10%. W skali miasta liczba interwencji wzrosła natomiast o 3872, co oznacza przyrost o prawie 45%. Ustalenie przyczyn zwiększenia się liczby interwencji straży miejskiej w mieście i na obszarze rewitalizacji wymagałoby dalszych badań, natomiast za pozytywny trend należy uznać udział obszaru rewitalizacji w wielkości zjawiska w mieście, który zmalał z poziomu 17% w 2016 r. do poziomu 13% w 2020 r. Oznacza to większą poprawę bezpieczeństwa publicznego na obszarze rewitalizacji w stosunku do reszty miasta.

Tabela 13. Analiza zmian wartości liczby interwencji straży miejskiej

Nazwa wskaźnika	Liczba interwencji straży miejskiej w 2016 r.	Liczba interwencji straży miejskiej w 2020 r.	Dynamika zmian liczby interwencji straży miejskiej 2016–2020
Obszar rewitalizacji	1530	1684	10,07% ↑
Miasto Włocławek	8667	12 539	44,68% ↑

Źródło: opracowanie własne

Poprawie bezpieczeństwa publicznego dedykowane było przedsięwzięcie „Bezpieczne Śródmieście”, planowane do realizacji przez Straż Miejską we Włocławku. Działanie polega na utworzeniu dodatkowych dwóch stanowisk do całodobowej obsługi monitoringu wizyjnego Śródmieścia. Do końca 2020 r. nie poniesiono jednak żadnych środków finansowych na jego realizację.

Odsetek dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy [% na szkołę] (2015)

„Odsetek dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy [% na szkołę] (2015)” jest zjawiskiem, które w latach 2016–2020 uległo prawie całkowitemu ograniczeniu na obszarze rewitalizacji. W 2016 r. wskaźnik wynosił 6,27%, zaś w roku 2020 0,30%. Również w skali całego miasta jest to zjawisko, które w ciągu analizowanych lat uległo znaczącej poprawie. Wskaźnik dla miasta zmalał o 235%, natomiast liczba dzieci, która nie otrzymała promocji zmalała o 205% w 2020 r. Za szczególnie pozytywne należy uznać duży spadek udziału obszaru rewitalizacji w wielkości zjawiska w mieście - w 2016 r. udział ten wynosił 28,57%, a w 2020 r. – 2,44%. Przy analizie tego zjawiska warto mieć na uwadze uwarunkowania związane z epidemią Covid-19. Monitorowane wskaźniki potwierdziły ogólne obserwacje związane z poprawą wyników uczących się zdalnie dzieci.

Tabela 14. Analiza zmian wartości wskaźnika odsetka dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy [% na szkołę] (2015)

Nazwa wskaźnika	Liczba dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy w 2016 r.	Liczba dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy w 2020 r.	Odsetek dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy [% na szkołę] (2015) w 2016 r.	Odsetek dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy [% na szkołę] (2015) w 2020 r.	Dynamika zmian liczby dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy 2016–2020	Dynamika zmian wartości wskaźnika odsetka dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy [% na szkołę] (2015) w latach 2016–2020
Obszar rewitalizacji	24	1	6,27	0,30	2400,00%↓	2090,00%↓
Miasto Włocławek	84	41	1,39	0,59	204,87%↓	235,59%↓

Źródło: opracowanie własne

Wynik średni sprawdzianu ósmoklasistów (pomiar od 2019 r.) [%]

Wskaźnik „Wynik średni sprawdzianu ósmoklasistów (pomiar od 2019 r.) [%]” jest wartością średnią wyników z czterech egzaminów: z języka polskiego, matematyki, języka angielskiego i języka niemieckiego. W latach 2019–2020 na obszarze rewitalizacji wyniki egzaminu z języka polskiego poprawiły się o ponad 9%, a z matematyki o ponad 12%, natomiast wyniki z języków obcych uległy

w tym okresie pogorszeniu. Wartość wskaźnika dla obszaru rewitalizacji w 2019 r. wynosiła 27,38%, a w 2020 r. – 32,67%, co wskazuje na prawie 20-procentową poprawę jego wartości.

Pomimo znaczącej poprawy wyników egzaminów wśród uczniów obszaru rewitalizacji w 2020 r. trudno jednoznacznie ocenić trendy w tej kwestii. Egzaminy ośmioklasisty zostały po raz pierwszy przeprowadzone w roku szkolnym 2018/2019, w związku z czym analiza dotyczy jedynie dwóch lat, do tego szczególnych, bo w części odbywających się w warunkach epidemii Covid-19. Należy mieć na uwadze fakt, że nadal rezultaty osiągane przez uczniów z obszaru rewitalizacji są znacząco gorsze na tle miasta. Świadczy to o dużych potrzebach związanych z dalszym wyrównywaniem szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji.

Tabela 15. Analiza zmian wartości wskaźnika wyniku średniego sprawdzianu ósmoklasistów (pomiar od 2019 r.)[%]

Nazwa wskaźnika	Wyniki z egzaminu z języka polskiego w % w 2019 r.	Wyniki z egzaminu z matematyki w % w 2019 r.	Wyniki z egzaminu z języka angielskiego w % w 2019 r.	Wyniki z egzaminu z języka niemieckiego w % w 2019 r.	Wyniki z egzaminu z języka polskiego w % w 2020 r.	Wyniki z egzaminu z matematyki w % w 2020 r.	Wyniki z egzaminu z języka angielskiego w % w 2020 r.	Wynik średni sprawdzianu ósmoklasistów (pomiar od 2019 r.) [%] w 2019 r.	Wynik średni sprawdzianu ósmoklasistów (pomiar od 2019 r.) [%] w 2020 r.	Dynamika zmian wartości wskaźnika wyniku średniego sprawdzianu ósmoklasistów (pomiar od 2019 r.) [%] w latach 2019–2020
Obszar rewitalizacji	39,3	23,2	30	17	43	26	29	27,38	32,67	19,32%↑
Miasto Włocławek	62	39	58	29	54	42	52	47,00	49,33	4,96%↑

Źródło: opracowanie własne

Poprawie poziomu edukacji mają służyć realizowane od 2019 r. przedsięwzięcia pn. „Trójka dobra szkoła” oraz „Trójka dla mieszkańców”, za które odpowiedzialna jest położona na obszarze rewitalizacji Szkoła Podstawowa nr 3 im. Mikołaja Kopernika. W efekcie realizacji projektu doposażono placówkę w sprzęt do prowadzenia zajęć edukacyjnych, jak również uruchomiono dodatkowe zajęcia dla uczniów, zwiększające ich szanse edukacyjne.

Przedsięwzięcie „Trójka dla mieszkańców” obejmuje udostępnienie części otoczenia szkoły w postaci miejsc do integracji – utworzono miasteczko ruchu drogowego wraz z planszami do gier podwórkowych.

Liczba złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego

Badanie poziomu zaangażowania społeczności w sprawy lokalne odbywa się na podstawie analizy „Liczby złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego”. Zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i w całym mieście daje się zauważyć spadek liczby składanych wniosków do budżetu partycypacyjnego. W 2016 r. na obszarze rewitalizacji złożono trzy wnioski, a w 2020 r. dwa, co oznacza ponad 33-procentowy spadek. Tymczasem w całym mieście w 2020 r. złożono o 55 wniosków mniej niż w roku 2016, co stanowi blisko 60% spadek liczby złożonych wniosków. Trudno jednak wyprowadzić na tej podstawie jednoznaczną ocenę trendu, jeśli chodzi o zmiany poziomu aktywności społecznej mieszkańców. Analiza wskaźnika dotyczy szczególnego roku 2020, w którym na aktywność społeczną największy wpływ miała epidemia Covid-19. Wnioski co do faktycznej oceny sytuacji należy więc wyciągnąć w odniesieniu do wskaźnika wyliczonego w oparciu o dane pochodzące z roku, w którym bez przeszkód i ograniczeń mogło funkcjonować życie społeczne.

Tabela 16. Analiza zmian wartości złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego

Nazwa wskaźnika	Liczba złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego w 2016 r.	Liczba złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego w 2020 r.	Dynamika zmian liczby złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego w latach 2016–2020
Obszar rewitalizacji	3	2	33,33%↓
Miasto Włocławek	92	37	59,78%↓

Źródło: opracowanie własne

Flagowym projektem pobudzającym lokalną aktywność jest działalność kawiarni obywatelskiej „Śródmieście Cafe”, prowadzonej przez wybraną w drodze konkursu organizację pozarządową. Operator kawiarni jest wybierany każdego roku, co umożliwia różnicowanie oferty programowej kawiarni oraz działań aktywizujących lokalną społeczność. Jest to miejsce stanowiące przestrzeń do komunikacji dla mieszkańców, wspierające inicjatywy społeczne i lokalnych liderów. W GPR zaplanowano realizację zadania w formule ciągłej w całym okresie obowiązywania GPR. Od 2018 r. poniesiono już ponad 26% nakładów przewidzianych w GPR Włocławka na ten cel. O sukcesie tego przedsięwzięcia świadczą osiągnięte wskaźniki - produktu „Liczba przeprowadzonych działań animacyjnych” i rezultatu „Liczba osób uczestniczących w działaniach animacyjnych”, które w każdym roku wielokrotnie przekraczały założone wartości, z wyjątkiem okresu pandemii.

Drugim z projektów pobudzających aktywność społeczność i obywatelską jest przedsięwzięcie pn. „Identyfikacja lokalnych liderów i wsparcie ich przez tutoring”. Projekt polega na udzieleniu wsparcia szkoleniowego osobom, które chciałyby zostać liderami lokalnymi. Projekt rozpoczął się w 2018 r., a zakończył zgodnie z planem w 2019 r. Poniesiono na niego jedynie niecałe 22,5% zakładanych w programie środków.

W kontekście aktualnych wyzwań związanych z aktywizacją społeczności lokalnej, spotęgowanych negatywnymi efektami izolacji społecznej z czasu pandemii, należy mieć na uwadze konieczność zintensyfikowania działań w tym obszarze w kolejnych latach.

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w %

Wskaźnik „Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w %” obrazuje potencjał obszaru rewitalizacji do rozwoju gospodarczego. W 2016 r. na obszarze rewitalizacji działalność prowadziły 184 osoby, a w 2020 r. o 14 osób więcej. Wskaźnik uległ poprawie o ponad 27,6%. Dane te należy ocenić pozytywnie – wzrost liczby przedsiębiorców prowadzących działalność może świadczyć o przełamywaniu negatywnego postrzegania obszaru rewitalizacji jako niezbyt dobrego miejsca na prowadzenie biznesu. Co ważne, obszar rewitalizacji szczególnie dobrze wypada na tle całego miasta, gdzie w tym samym okresie odnotowano spadek liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Z powodu braku danych nie ma możliwości ocenić dynamiki zmian, ale według danych GUS wskaźnik ten dla całego miasta uległ pogorszeniu o 3%.

Tabela 17. Analiza zmian wartości wskaźnika liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Nazwa wskaźnika	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2016 r.	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2020 r.	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2016 r.	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.	Dynamika zmian liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą 2016–2020	Dynamika zmian wartości wskaźnika liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2016–2020
Obszar rewitalizacji	184	198	5,47	6,98	7,61%↑	27,61%↑
Miasto Włocławek	bd	bd	13,00	12,61	n/d	3,00%↓

Źródło: opracowanie własne

W ramach GPR Włocławka zaplanowano kilka działań mających pobudzać sferę gospodarczą obszaru rewitalizacji, w tym szczególnie aktywność ekonomiczną mieszkańców. Do w pełni zrealizowanych przedsięwzięć należą projekty (rozpoczęte i zakończone w 2019 r.): „Poradnik Przedsiębiorcy”, prowadzony przez Centrum Obsługi Inwestora Urzędu Miasta Włocławek i „Wsparcie w aranżacji i dostosowaniu lokali”, za którego realizację odpowiadał Wydział Urbanistyki i Architektury Urzędu Miasta Włocławek. Projekty były realizowane w ramach większego przedsięwzięcia „System wsparcia przedsiębiorcy”. Pierwszy projekt polegał na opracowaniu praktycznego poradnika dla przedsiębiorców, zawierającego informacje na temat procedur administracyjnych, ulg podatkowych, formy wsparcia itp. Drugie zadanie miało na celu promowanie dobrych praktyk dot. estetyki miejsc prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji. Polegało na przeprowadzeniu 12 spotkań dla przedsiębiorców z projektantem, z wykorzystaniem ustaleń Poradnika Inwestora (opracowanie zawierające informacje dotyczące realizacji inwestycji polegających na przebudowie lub remoncie) oraz Poradnika Reklamowego (opracowanie dotyczące zasad umieszczania reklam i szyldów). Poradniki opracowano w ramach przedsięwzięcia 4.1.3 – „Wsparcie merytoryczne dla właścicieli i wspólnot mieszkaniowych”. W obydwu projektach wskaźniki produktu i rezultatu zostały

osiągnięte na zakładanym w GPR poziomie, poniesiono też na nie 100% kosztów przewidzianych w programie.

Od 2018 r. realizowane jest także przedsięwzięcie „Tu mieszkam – tu pracuję”, za którego wdrażanie jest odpowiedzialny Powiatowy Urząd Pracy we Włocławku. Celem tego działania jest aktywizacja osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo zamieszkujących obszar rewitalizacji oraz ich wsparcie w założeniu własnej działalności gospodarczej. Przedsięwzięcie polega na wsparciu osób bezrobotnych w celu zwiększenia ich kompetencji i wzmocnienia pozycji na rynku pracy. W efekcie projektu zwiększyła się liczba osób bezrobotnych, które założyły własną działalność gospodarczą. Pandemia Covid-19 uniemożliwiła jednak prowadzenie kursów stacjonarnych w 2020 r., co widać po wskaźnikach produktu i rezultatu za ten okres.

Kolejne przedsięwzięcie pn. „Wzmocnienie roli lokalnej przedsiębiorczości” polega natomiast na remoncie i wynajęciu na warunkach preferencyjnych lokali usługowych z obszaru rewitalizacji należących do miasta. Za projekt odpowiedzialny jest Wydział Gospodarowania Mieniem Komunalnym Urzędu Miasta Włocławek. Do 2020 r. poniesiono na jego realizację ponad 53% kosztów zakładanych w GPR Włocławka. Do końca 2020 r. nie zdołano jednak osiągnąć zakładanych wskaźników – wskaźnik produktu „Liczba lokali wynajętych z bonifikatą” przekroczył zaledwie 8% zakładanej wielkości, natomiast wskaźnik rezultatu „Liczba nowych usług na obszarze rewitalizacji” wyniósł 0.

Do lokalnych przedsiębiorców skierowany jest też projekt „Markowy lokal Śródmieście” – przedsięwzięcie przewidziane do realizacji w latach 2019–2028. Za wdrożenie projektu odpowiada Wydział Rewitalizacji Urzędu Miasta Włocławek. Działanie polega na cyklicznej organizacji konkursu na najlepszą jakościowo usługę lub produkt Śródmieścia. Konkurs wygrywa przedsiębiorca wybrany w drodze głosowania przez mieszkańców, a nagrodę stanowi tytuł markowego lokalu Śródmieścia oznaczony na witrynie wraz z pakietem usług promocyjnych. Projekt ten należy uznać za udany i potrzebny. Świadczy o tym wskaźnik produktu „Liczba zorganizowanych konkursów” i rezultatu „Liczba wspartych przedsiębiorców”, które są osiągnięte na zakładanym poziomie.

Innym projektem ze sfery gospodarczej jest „Wzmocnienie potencjału lokalnych przedsiębiorców”, działanie przewidziane na lata 2019–2028. Jest to projekt realizowany w ramach większego przedsięwzięcia pn. „System wsparcia przedsiębiorcy”, mający na celu podniesienie potencjału kadrowego i sieciowanie przedsiębiorców działających na obszarze rewitalizacji. Za projekt odpowiada Włocławski Inkubator Innowacji i Przedsiębiorczości (obecnie Włocławskie Centrum Biznesu – Inkubator Przedsiębiorczości) oraz Powiatowy Urząd Pracy. Polega on na realizacji różnorodnych działań w postaci:

- cyklicznych spotkań ze specjalistami w zakresie rynku pracy i aktywizacji zawodowej z lokalnymi liderami biznesu,
- szkoleń i kursów dotyczących prowadzenia przedsiębiorstwa wraz z doradztwem biznesowym,
- wsparcie przy zawiązywaniu współpracy między przedsiębiorcami.

Projekt ten cieszy się dużym zainteresowaniem, o czym świadczą wskaźniki osiągnięte na wyższym niż planowano w GPR poziomie. Na realizację projektu poniesiono do końca 2020 r. nieco ponad 22% wartości założonej w GPR Włocławka.

Kolejnym z realizowanych przedsięwzięć w celu gospodarczym jest „Mobilny punkt konsultacyjno-doradczy”, za którego realizację odpowiada Powiatowy Urząd Pracy. Projekt polega na utworzeniu

mobilnego punktu konsultacyjno-doradczego prowadzonego przez pośrednika pracy i dorady zawodowego z Powiatowego Urzędu Pracy. W ramach projektu realizowane jest wsparcie doradcze i informacyjne na rzecz mieszkańców miasta, związane z poprawą ich sytuacji zawodowej. Zgodnie z zapisami sprawozdania z realizacji GPR Włocławka na chwilę obecną nie jest możliwa analiza poniesionych środków finansowych, ponieważ działanie jest finansowane w ramach kilku źródeł. Projekt przewidziano do realizacji w całym okresie obowiązywania GPR.

Analiza sprawozdań z realizacji GPR prowadzi do wniosku, że dwa spośród zaplanowanych przedsięwzięć pobudzających gospodarkę na obszarze rewitalizacji nie zostały jeszcze rozpoczęte. Pierwszym przedsięwzięciem, zaplanowanym na lata 2020–2023, jest „Lokalny produkt”, za który odpowiada Centrum Obsługi Inwestora Urzędu Miasta Włocławek. Projekt polega na organizacji co dwa lata konkursu na produkt związany z lokalnymi zasobami i tradycją obszaru rewitalizacji. Zwycięzca konkursu otrzyma nagrodę w formie finansowej, bonu lub w innej postaci, którą przeznaczy na realizację działań promocyjnych dla zwycięskiego produktu lub usługi. Dodatkowo otrzyma też pomoc administracyjną i doradczą we wdrożeniu nagrodzonego rozwiązania.

Drugim nierozpoczętym jeszcze działaniem jest „System monitorowania i koordynacji rynku pracy” realizowany przez Centrum Obsługi Inwestora Urzędu Miasta Włocławek, Powiatowy Urząd Pracy oraz instytucje działające na rzecz rozwoju gospodarczego. Projekt polega na stworzeniu internetowej platformy informacyjnej dla inwestorów na temat lokalnego rynku pracy, dostępnych źródeł finansowania ze środków unijnych, ulg podatkowych dla inwestorów, wyników badań i analiz dotyczących rynku pracy, narzędzi proponowanych przez miasto dla obszaru rewitalizacji w ramach GPR Włocławka i SSR.

Na podstawie danych na temat działań wspierających lokalną ekonomię można stwierdzić, że prowadzone projekty przyczyniają się do pobudzenia obszaru rewitalizacji pod względem gospodarczym. Zaplanowanie tak szerokiego wachlarza przedsięwzięć, skierowanych zarówno do osób zagrożonych marginalizacją (osób bezrobotnych), jak i lokalnych przedsiębiorców przekładają się na poprawę stanu gospodarki na obszarze rewitalizacji. Widać to porównując chociażby zmiany wskaźnika „Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym”, który notuje tendencję wzrostową pomimo ograniczeń wynikających z warunków pandemii oraz niepełnego realizowania wszystkich opisanych powyżej projektów.

Poziom zanieczyszczenia powietrza

„Poziom zanieczyszczenia powietrza” jest wskaźnikiem, dla którego w 2016 r. nie zbierano danych. W ramach wdrażania GPR Włocławka w 2018 r. zrealizowano jednak przedsięwzięcie „System Monitorowania Jakości Powietrza”, w ramach którego zakupiono samochód wyposażony w specjalistyczny sprzęt do pomiaru zanieczyszczeń powietrza. Od 2019 r. prowadzenie analiz jakości atmosfery w mieście jest już możliwe. Pomiaru powietrza rozpoczęto od obszaru rewitalizacji, teren całego miasta poddano ocenie w 2020 r. Za pozytywne należy uznać to, że w latach 2019 –2020 na obszarze rewitalizacji zaobserwowano ponad trzykrotny spadek zanieczyszczenia powietrza. W 2020 r. zanieczyszczenie powietrza na obszarze rewitalizacji było jednak większe od zanieczyszczenia w całym mieście o 12,42%.

Tabela 18. Analiza zmian wartości poziomu zanieczyszczenia powietrza

Nazwa wskaźnika	Poziom zanieczyszczenia powietrza w 2019 r.	Poziom zanieczyszczenia powietrza w 2020 r.	Dynamika zmian poziomu zanieczyszczenia powietrza w latach 2019–2020
Obszar rewitalizacji	1,191	0,371	321%↓
Miasto Włocławek	bd	0,33	-

Źródło: opracowanie własne

W GPR Włocławka zaplanowano kilka projektów poprawiających sytuację środowiskową na obszarze rewitalizacji. Oprócz flagowego projektu „System monitorowania jakości powietrza” w 2019 r. rozpoczął się też projekt „Zieleń wysoka – zadrzewienie Śródmieścia”, którego koszty realizacji do końca 2020 r. wyniosły prawie 45% zakładanej wartości. Projekt jest odpowiedzią na wysokie zanieczyszczenie powietrza i niewystarczającą ilość zieleni na Śródmieściu. Celem projektu jest wypracowanie programu nasadzeń drzew i krzewów wraz z katalogiem preferowanych roślin. Na kolejnym etapie projekt będzie realizowany zgodnie z opracowanymi założeniami.

Na zmianę wskaźnika poziomu zanieczyszczenia powietrza bezpośredni wpływ ma jednak program dotacji celowych na dofinansowanie kosztów wymiany źródeł ciepła, wprowadzony Uchwałą Nr XXI/43/2020 Rady Miasta Włocławek z dnia 30 marca 2020 r. w sprawie określenia „Zasad udzielania dotacji celowej ze środków budżetu Gminy Miasto Włocławek na dofinansowanie kosztów związanych z ochroną powietrza poprzez redukcję niskiej emisji zanieczyszczeń na terenie Gminy Miasto Włocławek” (z późniejszymi zmianami). Mieszkańcy, którzy zlikwidowali źródło ciepła wykorzystujące węgiel lub koks i zastąpili go alternatywnym źródłem, mogą ubiegać się o wsparcie finansowe z budżetu miasta w wysokości 4 tys. zł.

Instrument dotacyjny dedykowany likwidacji nieefektywnych źródeł ogrzewania wraz z działaniami związanymi z rozbudową sieci centralnego ogrzewania w największy sposób determinują osiągnięcie efektu ekologicznego w zakresie poprawy jakości powietrza na obszarze rewitalizacji.

Liczba przyłączy do miejskiej sieci ciepłowniczej

„Liczba przyłączy do miejskiej sieci ciepłowniczej na obszarze rewitalizacji” utrzymuje się na porównywalnym poziomie - w 2016 r. wskaźnik wyniósł 108 szt., natomiast w 2020 r. 106 szt. Na terenie miasta w 2016 r. liczba przyłączy wynosiła natomiast 1179, a w 2020 r. – 1278. W badanym okresie w mieście nastąpił więc wzrost liczby przyłączy o 8,4%, wobec spadku wskaźnika o ok. 2% na obszarze rewitalizacji.

Tabela 19. Analiza zmian wartości liczby przyłączy do miejskiej sieci ciepłowniczej

Nazwa wskaźnika	Liczba przyłączy do miejskiej sieci ciepłowniczej w 2016 r.	Liczba przyłączy do miejskiej sieci ciepłowniczej w 2020 r.	Dynamika zmian liczby przyłączy do miejskiej sieci ciepłowniczej w latach 2016–2020
Obszar rewitalizacji	108	106	1,85%↓
Miasto Włocławek	1179	1278	8,40%↑

Źródło: opracowanie własne

Poprawie efektywności energetycznej ma służyć zaplanowane w GPR przedsięwzięcie pn. „Likwidacja niskich emisji w rejonie Starego Miasta Włocławek – etap II”, które ma się rozpocząć w 2021 r. i trwać do 2025 r. W ramach projektu zbudowana zostanie sieć ciepłownicza wraz z przyłączami cieplnymi i montażem indywidualnych węzłów cieplnych w istniejących budynkach opalanych do tej pory paliwem stałym. Należy więc założyć, że kluczowa poprawa tego wskaźnika dopiero nastąpi i będzie możliwa do zaobserwowania podczas kolejnej cyklicznej oceny aktualności GPR Włocławka.

Powierzchnia terenów publicznych obszaru rewitalizacji objętych interwencją przestrzenną w ha

Kolejnym monitorowanym zjawiskiem jest „Powierzchnia terenów publicznych obszaru rewitalizacji objętych interwencją przestrzenną w ha”. Do końca 2020 r. wielkość zmodernizowanych terenów publicznych wyniosła niecałe 0,15 ha. Według GPR w 2028 r. łączna powierzchnia tych terenów ma wynieść 8 ha.

Tabela 20. Analiza zmian wartości powierzchni terenów publicznych obszaru rewitalizacji objętych interwencją przestrzenną w ha

Nazwa wskaźnika	Powierzchnia terenów publicznych obszaru rewitalizacji objętych interwencją przestrzenną w ha w 2016 r.	Powierzchnia terenów publicznych obszaru rewitalizacji objętych interwencją przestrzenną w ha w 2020 r.	Dynamika zmian powierzchni terenów publicznych obszaru rewitalizacji objętych interwencją przestrzenną w ha w latach 2016–2020
Obszar rewitalizacji	0	0,1493	↑
Miasto Włocławek	n/d	n/d	-

Źródło: opracowanie własne

Niskiej jakości przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji ma przeciwdziałać kilka interwencji zaplanowanych w GRP Włocławka. Pierwszym jest realizowane od 2019 r. przedsięwzięcie „Program ławka – miejskie meble i aranżacje do siedzenia”, którego celem jest poprawa jakości terenów wspólnych. Za jego wdrażanie odpowiedzialny jest Wydział Gospodarki Miejskiej Urzędu Miasta Włocławka. W ramach projektu opracowano katalog mebli miejskich wraz z elementami graficznymi rekomendowanymi dla Śródmieścia. Instalowane są także meble miejskie o ergonomii dostosowanej dla różnych grup użytkowników, w tym seniorów. Działanie o dużym potencjale z uwagi na wpływ na jakość przestrzeni zostały zahamowane w efekcie pandemii - wskaźnik produktu w postaci „Liczby nowo utworzonych miejsc wypoczynku” został osiągnięty jedynie w 2019 r. W 2020 r. osiągnięto go na w wysokości niecałych 47%.

Również w 2019 r. rozpoczęto realizację projektu pn. „Parklety w Śródmieściu”, będący trafną odpowiedzią na niską jakość przestrzeni publicznej i brak miejsc do wypoczynku i rekreacji w Śródmieściu. Koszty na realizację poniesiono jedynie w 2019 r. i wyniosły niewiele ponad 19% zakładanej wartości projektu. Do końca 2020 r. osiągnięto 40% wartości wskaźnika produktu „Liczba utworzonych parkletów” i 20% wskaźnika rezultatu „Powierzchnia nowych miejsc do wypoczynku”.

Kolejnym projektem rozpoczętym w 2019 r. są „Parki kieszonkowe – kompaktowe tereny z zielenią wysoką”. Celem działania jest zwiększenie liczby miejsc zielonych służących rekreacji i integracji mieszkańców, co ma wprost przełożenie na przyjęty wskaźnik monitorowania. Projekt ma potrwać do 2026 r., a do końca 2020 r. poniesione na niego koszty stanowią niecałe 21% prognozowanej kwoty.

Wskaźniki produktu i rezultatu były realizowane jedynie w 2019 r. i wyniosły odpowiednio – „Liczba utworzonych parków” – 25% wartości docelowej i „Powierzchnia nowych terenów zielonych w obszarze rewitalizacji” – niewiele ponad 14% wartości docelowej.

Rozpoczęty również w 2019 r. projekt „3-go Maja wooneferem” polega na przebudowie ważnej na obszarze rewitalizacji ulicy na komfortową i atrakcyjną przestrzeń dla pieszych z ograniczonymi ruchem samochodowym. Do końca 2020 r. poniesiono na niego niecałe 4% planowanej wartości projektu.

Również w 2019 r. zaczęto wdrażać przedsięwzięcie „Trójka dla mieszkańców”, którego zakończenie planowane jest na 2025 r. Projekt polega na remoncie placu apelowego, zainstalowaniu gier podwórkowych i budowie minisiłowni plenerowej. Do końca 2020 r. poniesiono na niego o ponad 41% środków finansowych więcej, niż założono na całość inwestycji w GPR. Według sprawozdania z realizacji GPR Włocławka za 2020 r. wskaźnik rezultatu „Powierzchnia terenów objętych rewitalizacją” został też osiągnięty w większym stopniu, niż zakładano to na etapie tworzenia programu.

Z analizy danych wynika też, że dwa zaplanowane na 2020 r. projekty, do końca tego roku nie zostały rozpoczęte. Są to przedsięwzięcia:

- „Wzbogacenie zagospodarowania Bulwarów”, które ma stanowić odpowiedź na brak miejsc rekreacji i spędzania wolnego czasu dla dzieci; w ramach inwestycji przestrzeń ma zostać dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, powstaną w niej miejsca rekreacyjne dla różnych grup wiekowych, mała architektura wraz z elementami zieleni, miejsca parkingowe i pod punkty gastronomiczne;
- „Nowe Zagospodarowanie Placu Wolności” to projekt, którego celem jest zwiększenie jakości przestrzeni publicznej przez nowy układ drogowy, komunikacyjny, nowy układ infrastruktury technicznej, utworzenie sygnalizacji świetlnej i przejść podziemnych.

Podsumowując działania w sferze przestrzenno-funkcjonalnej zaplanowane w ramach GPR Włocławka należy stwierdzić, że stanowią one wiązkę zróżnicowanych projektów przewidzianych do realizacji w różnych miejscach obszaru rewitalizacji, powiązanych ze sobą przestrzennie.

Trzeba uznać, że realizacja powyższych zróżnicowanych i często innowacyjnych przedsięwzięć warunkuje w pełni osiągnięcie celu strategicznego 3. *Ukształtować w centrum Włocławka przyjazną przestrzeń*, którego realizacja w perspektywie obowiązywania GPR nie powinna być zagrożona.

Liczba budynków wyłączonych z użytkowania na ha

Wskaźnik „Liczba budynków wyłączonych z użytkowania na ha” obrazuje problem obiektów wyłączonych z użytkowania z powodu złego stanu technicznego. Dla obszaru rewitalizacji wskaźnik jest wyliczany w odniesieniu do całkowitej jego powierzchni. W 2016 r. pozostawało wyłączonych z użytkowania 12 budynków, natomiast w 2020 r. o dwa mniej. Wartość wskaźnika uległa poprawie z 0,28 w 2016 r. na 0,23 w 2020 r. Z uwagi na fakt, iż większość wyłączonych z użytkowania budynków znajduje się na obszarze rewitalizacji, brak jest możliwości porównania trendów obserwowanych na obszarze rewitalizacji w stosunku do całego miasta.

Tabela 21. Analiza zmian wartości wskaźnika liczby budynków wyłączonych z użytkowania na ha

Nazwa wskaźnika	Liczba budynków wyłączonych z użytkowania w 2016 r.	Liczba budynków wyłączonych z użytkowania w 2020 r.	Liczba budynków wyłączonych z użytkowania na ha w 2016 r.	Liczba budynków wyłączonych z użytkowania na ha w 2020 r.	Dynamika zmian liczby budynków wyłączonych z użytkowania 2016–2020	Dynamika zmian wartości wskaźnika liczby budynków wyłączonych z użytkowania na ha w latach 2016–2020
Obszar rewitalizacji	12	10	0,28	0,23	16,67%↓	17,86%↓
Miasto Włocławek	bd	bd	bd	bd	-	-

Źródło: opracowanie własne

Od początku wdrażania GPR Włocławka uruchomiono cztery projekty polegające na remoncie i modernizacji zdegradowanych obiektów budowlanych, których realizacja ma zasadniczy wpływ na poprawę wartości analizowanego wskaźnika. Są to projekty:

- „Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku przy ul. 3 Maja 18 na Centrum aktywizacji i przedsiębiorczości”,
- „Modernizacja i remont nieruchomości 3 Maja 6”,
- „Modernizacja i remont nieruchomości Królewiecka 20”,
- „Centrum Wsparcia Społecznego (remont, adaptacja i wyposażenie)”.

Dodatkowo na obszarze rewitalizacji projekty remontowe w obrębie gminnego zasobu realizuje Administracja Zasobów Komunalnych.

Kompleksowe projekty modernizacyjne wymagają czasu niezbędnego na ich przygotowanie do wdrożenia (opracowanie i uzgodnienie dokumentacji techniczno-budowlanej we wszystkich branżach). Z tego względu poniesione w okresie objętych badaniem nakłady na ich realizację dotyczą etapu przedinwestycyjnego. W przypadku projektu „Centrum Wsparcia Społecznego (remont, adaptacja i wyposażenie)” koszty poniesiono jedynie w 2019 r. i stanowiły one niewiele ponad 1,5% zakładanej w GPR kwoty. Z kolei projekty „Modernizacja i remont nieruchomości 3 Maja 6” i „Modernizacja i remont nieruchomości Królewiecka 20” planowo powinny zakończyć się w 2021 r., tymczasem poniesione na ich realizację koszty na koniec 2020 r. stanowiły od 0,6% do 1,2% zakładanych wartości. Wreszcie jeśli chodzi o projekt „Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku przy ul. 3 Maja 18 na Centrum aktywizacji i przedsiębiorczości” wydatkowane do końca 2020 r. środki stanowią niewiele ponad 4% zakładanej wartości projektu.

Na lata 2018–2019 zaplanowano również rozpoczęcie inwestycji „Modernizacja i remont nieruchomości 3 Maja 9” i „Renowacja budynku i rozbudowa ul. Łęgska 58”, jednak w związku z tymi projektami nie poniesiono w badanym okresie żadnych kosztów.

Stwierdzone opóźnienia w realizacji remontów zabudowy obszaru rewitalizacji nie powinny zagrozić realizacji celu strategicznego GPR 4. *Stworzyć godziwy standard techniczny*. Poprawie stanu technicznego budynków sprzyja aktywność remontowa inwestorów prywatnych w ramach rozwiązań Specjalnej Strefy Rewitalizacji. Biorąc pod uwagę, iż kompleksowe projekty remontowe wymagają

kilkuletniego oczekiwania na efekty, zmiany wartości wskaźnika „Liczba budynków wyłączonych z użytkowania na ha” należy się spodziewać w kolejnych badaniach monitoringowych.

Liczba budynków poddanych przebudowie/remontowi na obszarze SSR

Ostatnim z monitorowanych zjawisk jest „Liczba budynków poddanych przebudowie/remontowi na obszarze SSR”. Z uwagi na to, że SSR została ustanowiona na obszarze rewitalizacji dopiero w 2019 r., ten rok należy uznać za bazowy. W 2019 r. remontowi/przebudowie poddano 8 budynków, natomiast w 2020 r. – 12 budynków. Docelowo w 2028 r. liczba wyremontowanych obiektów ma osiągnąć wartość 80, co oznacza iż w przeciągu 2 lat funkcjonowania SSR osiągnięto poziom 25% realizacji wskaźnika docelowego. Utrzymując dotychczasowe tempo realizacji działań wartość docelowa wskaźnika w wysokości 80 budynków może zostać osiągnięta w roku 2028.

Tabela 22. Analiza zmian wartości liczby budynków poddanych przebudowie/remontowi na obszarze SSR

Nazwa wskaźnika	Liczba budynków poddanych przebudowie/remontowi na obszarze SSR w 2019 r.	Liczba budynków poddanych przebudowie/remontowi na obszarze SSR w 2020 r.	Udział łącznej liczby budynków poddanych przebudowie/remontowi na obszarze SSR w latach 2019–2020 w wartości docelowej wskaźnika w 2028 r.
Obszar rewitalizacji	8	12	25,00%↑
miasto Włocławek	n/d	n/d	-

Źródło: opracowanie własne

W ramach rozwiązań SSR we Włocławku funkcjonuje program dotacji do remontów nieruchomości prywatnych, którego odpowiednikiem w GPR jest przedsięwzięcie pn. „Dotacje do remontów”. Za wdrażanie projektu odpowiedzialny jest Wydział Gospodarowania Mieniem Komunalnym i Administracja Zasobów Komunalnych. O popularności programu świadczą uzyskiwane wskaźniki – z analizy sprawozdań z realizacji GPR Włocławka wynika bowiem, że zarówno wskaźnik produktu „Liczba udzielonych dotacji”, jak i rezultatu „Wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich” co roku osiągają wyższe od zakładanych wartości. Sukces programu dotacyjnego jest uwarunkowany wysoką alokacją środków finansowych na jego obsługę w budżecie miasta, skorelowaną z wielkością potrzeb obszaru rewitalizacji. Wydatkowane przez miasto środki na dotacje oraz wkład własny właścicieli nieruchomości w dużej mierze warunkują osiągnięcie celu strategicznego 4. *Stworzyć godziwy standard techniczny.*

Podsumowując wyniki analizy wskaźnikowej należy wskazać, iż realizowana interwencja ma potencjał do ograniczania natężenia zjawisk kryzysowych obszaru rewitalizacji. Spośród 13 analizowanych wskaźników monitorowania w 10 przypadkach (77%) odnotowano pozytywną zmianę, a tylko w trzech negatywną (23%). Te całościowe dobre wyniki monitorowania osiągnięto w warunkach trwającej w 2020 r. pandemii, ograniczającej istotnie skalę prowadzonych działań.

Wskaźniki monitoringowe analizowano nie tylko w odniesieniu do zmian wartości odnotowanych w okresie badawczym dla obszaru rewitalizacji, ale również z uwzględnieniem ich kontekstu ogólnomiejskiego. Wynikiem tych obserwacji jest wniosek o podobnej dynamice zmian zjawisk problemowych – stwierdzonej w mieście oraz na obszarze rewitalizacji. Nie zaobserwowano wpływu

czynników kryzysowych z obszaru rewitalizacji na pogorszenie sytuacji pozostałych rejonów miasta, co tym samym wyklucza tezę badawczą dotyczącą eksportu problemów poza obszar rewitalizacji.

3.2.3 Ocena doboru wskaźników do monitorowania

Wskaźniki do monitorowania procesu rewitalizacji powinny odpowiadać kluczowym problemom zdiagnozowanym na obszarze rewitalizacji i dokładnie opisywać interwencję w poszczególnych celach strategicznych GPR. Żeby wskaźniki ulegały zakładanym zmianom, przedsięwzięcia i projekty rewitalizacyjne powinny być z nimi bezpośrednio powiązane. Poniższa tabela przedstawia zestawienie wskaźników do monitorowania, w powiązaniu z problemami, których zmiany monitorują, oraz wykaz przedsięwzięć i projektów, których realizacja miała wpływ na wartość wskaźnika.

Tabela 23. Zestawienie wskaźników monitorowania wraz z przedsięwzięciami wpływającymi na ich osiągnięcie

Problem	Wskaźnik monitorowania	Przedsięwzięcie rewitalizacyjne/projekt rozpoczęte w latach 2018–2020
Cel strategiczny 1. Przywrócić mieszkańcom poczucie sprawczości		
Ubóstwo	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w %	<ul style="list-style-type: none"> – Aktywność to przyszłość – Reintegracja społeczna mieszkańców Włocławka, w tym w obszarze rewitalizacji - I i II edycja – Program wychodzenia z zadłużenia
Bezrobocie	Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w %	<ul style="list-style-type: none"> – Aktywizacja zawodowa mieszkańców
Niski poziom kapitału społecznego	Liczba założonych niebieskich kart w ludności ogółem w %	<ul style="list-style-type: none"> – Działania środowiskowe Modelu Organizowania Społeczności Lokalnej
Przestępczość	Liczba interwencji Straży Miejskiej	<ul style="list-style-type: none"> – Bezpieczne Śródmieście
Niski poziom edukacji	Odsetek dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy [% na szkołę] (2015)	<ul style="list-style-type: none"> – Trójka dobra szkoła
Niski poziom edukacji	Wynik średni sprawdzianu ósmoklasistów (pomiar od 2019 r.)	<ul style="list-style-type: none"> – Trójka dobra szkoła
Niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym	Liczba złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Kawiarnia Obywatelska – Identyfikacja lokalnych liderów i wsparcie ich przez tutoring
Cel strategiczny 2. Pobudzić i wesprzeć przedsiębiorczość lokalną		
Niski stopień przedsiębiorczości	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w %	<ul style="list-style-type: none"> – Poradnik Przedsiębiorcy – Wsparcie w aranżacji i dostosowaniu lokali – Tu mieszkam - tu pracuję – Wzmocnienie roli lokalnej przedsiębiorczości – Markowy lokal Śródmieście – Wzmocnienie potencjału lokalnych przedsiębiorców – Mobilny punkt konsultacyjno-doradczy – Lokalny produkt – System monitorowania i koordynacji rynku pracy
Cel strategiczny 3. Ukształtować w centrum Włocławka przyjazną przestrzeń		
Przekroczenie standardów jakości środowiska	Poziom zanieczyszczenia powietrza	<ul style="list-style-type: none"> – System monitorowania jakości powietrza

		– Zieleń wysoka - zadrzewienie Śródmieścia
Brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość	Liczba przyłączy do miejskiej sieci ciepłowniczej	– Likwidacja niskich emisji w rejonie Starego Miasta Włocławek - etap II
Niedobór lub niska jakość terenów publicznych	Powierzchnia terenów publicznych obszaru rewitalizacji objętych interwencją przestrzenną w ha	– Program ławka - miejskie meble i aranżacje do siedzenia – Parklety w Śródmieściu – 3-ego Maja woonefem – Trójka dla mieszkańców – Parki kieszonkowe – kompaktowe tereny z zielenią wysoką – Wzbogacenie zagospodarowania Bulwarów – Nowe Zagospodarowanie placu Wolności
Cel strategiczny 4. Stworzyć godziwy standard techniczny		
Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym	Liczba budynków wyłączonych z użytkowania na ha	– Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku przy ul. 3 Maja 18 na Centrum aktywizacji i przedsiębiorczości – Modernizacja i remont nieruchomości 3 Maja 6 – Modernizacja i remont nieruchomości Królewiecka 20 – Modernizacja i remont nieruchomości 3 Maja 9 – Centrum Wsparcia Społecznego (remont, adaptacja i wyposażenie) Renowacja budynku i rozbudowa ul. Cyganka 18 – Renowacja budynku i rozbudowa ul. Łęgska 58
Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym	Liczba budynków poddanych przebudowie/remontowi na obszarze SSR	– Dotacje do remontów – Renowacja budynku i rozbudowa ul. Cyganka 18 – Modernizacja budynków oraz podwórza ul. Szpichlerna 7/9

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z zapisami GPR Włocławka działania podejmowane w ramach:

- Celu strategicznego 1 będą rozwiązywać problemy sfery społecznej,
- Celu strategicznego 2 będą rozwiązywać problemy sfery gospodarczej,
- Celu strategicznego 3 będą rozwiązywać problemy sfery przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej,
- Celu strategicznego 4 będą rozwiązywać problemy sfery technicznej.

Wskaźniki do monitorowania wprost odpowiadają na problemy wskazane w ustawie o rewitalizacji i zidentyfikowane na etapie diagnozy delimitacyjnej, dzięki czemu dobrze opisują interwencję podejmowaną w ramach każdego z celów.

W Celu strategicznym 1 zaproponowano siedem wskaźników do monitorowania. Następujące wskaźniki:

- Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w %,
- Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w %,
- Liczba interwencji Straży Miejskiej,

- Odsetek dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy [% na szkołę] (2015),
- Wynik średni sprawdzianu ósmoklasistów (pomiar od 2019 r.)
- Liczba złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego

są wprost powiązane z przedsięwzięciami i projektami rewitalizacyjnymi, co oznacza, że realizacja tych działań bezpośrednio przekłada się na poprawę wartości ww. wskaźników. Natomiast wskaźnik:

- Liczba założonych niebieskich kart w ludności ogółem w %,

nie ma bezpośredniego powiązania z zaplanowanymi przedsięwzięciami i projektami rewitalizacyjnymi. W tym przypadku interwencja rewitalizacyjna wywołuje oddziaływanie pośrednie, a na zmianę wartości wskaźnika mogą mieć wpływ również czynniki zewnętrzne (np. obserwowany wzrost przemocy domowej w efekcie ograniczeń pandemicznych).

W Celu strategicznym 2 zaproponowano jeden wskaźnik do monitorowania:

- Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w % [% na szkołę] (2015),

który wykazuje bezpośrednio powiązanie z wszystkimi dziewięcioma przedsięwzięciami i projektami rewitalizacyjnymi. Należy więc uznać, że ich realizacja bezpośrednio przekłada się na poprawę wartości wskaźnika.

W Celu strategicznym 3 zaproponowano trzy wskaźniki do monitorowania. Wskaźniki:

- Poziom zanieczyszczenia powietrza,
- Powierzchnia terenów publicznych obszaru rewitalizacji objętych interwencją przestrzenną w ha,
- Liczba przyłączy do miejskiej sieci ciepłowniczej

są bezpośrednio powiązane z wdrażanymi w ramach GPR przedsięwzięciami i projektami rewitalizacyjnymi. Z uwagi na fakt, iż przedsięwzięcie pn. „Likwidacja niskich emisji w rejonie Starego Miasta Włocławek – etap II” rozpoczęło się dopiero w 2021 r. należy uznać, iż bezpośredni wpływ na zmiany wartości wskaźnika związanego z jakością powietrza miał w badanym okresie czynnik zewnętrzny - instrument dotacyjny wspierający likwidację wymianę pieców węglowych.

W Celu strategicznym 4 zaproponowano dwa wskaźniki do monitorowania:

- Liczba budynków wyłączonych z użytkowania na ha,
- Liczba budynków poddanych przebudowie/remontowi na obszarze SSR.

mają wprost powiązanie z prowadzonymi przedsięwzięciami i projektami rewitalizacyjnymi. Należy zauważyć, iż proces rewitalizacji Włocławka znajduje się w początkowej fazie wdrażania, w związku z czym wzrost zaawansowania w realizacji projektów remontowych będzie miał bezpośredni wpływ na istotną poprawę wartości wskaźnika.

3.2.4 Analiza wpływu czynników wewnętrznych i zewnętrznych na realizację GPR

W celu zbadania, jak kształtowały się czynniki makroekonomiczne i czy miały wpływ na proces rewitalizacji Włocławka, dokonano analizy głównych wskaźników makroekonomicznych dotyczących Polski i województwa kujawsko-pomorskiego w okresie funkcjonowania GPR Włocławka w latach 2018- 2020.

Przeanalizowane wskaźniki dotyczyły najważniejszych uwarunkowań społeczno-gospodarczych takich, jak:

- bezrobocie,
- inflacja,
- wzrost gospodarczy,
- wysokość wynagrodzeń.

Wartości wskaźników użyte w badaniu pochodzą z roczników statystycznych, informacji sygnalnych oraz baz danych udostępnionych przez Główny Urząd Statystyczny⁶ i Urząd Statystyczny w Bydgoszczy.

Uzupełnieniem analizy danych zastanych były odpowiedzi udzielane przez respondentów w wywiadach TDI na temat trudności i czynników zewnętrznych, które wpłynęły na opóźnienia lub brak realizacji niektórych projektów zaplanowanych w ramach GPR Włocławka.

Bezrobocie

Bezrobocie jest jednym ze wskaźników stanu kryzysowego, służącym do wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Przyjętym w badaniu wskaźnikiem pomiaru bezrobocia jest stopa bezrobocia rejestrowanego, czyli „udział zarejestrowanych bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego”⁷. Wartości tego wskaźnika zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 24. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2018-2020 (dane na koniec okresu)

Stopa bezrobocia rejestrowanego			
	2018	2019	2020
Polska	5,8%	5,2%	6,2%
Kujawsko-pomorskie	8,8%	7,9%	8,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2018–2020 była wyższa niż krajowa. W latach 2018–2019 nastąpił spadek bezrobocia w Polsce, będący kontynuacją trendu spadkowego obserwowanego od 2013 r. (gdy stopa bezrobocia na koniec tego roku wyniosła 13,4%). W 2020 r. odnotowano wzrost stopy bezrobocia rejestrowanego zarówno w województwie

⁶ stat.gov.pl

⁷ <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/2390,pojecie.html>

kujawsko-pomorskim, jak i w całym kraju. Na koniec 2020 r. wartość wskaźnika wynosiła 8,9% w regionie i 6,2% w Polsce.

Jak wynika z przeprowadzonych wywiadów pogłębionych TDI, na pogorszenie zjawiska bezrobocia i związanego z nim ubóstwa (mierzonego liczbą osób korzystających z pomocy społecznej) miała bezpośrednio wpływ pandemia COVID-19. Było to jednak oddziaływanie krótkotrwałe. Potwierdza to wypowiedź jednego z respondentów:

„Liczba osób korzystających z pomocy społecznej spada, ale na obszarze rewitalizacji nastąpił sztuczny wzrost. W pierwszej i drugiej fali pandemii osoby pracujące za granicą wracały do kraju i od razu były kierowane na kwarantannę, co było finansowane z MOPR, przez co wzrósł odsetek osób korzystających w zeszłym roku”.

Inflacja

Do zbadania zjawiska inflacji wykorzystano roczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych, liczonych rok do roku.

Tabela 25. Wskaźnik cen towarów i usług w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2018-2020, przy podstawie rok poprzedni=100

Wskaźnik cen towarów i usług			
	2018	2019	2020
Polska	101,6	102,3	103,4
Kujawsko-pomorskie	101,6	102,3	103,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

W latach 2018–2020 obserwowano coraz szybszy wzrost cen (inflację) tak w Polsce, jak i w województwie kujawsko-pomorskim. Stopa inflacji, czyli procentowy wzrost poziomu cen w stosunku do roku poprzedniego, w roku 2018 i 2019 w badanym regionie była na takim samym poziomie, jak w kraju (odpowiednio 1,6% i 2,3%). W 2020 r. wskaźnik ten przyjął w województwie kujawsko-pomorskim wartość o 0,2 p.p. wyższą niż krajowa.

Zwiększająca się inflacja wpływa na przyrost cen na realizację usług i dostaw związanych z przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.

Wzrost gospodarczy

Produkt krajowy brutto (PKB) jest głównym wskaźnikiem ilustrującym poziom wzrostu gospodarczego. Wartość nominalna wskaźnika w latach 2018–2020 przedstawiona została w poniższej tabeli.

Tabela 26. Produkt krajowy brutto w cenach bieżących w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2018–2020

Produkt krajowy brutto (ceny bieżące) [mln zł]			
	2018	2019	2020
Polska	2 121 555	2 287 738	b/d
Kujawsko-pomorskie	93 294	b/d	b/d

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

Wartość PKB wytworzonego w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. stanowiła 4,4% PKB Polski. Dla 2019 r. i 2020 r. nie opublikowano danych dotyczących PKB wytworzonego w województwie kujawsko-pomorskim.

Dla zobrazowania zmian realnego PKB w badanym okresie zastosowano wskaźnik dynamiki produktu krajowego brutto w latach 2018–2020.

Tabela 27. Dynamika produktu krajowego brutto w latach 2018–2020 w cenach stałych, rok poprzedni=100

Dynamika PKB w Polsce		
2018	2019	2020
105,4	104,5	97,2*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy (*według wstępnego szacunku)

W przypadku wskaźnika dynamiki PKB w latach 2018–2019 odnotowano wzrost gospodarczy na poziomie 5,4% oraz 4,5%. W 2020 r. nastąpił spadek produktu krajowego brutto o 2,8%, co miało bezpośredni związek z negatywnymi skutkami pandemii COVID-19.

Pomimo obniżenia wzrostu gospodarczego w efekcie pandemii, zastosowane tarcze antykrzysowe pozwoliły utrzymać poziom aktywności gospodarczej bez większych zmian.

Wynagrodzenia

W ramach analizy wysokości wynagrodzeń w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim zebrano dane na temat przeciętnych wynagrodzeń brutto w latach 2018–2020 w ujęciu nominalnym, a następnie obliczono ich realny wzrost w tym okresie.

Tabela 28. Przeciętne wynagrodzenia brutto w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2018–2020 (stopa inflacji w 2019 wyniosła 2,3%, w 2020 – 3,4%)

Przeciętne wynagrodzenia brutto			
	2018	2019	2020
nominalne [zł]			
Polska	4589,91	4920,09	5167,47
Kujawsko-pomorskie	4263,53	4621,05	4933,89
realne – w cenach stałych z 2018 r. [zł]			
Polska	4589,91	4809,47	4885,19
Kujawsko-pomorskie	4263,53	4517,15	4664,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

W latach 2018–2020 nastąpił wzrost przeciętnych wynagrodzeń brutto tak w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w skali kraju. W Polsce przeciętne wynagrodzenie wzrosło realnie o 4,7% w 2019 i o 1,57% w 2020 r., natomiast w województwie odpowiednio o 5,9% i o 3,2%. Przeciętne wynagrodzenia w kujawsko-pomorskim kształtowały się więc na niższym poziomie niż średnia krajowa, ale w latach 2018–2020 charakteryzowały się szybszym wzrostem. Zarówno w kraju, jak i województwie, w 2020 r. odnotowano wolniejsze tempo wzrostu przeciętnych wynagrodzeń brutto w ujęciu realnym niż w 2019 r.

W badanym okresie podwyższono także minimalne wynagrodzenie brutto, którego wartości zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 29. Wynagrodzenia w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2018–2020

Minimalne wynagrodzenie brutto w Polsce [zł]		
2018	2019	2020
2100	2250	2600

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zwiększenie minimalnego wynagrodzenia wraz z transferami socjalnymi mają bezpośredni wpływ na stopień redukcji ubóstwa. W efekcie tych świadczeń zmniejsza się liczba odbiorców pomocy społecznej.

Inwestycje Miasta Włocławek w latach 2018–2020

Za czynniki zewnętrzne, mające wpływ na efekty procesu rewitalizacji, można uznać również inwestycje miejskie realizowane w otoczeniu obszaru rewitalizacji Włocławka⁸. Część ze zrealizowanych przedsięwzięć, wpływających na poprawę jakości życia wszystkich mieszkańców miasta, miała również bezpośredni lub pośredni wpływ na stan obszaru rewitalizacji. Na szczególną uwagę zasługują działania inwestycyjne zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie Śródmieścia, poprawiające stan zagospodarowania przestrzeni publicznych:

- projekt pn. „Wzmocnienie i wykorzystanie potencjału endogenicznego Włocławka poprzez turystyczne i rekreacyjne zagospodarowanie Zalewu Włocławskiego”, współfinansowany w ramach działania 6.5. Rozwój potencjału endogenicznego regionu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. W ramach inwestycji jest rozbudowywana przystań przy ul. Płockiej o m.in. nowy pomost cumowniczy, pole namiotowe oraz domki kempingowe, wyposażone w zaplecze sanitarne i stołówkę. Całkowita realizacja projektu planowana jest do końca 2021 roku.
- projekt pn. „Piwna woonefem/przebudowa ul. Piwnej”. Wykonawca robót budowlanych został wyłoniony pod koniec roku 2020, a inwestycja zakończyła się w lipcu 2021 roku. W ramach realizacji projektu połączono biegnący wzdłuż rzeki Zgłowiączki ciąg komunikacyjny Parku im. Henryka Sienkiewicza z obszarem rekreacyjnych Przystani nad Wisłą przy ul. Piwnej aż do bulwarów im. Józefa Piłsudskiego. W projekcie zadbano również o zagospodarowanie terenów zielonych, co jest szczególnie istotne dla sąsiedztwa ścisłego centrum miasta.

Efekty realizacji innego projektu pn. „Budowa instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej” sprzyjają poprawie jakości środowiska naturalnego, która jest szczególnie istotna w śródmiejskim centrum miasta. W ramach tego projektu zamontowano instalację fotowoltaiczną na obiekcie położonym w biskim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji - Browarze B.

Innym oddziaływaniem charakteryzuje się zlokalizowany w niedalekiej odległości od obszaru rewitalizacji „Projekt Celulozowa - mieszkania na wynajem”, realizowany przez Miejskie Budownictwo Mieszkaniowe Sp. z o.o. Celem tego projektu jest poprawa dostępności do miejskiego zasobu mieszkaniowego. W ramach projektu ma powstać łącznie 408 lokali mieszkalnych w budynkach

⁸ Informacje o inwestycjach przeprowadzonych we Włocławku w latach 2018–2020 pochodzą z rocznych raportów o stanie miasta.

wielorodzinnych. Realizacja inwestycji będzie miała wpływ m.in. na uporządkowanie terenu przemysłowego, poprawę układu komunikacyjnego, powstanie skwerów oraz miejsc rekreacji dla dzieci. Nowi lokatorzy mieszkań będą w dużej mierze korzystać z oferty usług dostępnych w granicach obszaru rewitalizacji Włocławka.

Przykładem innych inwestycji, które pozytywnie wpłynęły na proces rewitalizacji Włocławka, były z pewnością działania w sferze infrastruktury komunikacyjnej. W latach 2018–2020 miasto realizowało m.in. projekt „Rozwój zrównoważonego transportu zbiorowego poprzez poprawę efektywności energetycznej, wdrażanie technologii niskoemisyjnej we Włocławku, w ramach projektu BITCITY II”. Zadanie to polegało na dostarczeniu nowych autobusów miejskich z napędem elektrycznym i budowie multimodalnego węzła przesiadkowego wraz z powiązaniem układu komunikacyjnego z dworcem PKP/PKS we Włocławku. Poprawa sprawności komunikacji miejskiej odciąża m.in. układ drogowy Śródmieścia, ograniczając emisję spalin samochodowych.

Innym projektem z zakresu infrastruktury miejskiej, realizowanym w latach 2018–2020, był projekt „Rozbudowa sieci komunikacyjnej dróg rowerowych na terenie miasta”. Chociaż prace inwestycyjne nie objęły ulic leżących na obszarze rewitalizacji, z pewnością wpłynęły one pozytywnie na rozwój przestrzeni rekreacyjnych i sportowych, z których mogą korzystać także mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Działania te wpisują się także w Cel operacyjny 3.1. GPR Włocławka, tj.: „3.1. Kształtować przestrzeń inkluzywną, bezpieczną i dostosowaną do potrzeb różnych grup użytkowników”.

W omawianym okresie zrealizowano we Włocławku wiele innych projektów poprawiających jakość infrastruktury miejskiej, które oddziałują pośrednio na obszar rewitalizacji i ludzi go zamieszkujących. Inwestycje drogowe:

- „Rozbudowa al. Jana Pawła II we Włocławku w kategorii drogi wojewódzkiej”,
- „Przebudowa dróg powiatowych”
- „Budowa/przebudowa dróg gminnych”

mają pozytywny wpływ na rozwój zaplecza turystycznego we Włocławku. Objęte rewitalizacją Śródmieście oferuje coraz bogatszą ofertę turystyczno-rekreacyjną, dlatego ważne jest, aby Włocławek był dobrze skomunikowany z innymi miejscowościami. Rozwój turystyki powinien przełożyć się na powstanie nowych miejsc pracy na terenie Śródmieścia, zaktywizowanie lokalnej społeczności i poprawę jej sytuacji ekonomicznej.

Miasto Włocławek przeprowadziło także wiele zadań inwestycyjnych w placówkach edukacyjnych. W samym 2020 r. wykonano 12 projektów, które swoimi działaniami objęły łącznie 22 placówki szkolne różnego stopnia. Były to m.in. projekty: „Budowa sali gimnastycznej przy Zespole Szkół nr 8”; „Rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej przy Szkole Podstawowej nr 20” i „Rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej przy Szkole Podstawowej nr 20”. Zwiększenie potencjału miejsc przeznaczonych do spędzania wolnego czasu wpływa na poprawę aktywności wielu mieszkańców miasta, w tym również obszaru rewitalizacji.

Dzięki inwestycjom przeprowadzonym we Włocławku w latach 2018–2020 miasto wzbogaciło się także o nowe tereny rekreacyjno-sportowe. Wykonano m.in. następujące projekty: „Budowa basenów letnich z zapleczem sanitarnym wraz zagospodarowaniem terenu”; „Modernizacja boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkół Budowlanych” oraz „Budowa Pumptrack-u i skatepark-u”. Odbiorcami tych inwestycji są wszyscy mieszkańcy miasta, w tym również obszaru rewitalizacji.

Opisane powyżej inwestycje z zakresu edukacji oraz sportu i rekreacji wpisują się cel operacyjny GPR Włocławka „Cel operacyjny 1.2. Rozwijać istniejące więzi społeczne, budować otwartość i szerszą sieć relacji: kultura, sport, edukacja”.

Kolejne istotne inwestycje przeprowadzono w zakresie zdrowia i pomocy społecznej. W 2018 r. rozpoczęto procedury związane z utworzeniem Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla ofiar przemocy. Ośrodek rozpoczął działanie 1 września 2020 r. W tym samym roku rozpoczęto budowę Centrum Wsparcia dla Osób w Kryzysie. Centrum będzie świadczyć bezpośrednią pomoc dla osób borykających się z problemem alkoholowym. W ramach prowadzonej działalności realizowane będą świadczenia pomocy medycznej, sanitarnej oraz zajęcia wspierające i motywujące do podjęcia leczenia odwykowego. Centrum będzie wspomagać działania służb porządku publicznego i podmiotów leczniczych. Powstanie obu instytucji może pozytywnie wpłynąć na proces rewitalizacji we Włocławku. Ich funkcjonowanie da szansę na uzyskanie pomocy przez osoby doświadczające przemocy domowej oraz osoby borykające się z chorobą alkoholową. Problemy te stanowią bardzo istotne przejawy stanu kryzysowego, który występuje na obszarze rewitalizacji. W roku 2018 wykonano także projekt pn. „Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku przy ul. 3-go Maja we Włocławku na Centrum aktywizacji i przedsiębiorczości wraz z przebudową infrastruktury drogowej”. Powyższe zadania wpisały się w jeden z celów operacyjnych GPR Włocławka, tj.: „Cel operacyjny 1.1. Aktywizować lokalną społeczność”.

Bardzo ważnym elementem rewitalizacji są również działania z zakresu ochrony środowiska. Miasto Włocławek prowadziło w latach 2018-2020 działania w ramach kilku programów, mające na celu m. in. poprawę stanu powietrza w mieście, dostosowanie poziomu hałasu do poziomu dopuszczalnego oraz usunięcie azbestu występującego na terenie miasta. Działania te objęły swoim zasięgiem obszar całego Włocławka. Ponadto Miasto realizowało projekty pn.: „Utworzenie parku na Słodowie oraz rewaloryzacja zieleni Parku im. H. Sienkiewicza”; „Rewaloryzacja i ochrona różnorodności biologicznej ‘Ogrodu na Pompcie’ w zabytkowym Parku im. H. Sienkiewicza we Włocławku” oraz „Zagospodarowanie Parku im. H. Sienkiewicza od ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego do ul. Okrzei – strona południowa”. Park im. Henryka Sienkiewicza we Włocławku znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji.

W 2020 r. spółka ciepłownicza Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o. o., która odpowiedzialna jest za gospodarkę energetyczną we Włocławku, kontynuowała realizację priorytetowej i zarazem głównej inwestycji spółki, tj. „Dostosowanie istniejącego źródła ciepła MPEC Włocławek do standardów emisyjnych wykraczających poza wymagania dyrektywy IED”. Głównym celem przedsięwzięcia jest dostosowanie istniejącego źródła ciepła MPEC Włocławek do poziomów emisji zanieczyszczeń określonych Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady UE. Kontynuowano również projekt inwestycyjny „Likwidacja grupowych węzłów ciepłych na terenie miasta Włocławek”. W ramach tego zadania spółka wybudowała nowe odcinki sieci i przyłączya ciepłownicze umożliwiające zmianę sposobu zasilania budynków mieszkalnych wielorodzinnych z niskoparametrowego z grupowych węzłów ciepłych na wysokoparametrowe z sieci ciepłowniczej. W 2020 r. ta zmiana objęła 4 obiekty. Zarządcy budynków mogli przez to zlikwidować w mieszkaniach niebezpieczne gazowe przepływowe podgrzewacze wody, tzw. „junkersy”, a MPEC rozszerzyło swoją ofertę o dostawę ciepła dla potrzeb przygotowania ciepłej wody użytkowej. Zadania przeprowadzone w zakresie ochrony środowiska wpisują się wprost w jeden z celów operacyjnych GPR Włocławka, tj.: „3.2. Podnosić jakość powietrza przez właściwe planowanie zieleni i ograniczenie zanieczyszczeń”.

Inwestycje rozwojowe i modernizacyjne w sferze gospodarki komunalnej, wykonywane w 2019 r. miały umocowanie w Uchwale nr XXXVIII/3/2018 Rady Miasta Włocławek z dnia 6 lutego 2018 r. w sprawie uchwalenia „Wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w posiadaniu Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji spółka z o.o. we Włocławku na lata 2018-2022”. Począwszy od 2020 r. obowiązuje uchwalony (chwała nr XVII/188/2019 Rady Miasta Włocławek z dnia 16 grudnia 2016 r.) nowy „Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w posiadaniu Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji spółka z o.o. we Włocławku na lata 2020-2027”. W latach 2020–2027 planuje się m.in. modernizację i przebudowę sieci wodno-kanalizacyjnej, położonej też na obszarze rewitalizacji. Opisane powyżej inwestycje można uznać za element działań wynikający z Celu operacyjnego 4.1. GPR Włocławka – „4.1. Poprawić stan techniczny przestrzeni zamieszkania”.

Bardzo istotną inwestycją, mającą bezpośredni wpływ na obszar rewitalizacji i jego mieszkańców, jest także modernizacja założenia po dawnych Browarze Bojańczyków, w którym obecnie mieści się Centrum Kultury Browar B. Obiekt znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji, ale poza jego granicami. To, jaki wpływ na obszar rewitalizacji ma m.in. modernizacja i funkcjonowanie dawnego browaru, najlepiej wyjaśnia wypowiedź jednego z respondentów wywiadów pogłębionych:

„W Śródmieściu też to widać, ludzie trochę zaczynają ze sobą rywalizować, np. w remontach budynków. Lata funkcjonowania Centrum Kultury Browar B pokazują, jak duże jest zainteresowanie działaniami. Jak zmienia się ulica, przy której jest browar, [co] stanowi wzorcową rewitalizację. Na obszarze rewitalizacji takie rzeczy też już mają miejsce, np. ul. 3 Maja”.

4. Ocena aktualności GPR - identyfikacja przesłanek do aktualizacji programu

Ocena aktualności GPR powinna zostać przeprowadzona w odniesieniu do zawartości tego dokumentu, który opracowywano w latach 2017-2018. Poniżej dokonano przeglądu zapisów GPR Włocławka w kontekście potwierdzenia aktualności jego zapisów na dzień opracowania niniejszego raportu – w odniesieniu do kluczowych elementów jego struktury.

Tabela 30. Ocena aktualności zapisów GPR Włocławka

Rozdziały w GPR Włocławka	Ocena aktualności GPR Włocławka
2. Uproszczona diagnoza gminy z wnioskami	Diagnoza szczegółowa obszaru rewitalizacji nie wymaga zmian, gdyż pozostaje aktualna na dzień oceny. Diagnozy przedstawianej w programach rewitalizacji z zasady się nie aktualizuje, gdyż stanowi ona podstawę do programowania całej interwencji. Aktualna wiedza o stanie obszaru rewitalizacji przekazywana jest za pomocą raportów z monitorowania procesu.
3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji	
4. Partycypacja społeczna w procesie rewitalizacji	Rozdział opisuje metody włączenia społecznego, z jakimi pracowano na etapie opracowywania GPR, a także planowane, dotyczące etapu jego wdrażania. Kluczowymi formami włączenia społecznego na etapie wdrażania procesu jest działalność kawiarni obywatelskiej Śródmieście Cafe oraz Komitetu Rewitalizacji. W tym względzie nie przewiduje się zmian i nie ma potrzeby aktualizacji GPR.

<p>5. Wizja obszaru rewitalizacji</p>	<p>Wizją rozwoju obszaru rewitalizacji Włocławka jest głównie poprawa jakości życia mieszkańców. Horyzont czasowy realizacji tej wizji określono do 2028 r. Jest to perspektywa umożliwiająca osiągnięcie określonych w GPR celów rewitalizacji. Wizja jest aktualna i nie wymaga zmiany.</p>
<p>6. Cele rewitalizacji oraz kierunki działań</p>	<p>W oparciu o wizję w GPR Włocławka zdefiniowano cztery kluczowe obszary tematyczne procesu, w obrębie których wyznaczono cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w sferze społecznej Cel strategiczny 1. Przywrócić mieszkańcom poczucie sprawczości. – w sferze gospodarczej Cel strategiczny 2. Pobudzić i wesprzeć przedsiębiorczość lokalną. – w sferze przestrzenno – funkcjonalnej i środowiskowej Cel strategiczny 3. Ukształtować w centrum Włocławka przyjazną przestrzeń. – w sferze technicznej Cel strategiczny 4. Stworzyć godziwy standard techniczny. <p>Tak zdefiniowane cele zabezpieczają wielowymiarową interwencję w ramach procesu rewitalizacji i nie wymagają zmiany.</p>
<p>7. Lista planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych</p>	<p>Lista zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych składa się z katalogu projektów podstawowych oraz uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.</p> <p>W efekcie analizy informacji dot. realizacji projektów podstawowych stwierdzono rozbieżności pomiędzy stanem planowanym w GPR a bieżącym stanem ich realizacji, wynikające m.in. z urealnienia kosztów oraz czasu ich realizacji, zmiany źródeł i wielkości finansowania. Realizacja niektórych projektów w ogóle się nie rozpoczęła (np. „Moje podwórko”).</p> <p>Nie zidentyfikowano jednak potrzeby wprowadzenia nowych przedsięwzięć do programu. Kluczowa z punktu widzenia celów procesu rewitalizacja Włocławka jest przede wszystkim intensyfikacja działań podejmowanych w ramach SSR.</p> <p>Badanie aktualności GPR prowadzone jest na wstępnym etapie realizacji procesu, którego charakteryzują niskie wskaźniki realizacji strategicznych celów. Wiele projektów pozostaje jeszcze na etapie przygotowania do wdrożenia. Tym samym na tak wczesnym etapie działań nie jest wskazane dokonywanie gruntownych korekt projektów, które wymagają czasu na przygotowanie. Niski stopień ich realizacji uniemożliwia obecnie przeprowadzenie ich całościowego wpływu na stan obszaru rewitalizacji, co będzie możliwe dopiero podczas kolejnych badań monitoringowych.</p> <p>Zaobserwowane odstępstwa od pierwotnych założeń w opisach projektów nie wpływają na strategiczne cele procesu, który może być kontynuowany bez potrzeby aktualizacji GPR w tym względzie.</p>

<p>8. Szacunkowe ramy finansowe przedsięwzięć rewitalizacyjnych</p>	<p>Zmiany szacunkowych ram finansowych wywołuje korekta wartości lub źródeł finansowania przedsięwzięć głównych oraz uzupełniających. Skoro nie stwierdzono konieczności natychmiastowej aktualizacji po stronie projektów, można zakładać, iż ramy finansowe GPR, które z nimi korespondują, są nadal aktualne.</p>
<p>9. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych</p>	<p>Aktualizację opisu mechanizmów komplementarności wywołują zmiany na liście przedsięwzięć oraz podmiotów je realizujących. Skoro nie stwierdzono konieczności natychmiastowej aktualizacji po stronie projektów, można zakładać, iż mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć, które z nimi korespondują, są nadal aktualne.</p>
<p>10. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji</p>	<p>W strukturze zarządzania procesem rewitalizacji Włocławka wyodrębniono:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pełnomocnika Prezydenta ds. Rewitalizacji, – Biuro Rewitalizacji powołane w ramach struktury organizacyjnej UM, – Zespół ds. wdrażania projektów GPR, – Komitet Rewitalizacji. <p>Pomimo zmian osobowych struktura ta funkcjonuje w pierwotnym kształcie. Biuro Rewitalizacji, w efekcie zmian organizacyjnych w strukturze funkcjonowania UM, zostało przekształcone w Wydział Rewitalizacji, przy zachowaniu tego samego zakresu odpowiedzialności.</p> <p>Zmiany te nie zagrażają realizacji strategicznych celów procesu, w związku z tym nie wymagają natychmiastowej aktualizacji GPR. Można więc uznać system zarządzania procesem za aktualny.</p> <p>Na etapie kompleksowej zmiany programu należy zaktualizować ramowy harmonogram realizacji GPR Włocławka, na którego zapisy najbardziej wpłynęła epidemia COVID-19, hamująca w części cały proces.</p> <p>O ile zapisy GPR nie wymagają pilnej zmiany, o tyle należy rozważyć możliwość aktualizacji uchwały dot. określenia zasad wyznaczania składu i zasad działania Komitetu Rewitalizacji w kontekście skrócenia jego kadencji. Obecnie kadencja Komitetu wynosi 10 lat, co oznacza, iż ciało to powoływane jest na cały okres obowiązywania GPR. Z publikacji „Komitety Rewitalizacji w praktyce (...)”⁹ wynika, iż rekomendowany przez ekspertów oraz praktyków czas trwania kadencji komitetów powinien wynosić nie więcej niż 4 lata. Opinia</p>

⁹ „Komitety Rewitalizacji w praktyce. Raport z analizy funkcjonowania Komitetów Rewitalizacji w miastach biorących udział w konkursie dotacji „Modelowa Rewitalizacja Miast” oraz realizujących projekty pilotażowe w rewitalizacji”, MIIIR, 2019 r.

	ta została również potwierdzona podczas wywiadów pogłębionych z członkami włocławskiego Komitetu Rewitalizacji.
11. Ocena wdrażania programu	<p>System monitorowania GPR Włocławka wynika m.in. z wymogów określonych w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014–2020”. Dokument ten odnosił się do programów rewitalizacji tworzonych w celu realizacji przy udziale środków polityki spójności dostępnych w okresie 2014-2020. Z chwilą aktualizacji tych zasad (wynikającej z konieczności ich dostosowania do uwarunkowań nowego okresu programowania 2021-2027) pojawi się również potrzeba analogicznego uspołnienia systemu monitorowania GPR Włocławka.</p> <p>Na etapie korekty systemu monitorowania można rozważyć rezygnację z obowiązku ewaluacji on-going dokumentu GPR, określonej w rozdz. 11.2, która nie powinna być utożsamiana z wynikającą z art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji oceną aktualności i stopnia realizacji GPR. Obecne zapisy GPR wskazują na konieczność łączenia co 3 lata badania ewaluacyjnego z ustawową oceną (aktualności i stopnia realizacji). Wystarczające z punktu widzenia jakości procesu będzie utrzymanie cyklicznych ocen aktualności i stopnia realizacji oraz końcowej ewaluacji ex-post procesu.</p> <p>Gruntownej aktualizacji wymaga rozdz. 11.3. <i>System wprowadzania niezbędnych zmian w dokumentach</i>, w którym zadeklarowano konieczność zaktualizowana m.in. uchwał regulujących zasady gospodarowania gminnym zasobem mieszkaniowym, podjęcia uchwały w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji, aktualizacji suikzp, opracowania miejscowego planu rewitalizacji. Deklaracje te w części zostały zrealizowane, w części zmienione, co w szczególności dotyczy odstąpienia od opracowania miejscowego planu rewitalizacji. W to miejsce, aby zabezpieczyć nowy cel publiczny w postaci społecznego budownictwa czynszowego, miasto podejmie działania związane ze zmianą istniejącego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego <i>opracowanego dla obszaru położonego we Włocławku pomiędzy: brzegiem rzeki Wisły na odcinku od ujścia rz. Zgłowiączki do zachodniej granicy nieruchomości nr 1/26 KM 48, wzdłuż tej granicy i w kierunku zachodnim wzdłuż granicy działki nr 3/6 i 3/1 KM 48, ulicy Ogniowej, Chmielnej, Wroniej, Okrzei do wysokości ulicy Kościuszki, granicy obszarów kolejowych, ulicy Szpitalnej, Okrzei i zachodniej granicy Parku im. H. Sienkiewicza, ulicy Wyszyńskiego oraz zachodnim brzegiem rz. Zgłowiączki z wyłączeniem terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego uchwalonymi po 1 stycznia</i></p>

	<i>1995r. W rozdziale Wskazanie granic obszarów Miejscowego Planu Rewitalizacji łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także wytyczne w zakresie ustaleń tego planu należy jednoznacznie wskazać na brak potrzeb związanych z opracowaniem MPR.</i>
12. Ustanowienie Specjalnej Strefy Rewitalizacji	Specjalną Strefę Rewitalizacji ustanowiono we Włocławku zgodnie z zapisami GPR oraz na podstawie Uchwały Nr VIII/57/2019 z dnia 9 kwietnia 2019 r. Uchwała została opublikowana w Dzienniku Urzędowym Woj. Kujawsko-Pomorskiego w dniu 19 kwietnia 2019 r., a weszła w życie po 14 dniach od daty publikacji, tj. w dniu 3 maja 2019 r. Od tego terminu należy liczyć 10-letni okres jej funkcjonowania, zapisany w ww. uchwale, który kończy się 3 maja 2029 r. Perspektywa obowiązywania ocenianego GPR kończy się w 2028 roku, co oznacza iż należy ją wydłużyć co najmniej do końca 2029, aby zabezpieczyć funkcjonowanie Specjalnej Strefy Rewitalizacji w pełnym zakresie.
13. Spójność z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	Analizy aktualności otoczenia dokumentów strategicznych procesu rewitalizacji Włocławka dokonano w osobnym zestawieniu poniżej.
14. Obszary spójności wewnętrznej GPR	Analiza będzie wymagała aktualizacji po tym, jak ukształtuje się otoczenie miejskich dokumentów strategicznych, z których część wygaśnie/a w 2020 i 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przeprowadzono analizę aktualności otoczenia dokumentów strategicznych GPR Włocławka.

Tabela 31. Obszary powiązań pomiędzy dokumentami strategicznymi a GPR Włocławka

Nazwa analizowanego dokumentu pod kątem spójności z GPR	Data przyjęcia dokumentu	Stan obecny w zakresie aktualności dokumentu
Strategia rozwoju miasta Włocławek 2020 +	Uchwała Nr XLI/26/2014 Rady Miasta Włocławek z dnia 7 kwietnia 2014 r.	Dokument wymagający aktualizacji.
Strategia rozwoju Obszaru Strategicznej Interwencji Włocławka i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie	Uchwała nr V Komitetu Sterującego OSI Włocławka z dnia 16 września 2015 r.	Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr V Komitetu Sterującego OSI Włocławka z dnia 12 lipca 2017 roku. Dokument dedykowany wdrażaniu działań w perspektywie 2014-2020.
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Włocławek na lata 2016-2020	Uchwała Nr XXXI/77/2016 Rady Miasta Włocławek z dnia 23 czerwca 2016 r.	Dokument wygasł wraz z upływem okresu, na jaki został uchwalony. Nowy na lata 2021-2025 w opracowaniu.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Miasto Włocławek (PGN)	Uchwała Nr XII/99/2015 Rady Miasta Włocławek z dnia 26 września 2016 r.	Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXV/109/2020 Rady Miasta Włocławek z dnia 17 sierpnia 2020 r.
Polityka mobilności dla Miasta Włocławek do roku 2030	Uchwała Nr XIX/53/2016 Rady Miasta z dnia 30 maja 2016 r.	Dokument aktualny.
Lokalna Strategia Rozwoju	Przyjęta na Walnym Zebraniu Członków w dniu 24.02.2016 r.	Dokument dedykowany wdrażaniu działań w perspektywie 2014-2020.
Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasto Włocławek na lata 2017-2021	Uchwała Nr XXVI/145/2016 Rady Miasta Włocławek z dnia 26 listopada 2016 r.	Obecnie obowiązuje nowy Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasto Włocławek na lata 2021-2025 przyjęty uchwałą Nr XXXII/40/2021 Rady Miasta Włocławek z dnia 20 kwietnia 2021 r.
Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Włocławek na lata 2016-2019	Uchwała Nr XXI/72/2016 Rady Miasta Włocławek z dnia 23 czerwca 2016 r.	Obecnie obowiązuje nowy Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Włocławek na lata 2020-2023 przyjęty Uchwałą nr XXII/61/2020 Rady Miasta Włocławek z dnia 19 maja 2020 r.
Program współpracy Gminy Miasto Włocławek z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.	Uchwała Nr XXXIV/133/2017 Rady Miasta Włocławek z dnia 24 października 2017 r.	Obecnie obowiązuje Roczny Program współpracy Gminy Miasto Włocławek z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, przyjęty Uchwałą nr XXVIII/166/2020 Rady Miasta Włocławek z dnia 30 listopada 2020 r. Obszary spójności z GPR nadal aktualne.
Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta Włocławek na lata 2017 – 2032	Uchwała Nr XXXVI/175/2017 Rady Miasta Włocławek z dnia 27 listopada 2017 r.	Dokument aktualny.
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Włocławka	Uchwała Nr 103/XI/2007 Rady Miasta Włocławek z dnia 29 października 2007 r.	Od marca 2014 roku trwają prace nad zmianą studium. Do jego aktualizacji przystąpiono Uchwałą

		Nr XXX/4/2021 Rady Miasta Włocławek z dnia 2 marca 2021r.
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Włocławek	Uchwała Nr IX/73/11 Rady Miasta Włocławek z dnia 9 maja 2011 r.	Wymaga zmiany w związku z koniecznością wprowadzenia nowego celu publicznego w postaci SBC.

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z ww. zestawienia otoczenie dokumentów strategicznych procesu rewitalizacji Włocławka jest w trakcie większej zmiany, spowodowanej wygaśnięciem horyzontu obowiązywania lub brakiem aktualności kluczowych opracowań:

- a) Strategii rozwoju miasta Włocławek 2020+;
- b) Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Włocławek na lata 2016-2020;
- c) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Włocławek dla obszaru w granicach administracyjnych miasta;
- d) miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Włocławek, przyjętego Uchwałą Nr IX/73/11 z dnia 9 maja 2011 r.

Z art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy o rewitalizacji wynika, iż ww. dokumenty są obligatoryjne do uwzględnienia w opisie powiązań polityki rewitalizacyjnej z polityką rozwoju lokalnego (strategia rozwoju), polityką społeczną (strategia rozwiązywania problemów społecznych) oraz polityką planowania przestrzennego (suikzp oraz mpzp). Pozostałe opracowania mają charakter fakultatywny, co oznacza, iż można zrezygnować z analizy ich powiązań z GPR.

Strategia rozwoju miasta Włocławek oraz Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Włocławek będą kontynuowane w postaci nowych dokumentów. W trakcie opracowywania jest również zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Włocławek dla obszaru w granicach administracyjnych miasta. Aktualizację GPR należy podjąć najwcześniej z chwilą wejścia do obrotu prawnego nowej Strategii rozwoju miasta, kształtującej wyzwania rozwojowe Włocławka na kolejny okres programowania.

Dokumenty związane stricte z polityką spójności dostępną w perspektywie 2014-2020, tj. Strategia rozwoju Obszaru Strategicznej Interwencji Włocławka i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie oraz Lokalna Strategia Rozwoju przestaną obowiązywać z chwilą zakończenia działań wdrożeniowych realizowanych z udziałem instrumentów RPO WK-P na lata 2014-2020. W ich miejsce pojawią się nowe dokumenty wymagane przez zasady definiowane obecnie dla nowej perspektywy 2021-2027.

Nowe dokumenty strategiczne wymagają ujawnienia w rozdziale 13 GPR i ponownego wskazania powiązań z procesem rewitalizacji miasta.

GPR jest dokumentem długoterminowym. Pierwsza ocena efektów jego funkcjonowania przypada na początkowy etap organizacji wielu zadań oraz testowania pierwotnych założeń GPR. Z powodu upływającego czasu oraz zmiany uwarunkowań zewnętrznych część z zapisów GPR odbiega od stanu faktycznego, w jakim znajduje się proces. Charakter tych zmian nie wpływa negatywnie na stan wdrażania działań, w związku z czym w ujęciu całościowym nie stwierdzono pilnej konieczności podjęcia aktualizacji GPR w celu uspoźnienia pierwotnych założeń w odniesieniu do stanu faktycznego.

Stwierdzone rozbieżności wymagają jednak korekty w przyszłości, która w ujęciu całościowym powinna zostać wywołana w efekcie wystąpienia strategicznych przesłanek, obejmujących przykładowo:

- konieczność zabezpieczenia funkcjonowania SSR w 2029 roku wymaga wydłużenia perspektywy obecnego GPR o co najmniej jeden rok,
- zmianę perspektywy budżetowej polityki spójności UE – GPR Włocławka został opracowany w oparciu o założenia współfinansowania części zadań ze środków polityki spójności dostępnych w latach 2014-2020. Z wywiadów pogłębionych z interesariuszami wynika, iż podstawowym ograniczeniem procesu rewitalizacji Włocławka jest niewystarczające w stosunku do potrzeb zaangażowanie środków zewnętrznych do finansowania projektów. Z tego względu priorytetem jest poszerzenie źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych zaplanowanych w GPR o środki UE dostępne w nowym okresie budżetowym 2021-2027. GPR należy więc zaktualizować wtedy, kiedy znane już będą nowe warunki finansowania rewitalizacji w woj. kujawsko-pomorskim,
- zmianę uwarunkowań prawnych procesu rewitalizacji – wygaśnięcie *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* wywołuje dyskusję dotyczącą konieczności aktualizacji ustawy o rewitalizacji. Efektem tych zmian ma być m.in. umocowanie roli Instytucji Zarządzających regionalnymi programami operacyjnymi, z których finansowana jest rewitalizacja w Polsce. Dotychczasowa procedura weryfikacji programów rewitalizacji, prowadzona przez regionalne Zespoły ds. rewitalizacji - w celu umożliwienia gminom ubiegania się o finansowanie ze środków UE w latach 2021-2027 - nie będzie już miała zastosowania. Niepewność toczenia prawnego wskazuje na konieczność wstrzymania decyzji związanych z korektą GPR do czasu nowelizacji ustawy o rewitalizacji lub wejścia w życie nowych Wytycznych dotyczących finansowania rewitalizacji dla perspektywy 2021-2027,
- zmianę otoczenia kluczowych dokumentów strategicznych dla procesu rewitalizacji, tj. wejście w życie nowych: strategii rozwoju miasta, strategii rozwiązywania problemów społecznych lub zaktualizowanego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Stwierdzone drobne odstępstwa bieżącego stanu procesu od planów wynikających z GPR nie są w stanie zagrozić jego strategicznym założeniom, z czego wynika wniosek o braku potrzeby pilnej aktualizacji GPR Włocławka.

5. Ocena narzędzi SSR

5.1 Analiza wykorzystania narzędzi SSR na terenie Włocławka

Program dotacji do remontów

Specjalną Strefę Rewitalizacji ustanowiono we Włocławku Uchwałą Nr VIII/57/2019 z dnia 9 kwietnia 2019 r. na całym obszarze rewitalizacji na okres 10 lat. Jednym z głównych narzędzi SSR używanych we Włocławku są dotacje do remontów nieruchomości prywatnych. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji dotacje mogą zostać udzielone na:

- roboty budowlane polegające na remoncie lub przebudowie,
- prace konserwatorskie i restauratorskie w rozumieniu art.3 pkt 6 i 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r, o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U.22018 t. poz.2067) w odniesieniu do nieruchomości niewpisanych do rejestru zabytków.

We Włocławku przyjęto oryginalne podejście do dotacji proponując właścicielom nieruchomości cztery różne formy wsparcia:

- **„Inwestycja z klasą”**, gdzie sfinansować można do 50% nakładów koniecznych, poniesionych na prace lub roboty dotyczące części wspólnych budynku, zgodnie z §7 pkt 1 Zasad udzielania dotacji¹⁰,
- **„Remont krok po kroku”**, gdzie sfinansować można do 30% nakładów koniecznych, poniesionych na prace lub roboty dotyczące części wspólnych budynku lub lokali usługowych, zgodnie z §7 pkt 2 Zasad udzielania dotacji,
- **„Witryna +”**, gdzie sfinansować można do 30% nakładów koniecznych, poniesionych na prace lub roboty obejmujące opracowanie projektu budowlanego oraz graficznego na wykonanie witryny i reklamy lokalu usługowego, zgodnie z §7 pkt 3 Zasad udzielania dotacji,
- **„Historia się opłaca”**, gdzie sfinansować można do 50% nakładów koniecznych, poniesionych na prace konserwatorskie i restauratorskie, wymienione w art.77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami; podprogram dotyczy budynków ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Włocławek, zgodnie z §8 Zasad udzielania dotacji.

Program dotacji cieszy się w mieście dużą popularnością. Jest to działanie, w które realnie włączają się podmioty prywatne angażujące znaczące środki prywatne w remonty kamienic położonych na terenie Strefy.

Pierwsze dotacje przyznano w roku 2019. Do chwili obecnej uruchomiono dwie edycje programu dotacyjnego w SSR. Szczegółowe dane dotyczące dotacji przedstawia poniższa tabela.

¹⁰ Załącznik do uchwały Nr VIII/57/2019 Rady Miasta Włocławek z dnia 9 kwietnia 2019 r., *Zasady udzielania dotacji na roboty budowlane polegające na remoncie lub przebudowie oraz na prace konserwatorskie i restauratorskie w odniesieniu do nieruchomości niewpisanych do rejestru zabytków dla właścicieli lub użytkowników wieczystych nieruchomości położonych w obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji.*

Tabela 32. Szczegółowe dane z rejestru dotacji SSR

Dotacja do remontu		Inwestycja z klasą	Remont krok po kroku	Witryna +	Historia się opłaca	
Rok						
Liczba złożonych wniosków	2019	3	5	0	1	
	2020	4	7	0	4	
Całkowita wartość projektów, dla których starano się o dotację	2019	1 506 362,54	595 853,22	0,00	476 342,81	
	2020	3 025 391,42	1 475 015,72	0,00	1 246 925,03	
Liczba przyznanych dotacji	2019	1	4	0	1	
	2020	2	5	0	3	
Wartość przyznanych dotacji	wkład własny prywatnych właścicieli	2019	550 124,48	190 387,01	0,00	241 253,85
		2020	710 232,80	1 002 004,34	0,00	705 043,84
	wkład miasta	2019	531 422,07	70 016,34	0,00	238 171,39
		2020	492 429,57	354 918,61	0,00	590 541,67
	razem	2019	1 081 546,55	260 403,35	0,00	479 425,24
		2020	1 202 662,37	1 356 922,95	0,00	1 295 585,51
	razem w latach 2019-2020		2 284 208,92	1 617 326,30	0,00	1 775 010,75

Źródło: opracowanie własne.

Należy zauważyć trend wzrostowy w zakresie liczby wniosków o przyznanie dotacji, których w 2020 r. było znacząco więcej w każdym z podprogramów niż w roku 2019. Zdecydowanie największym zainteresowaniem cieszy się program „Remont krok po kroku”, do którego w ramach obu naborów złożono łącznie 12 wniosków, a w sumie przyznano dziewięć dotacji o wartości 424 934,95 zł. Udział finansowy właścicieli wspieranych nieruchomości wyniósł łącznie 1 192 391,35 zł, co stanowi ponad 73% całkowitej wartości projektów.

Drugim pod względem atrakcyjności podprogramem jest „Historia się opłaca”, do którego w latach 2019-2020 złożono łącznie pięć wniosków, z których przyznano cztery dotacje o wartości 828 713,06 zł, przy wkładzie właścicieli nieruchomości na poziomie 946 297,69 zł (53% całkowitej wartości projektów).

Stosunkowo mniejszym zainteresowaniem, pod względem liczby złożonych wniosków, jest podprogram „Inwestycja z klasą”, w ramach którego wydatkowano w latach 2019-2020 łącznie 1 023 851,64 zł dotacji, przeznaczonych w sumie na trzy dotacje z siedmiu złożonych wniosków. Wkład właścicieli prywatnych wyniósł 1 260 357,28 zł, co stanowi ponad 55% całkowitej wartości projektów.

łącznie w latach 2019-2020 na wszystkie dotacje przeznaczono 2 277 499,65 zł środków miejskich, co stanowiło niewiele ponad 40% łącznej wartości wszystkich projektów. Można więc uznać, iż w przypadku Włocławka zachodzi pozytywny efekt dźwigni finansowej w procesie rewitalizacji - środki publiczne przeznaczane na finansowanie remontów angażują o 49,2% więcej środków prywatnych właścicieli nieruchomości.

Jedynym podprogramem, w którym nie złożono żadnego wniosku jest „Witryna +”. Z wywiadów pogłębionych TDI wynika, że nie do końca wiadomo, dlaczego nie cieszy się on popularnością zważywszy, że w każdej wspieranej w SSR nieruchomości znajdował się lokal użytkowy.

Z pogłębionych wywiadów TDI przeprowadzonych z przedsiębiorcami wynika, iż dwóch spośród trzech respondentów jest zainteresowanych skorzystaniem z dotacji. Jeden z nich nie ma na chwilę obecną takiej możliwości z powodu nieuregulowania sytuacji własnościowej nieruchomości, drugi zaś poinformował, że nie ubiegał się o dotacje z powodu opóźnień wynikających z pandemii COVID-19.

Praktycznie wszyscy respondenci, z którymi przeprowadzono wywiady, uważają program dotacji za bardzo dobrze funkcjonujące narzędzie SSR. Niemal jednogłośnie uznali, że jest to działanie cieszące się dużą i wciąż rosnącą popularnością wśród właścicieli nieruchomości, zaś efekty przyznanych dotacji są już widoczne na obszarze rewitalizacji:

„Jest to bardzo dobre narzędzie, zwłaszcza dotacje, które dają współpracę między przedsiębiorcami a urzędem. Są to narzędzia, na które czekano w mieście, które są bardzo potrzebne. Chciałoby się więcej oczywiście, ale całe lata czekaliśmy na to, co się dzieje teraz.”

W większości wywiadów zwracano uwagę na potrzebę zwiększenia finansowania programu dotacji w SSR, ponieważ im większe możliwości finansowe ze strony miasta, tym więcej przyznanych dotacji, a tym samym większe zaangażowanie środków prywatnych w poprawę estetyki przestrzeni oraz stanu technicznego obiektów obszaru rewitalizacji.

W wywiadach spotkano się także z opiniami dotyczącymi niskiego poziomu realizacji remontów nieruchomości prywatnych (przykładowo tynk, który odpadł z wyremontowanej kamienicy, czy pozostawione anteny na wyremontowanej elewacji). W tym względzie warto przeanalizować regulamin udzielania i rozliczania dotacji, aby wzmocnić rozwiązania uniemożliwiające dotowanie inwestycji o obniżonych standardach wykonania. Propozycją jest w tym względzie konieczność zabezpieczenia w procedurze udzielania dotacji obowiązku dostarczenia przeglądu technicznego budynku i określenia z poziomu tego dokumentu koniecznych do wykonania prac.

W efekcie rozmów stwierdzono również, że i wśród mieszkańców dotacje do remontów również cieszą się przeważnie dobrą opinią. Mieszkańcy zauważają zmiany w poprawie estetyki zabudowy Śródmieścia i oceniają je pozytywnie. Zarzucają równocześnie zbyt wolne postępy i zbyt długi okres realizacji podejmowanych działań. Natomiast przedstawiciele Komitetu Rewitalizacji wprost wskazywali na niezrozumienie zasad udzielenia dotacji przez mieszkańców nieruchomości położonych na terenie Strefy:

„Mieszkańcy nie znają zasad funkcjonowania SSR. Niektórzy mieszkańcy chcieliby, aby miasto przeznaczyło środki także na podniesienie standardów lokali mieszkalnych i ich wyposażenie, jednak nie pozwalają na to ustalone zasady. (...) Oczekiwania niektórych mieszkańców są zbyt duże. Zasady funkcjonowania SSR poznają tylko nieliczne, zaangażowane w proces rewitalizacji osoby.”

Przedstawiciele Wydziału Rewitalizacji podkreślają szczególną wartość dodaną programu dotacji w SSR. W efekcie ubiegania się o dotacje właściciele zaczęli się częściej ze sobą kontaktować, wymieniać informacjami i doświadczeniami, spotykać się z urzędnikami. W porównaniu z dotychczasowymi wysiłkami miasta związanymi z uruchamianiem projektów w formule PPP,

zakończonymi brakiem sukcesu, partnerstwo pomiędzy podmiotem publicznym i właścicielami nieruchomości, które wywiązało się w sposób naturalny przy dotacjach w Strefie, cieszy wszystkich.

Z tego względu pozytywnie jest oceniana deklaracja gospodarza procesu rewitalizacji Włocławka dotycząca utrzymania dotychczasowego poziomu alokacji na dotacje w Strefie, z możliwością jej zwiększenia.

Jeśli chodzi o poziom dofinansowania prac remontowych, odnotowano różne opinie. Przedstawiciele Zespołu ds. wdrażania GPR akcentują potrzebę zwiększenia pułapu wsparcia:

„program dotacji się sprawdza, ale jest trend, że zainteresowani są przedsiębiorcy, którzy mają po kilka, kilkanaście nieruchomości, a indywidualni właściciele nie mają środków na wkład własny”

„na pewno w dofinansowywaniu remontów byłoby łatwiej podjąć decyzje, gdyby dofinansowanie było wyższe. Na pewno też zainteresowanie byłoby jeszcze większe. Nie każdy też jest w stanie sięgnąć po te środki z dofinansowanie 50%”

Podobnego zdania są prywatni właściciele nieruchomości:

„Jest potrzeba zmiany struktury programów. Potrzebne jest procentowe zwiększenie dofinansowań. Remonty niektórych kamienic wymagają potężnych nakładów finansowych i często to 50% dofinansowanie jest za małe, by właściciel nieruchomości podjął jakiegokolwiek działania. Myślę, że należy zrezygnować z programu „Witryna +”.

Uwagę zwraca jednak opinia wyrażona przez zarządcę nieruchomości:

*„Moim zdaniem powinno się wprowadzać modyfikacje pod względem zapotrzebowania i można by było zastanowić się nad podziałem tych pieniędzy. **Lepiej jest przeznaczyć mniejsze dofinansowanie dla większej grupy zainteresowanych, niż przeznaczyć dużą pulę środków na tylko jeden remont.**”*

Analizując zagadnienie efektywności procesu rewitalizacji Włocławka, ilustrowane pozytywnym efektem dźwigni finansowej występującej w ramach dotacji do remontów w SSR, należy w tym miejscu podkreślić relacje między nimi występujące.

Im niższe zaangażowanie środków publicznych, tym wyższe są środki prywatne finansujące inwestycję, a tym samym efektywność procesu rewitalizacji jest większa. Z tego punktu widzenia rację ma przedstawiciel grupy zarządców, skłaniający się do zmniejszania dofinansowania w celu wsparcia większej liczby inwestorów.

Pozostałe narzędzia Specjalnej Strefy Rewitalizacji

Prawo pierwokupu

W okresie od kwietnia 2019 r. do maja 2021 r. przedmiotem obrotu na rynku nieruchomości w Specjalnej Strefie Rewitalizacji były nieruchomości niezabudowane, zabudowane (budynkowe), lokale mieszkalne, lokale użytkowe.

W tabeli poniżej przedstawiono liczbę oraz wartości transakcji, których dotyczyło prawo pierwokupu z tyt. położenia nieruchomości na obszarze rewitalizacji.

Tabela 33. Zestawienie wartości transakcji, których dotyczyło prawo pierwokupu w latach 2019-2020

Pierwokup	Liczba transakcji		Wartość transakcji		
	2019	2020	2019	2020	łącznie w latach 2019-2020
Lokale mieszkalne	16	14	1 445 300,00	1 742 500,00	3 187 800,00
Lokale użytkowe	7	7	1 113 150,00	830 000,00	1 943 150,00
Nieruchomości budynkowe	3	5	1 910 000,00	930 000,00	2 840 000,00
Nieruchomości niezabudowane	0	2	0,00	378 250,00	378 250,00
łącznie	26	28	4 468 450,00	3 880 750,00	8 349 200,00

Źródło: opracowanie własne.

Uwagę zwraca wzrastająca liczba transakcji z użyciem prawa pierwokupu, w szczególności realizowana w segmencie lokali mieszkalnych, co jest pozytywnym zjawiskiem, świadczącym o ożywieniu rynku nieruchomości na obszarze rewitalizacji. Dzieje się to pomimo pojawiających się w wywiadach opinii dotyczących istotnych ograniczeń w stosowaniu tego uprawnienia:

„właściciele znaleźli sposób na obejście prawa pierwokupu. I mimo iż miasto jest zainteresowane zakupem części nieruchomości, to na etapie negocjacji u notariusza miasto nie ma narzędzi prawnych, aby sfinalizować zakup nieruchomości”

Być może jest to efekt m.in. działań spekulacyjnych, na co wskazywali respondenci w wywiadach:

„w prawie pierwokupu są podejmowane działania, w których przedsiębiorcy skupują kamienice i obchodzą prawo pierwokupu dla miasta”

Z uzyskanych informacji wynika, iż miasto było aktywne z użyciem prawa pierwokupu w odniesieniu do grupy nieruchomości wymagających remontu, będących mniej atrakcyjnymi dla innych nabywców. Z tego względu dość często cena sprzedawanego obiektu uzależniania była od jego stanu technicznego. Wobec powyższego nie jest możliwa ocena wpływu prawa pierwokupu na ceny przeprowadzonych transakcji, uzależnionych w dużej mierze od cech fizycznych nieruchomości.

Spółeczne budownictwo czynszowe

W GPR Włocławka w rozdziałach 11.3. *System wprowadzania niezbędnych zmian w dokumentach* oraz 13. *Spójność z dokumentami strategicznymi i planistycznymi* znajdują się zapisy, z których wynika zmiana części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie ulic: Cyganka, Brzeska, Żabia, 3 Maja na miejscowy plan rewitalizacji, uwzględniający lokalizację nowego celu publicznego w postaci społecznego budownictwa czynszowego. W 2020 r. przystąpiono do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Włocławek dla obszaru położonego pomiędzy ulicami: Św. Jana, 3 Maja, Placem Wolności, Brzeską, Placem Kopernika, Bednarską i brzegiem rzeki Wisły, w granicach którego znajduje się kwartał przeznaczony pod SBC¹¹. Z uwagi na fakt, iż nowy cel publiczny można wprowadzić do mpzp, odstąpiono od potrzeby opracowania MPR. Miasto podjęło decyzję o zmianie deklaracji w GPR Włocławka odnośnie zapisów dotyczących konieczności opracowania MPR, poprzez zastąpienie go miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. W związku z tym w dniu 25 maja 2021r. przyjęto uchwałę w sprawie przystąpienia do zmiany GPR Włocławka¹².

W 2020 r. przeprowadzono konkurs architektoniczno-urbanistyczny na zagospodarowanie wyżej wskazanego kwartału pod społeczne budownictwo czynszowe. W kwietniu 2021 r. podpisano umowę z laureatem konkursu na wykonanie dokumentacji projektowej pierwszego etapu inwestycji polegającej na opracowaniu koncepcji programowo-przestrzennej budowy, przebudowy i rozbudowy budynków mieszkalnych i mieszkalno-usługowych wraz z zagospodarowaniem terenu.

Brak obowiązku wpłaty odszkodowań do depozytu sądowego w przypadku wywłaszczeń nieruchomości o niewyjaśnionym stanie prawnych na cele publiczne

Uruchomiono dwa postępowania wywłaszczeniowe nieruchomości o niewyjaśnionym stanie prawnym, w odniesieniu do nieruchomości przy ul. Brzeskiej 1/3 oraz przy ul. Cyganka 25. Postępowania przekazano do Starosty jako organu zastępczego. Z uwagi na brak wskazania w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego przeznaczenia nieruchomości na inwestycje celu publicznego, Starosta odmówił wywłaszczenia.

Ułatwienia w ustaleniu stron postępowania w postępowaniach administracyjnych w porządkowaniu stanów prawnych nieruchomości

Miasto nie skorzystało z narzędzia wskazując na brak możliwości zastosowania ułatwień ustawowych z powodu braków danych w rejestrach. Konieczne jest przeprowadzenie postępowania mającego na celu ustalenie adresów właścicieli nieruchomości, a co za tym idzie przeprowadzenie procedury regulowania stanów prawnych nieruchomości.

¹¹ [Uchwała nr XXII/58/2020 Rady Miasta Włocławek z dnia 19 maja 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Włocławek w zakresie obszaru położonego pomiędzy ulicami: Św. Jana, 3 Maja, Placem Wolności, Brzeską, Placem Kopernika, Bednarską i brzegiem rzeki Wisły](#)

¹² [Uchwała nr XXXIV/52/2021 Rady Miasta Włocławek z dnia 25 maja 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławek na lata 2018-2028](#)

Ułatwienia w przeprowadzaniu (przekwaterowanie i eksmisja) najemców mieszkań w zasobie komunalnym w przypadku generalnych remontów

W mieście nie zastosowano decyzji administracyjnej dotyczącej przekwaterowań najemców oraz dotyczącej eksmisji najemców, które zostały wstrzymane z uwagi na ogłoszenie pandemii COVID-19. Ostatecznie nie opracowano również regulaminu przeprowadzek. Wydział Gospodarowania Mieniem Komunalnym opracował propozycję zarządzenia w sprawie wprowadzenia procedur wykwaterowań z budynków przeznaczonych do remontu, zgodnie z zadaniami określonymi w GPR Włocławka. Brak w strukturze miasta organu egzekwującego ograniczył wprowadzenie procedury wykwaterowań na podstawie decyzji administracyjnej.

W związku z tym wykwaterowania z nieruchomości przeznaczonych do remontu w ramach GPR Włocławka odbywają się głównie na zasadzie proponowania lokali zamiennych oraz egzekwowania wyroków eksmisyjnych, jak również w ramach list mieszkaniowych. Łącznie lokale zamienne przekazano 14 rodzinom oraz zrealizowano trzy wyroki eksmisyjne.

Dopłaty do czynszów w przypadku inwestycji remontowych w SSR z ustawy o z dnia 20 lipca 2018 r. o pomocy państwa w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych w pierwszych latach najmu mieszkania

W dniu 25 czerwca 2019 r. przyjęto uchwałę w sprawie zasad przeprowadzenia naboru wniosków o zawarcie umowy najmu w ramach pomocy państwa w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych w pierwszych latach najmu mieszkań¹³. W § 8 ust. 2 pkt 6 uchwały zawarto dodatkowe punkty dla rodzin zamieszkujących obiekty znajdujące się na terenie SSR i ubiegające się o mieszkania w nowopowstałych blokach przy ul. Celulozowej. Z powodu zmiany finansowania inwestycji mieszkania te stanowią mieszkaniowy zasób gminy będą przydzielane na zasadach ogólnych¹⁴.

W związku z powyższym przy obecnie obowiązujących przepisach dla mieszkańców SSR nie przewidziano preferencyjnych warunków uzyskania mieszkania. Również w mieście nie zawarto umowy określającej inwestycję mieszkaniową w odniesieniu do nieruchomości w SSR.

Bonifikata przy sprzedaży nieruchomości

Miasto nie przewiduje korzystania z bonifikaty przy sprzedaży nieruchomości.

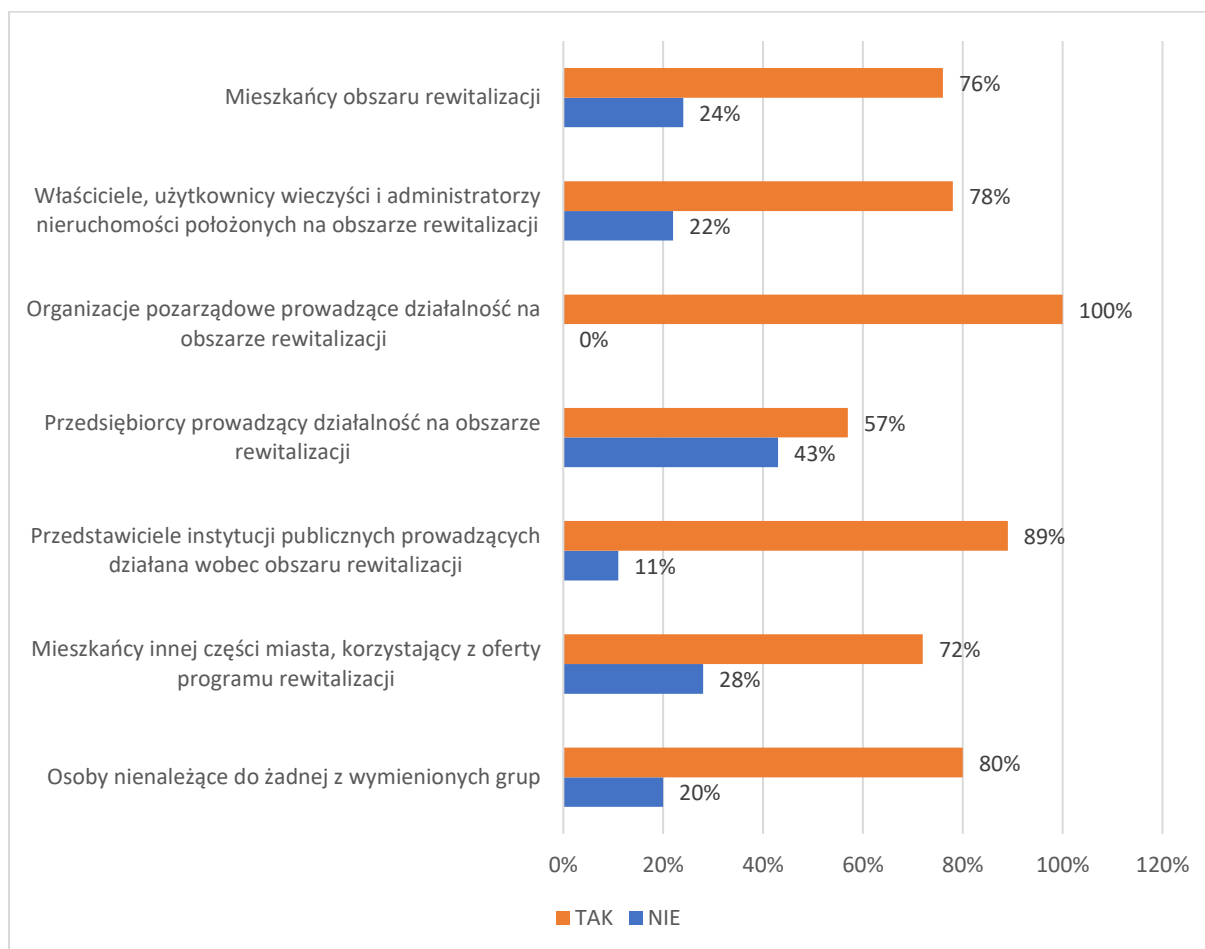
¹³ [Uchwała nr XI/95/2019 Rady Miasta Włocławek z dnia 25 czerwca 2019 roku w sprawie zasad przeprowadzenie naboru wniosków o zawarcie umowy najmu w ramach pomocy państwa w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych w pierwszych latach najmu mieszkań](#)

¹⁴ [Uchwała nr XXXV/791202/I Rady Miasta Włocławek z dnia 22 czerwca 2021r. zmieniająca uchwałę w sprawie zasad wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasto Włocławek](#)

5.2 Ocena narzędzi SSR przez interesariuszy

Elementem badania ankietowego była ocena Specjalnej Strefy Rewitalizacji przez mieszkańców Włocławka. Świadomość ustanowienia w mieście Specjalnej Strefy Rewitalizacji jest wysoka, a w grupie przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji wynosi 100%. Grupą, w której rozpoznawalność Strefy jest najniższa (na poziomie 43%) są przedsiębiorcy prowadzący działalność na obszarze rewitalizacji. Szczegółowe dane na ten temat prezentuje poniższy wykres.

Wykres 1. Świadomość funkcjonowania we Włocławku Specjalnej Strefy Rewitalizacji według różnych grup respondentów

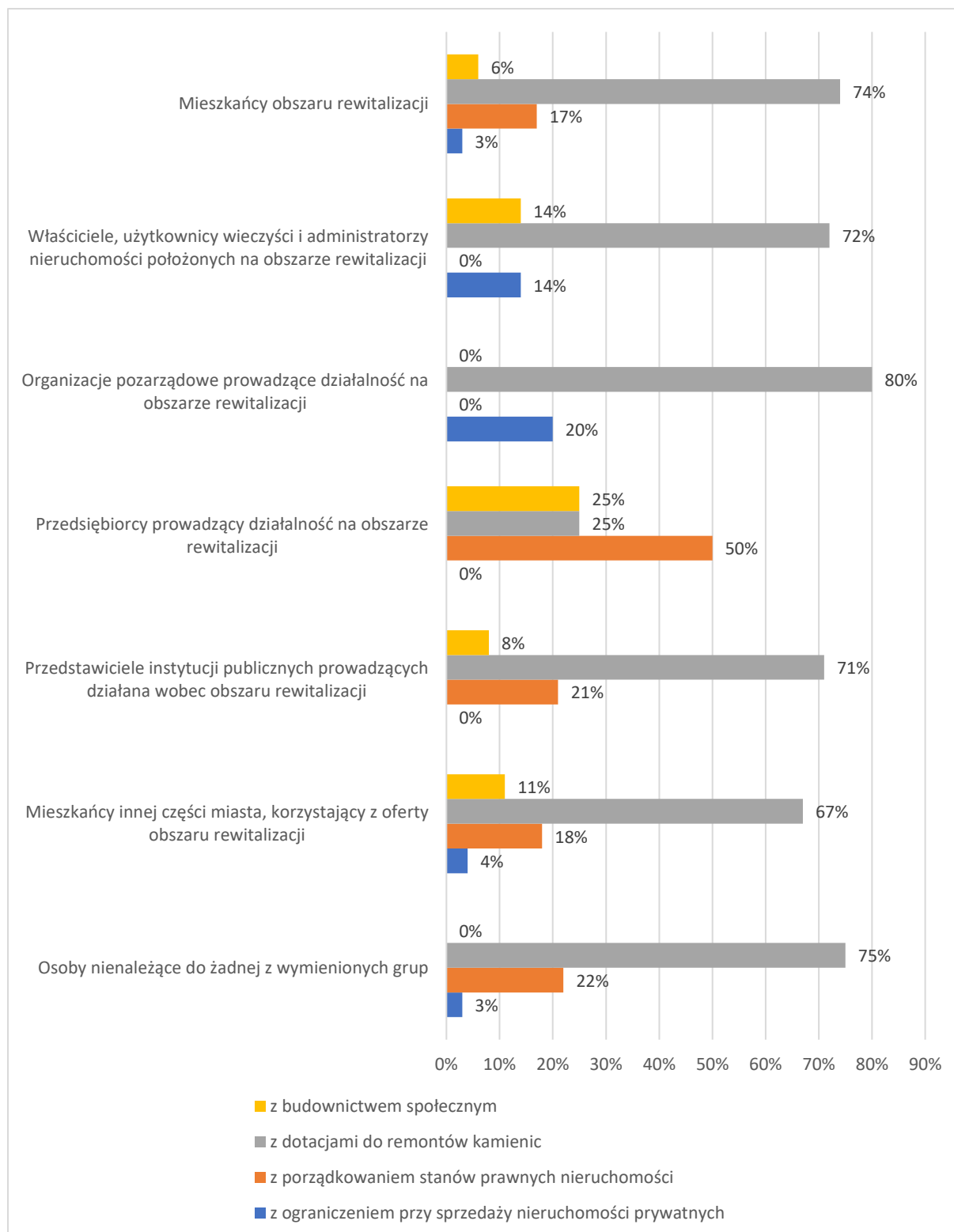
Źródło: opracowanie własne

Rozpatrując odpowiedzi wszystkich respondentów łącznie można zauważyć, iż świadomość funkcjonowania we Włocławku Specjalnej Strefy Rewitalizacji wynosi 76%.

Ankietowani zostali zapytani także o skojarzenia związane z funkcjonowaniem Strefy. Większości respondentom SSR kojarzy się z dotacjami do remontów kamienic. 50% przedsiębiorców prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji przyznało, że SSR kojarzy im się z porządkowaniem

stanów prawnych nieruchomości. Za pozytywny należy uznać fakt, iż stosunkowo mało osobom SSR kojarzy się z ograniczeniem przy sprzedaży nieruchomości prywatnych.

Wykres 2. Skojarzenia ankietowanych ze Specjalną Strefą Rewitalizacji według różnych grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

W poniższej tabeli zestawiono zbiorczo wszystkie odpowiedzi ankietowanych dotyczące głównych skojarzeń ze Strefą. 70% ankietowanym Specjalna Strefa Rewitalizacji kojarzy się z dotacjami do remontów kamienic. Na drugim miejscu pojawiała się odpowiedź dotycząca porządkowania stanów prawnych nieruchomości (19%). Jedynie 4% z nich uważa, że funkcjonowanie we Włocławku SSR wiąże się z ograniczeniem przy sprzedaży nieruchomości prywatnych.

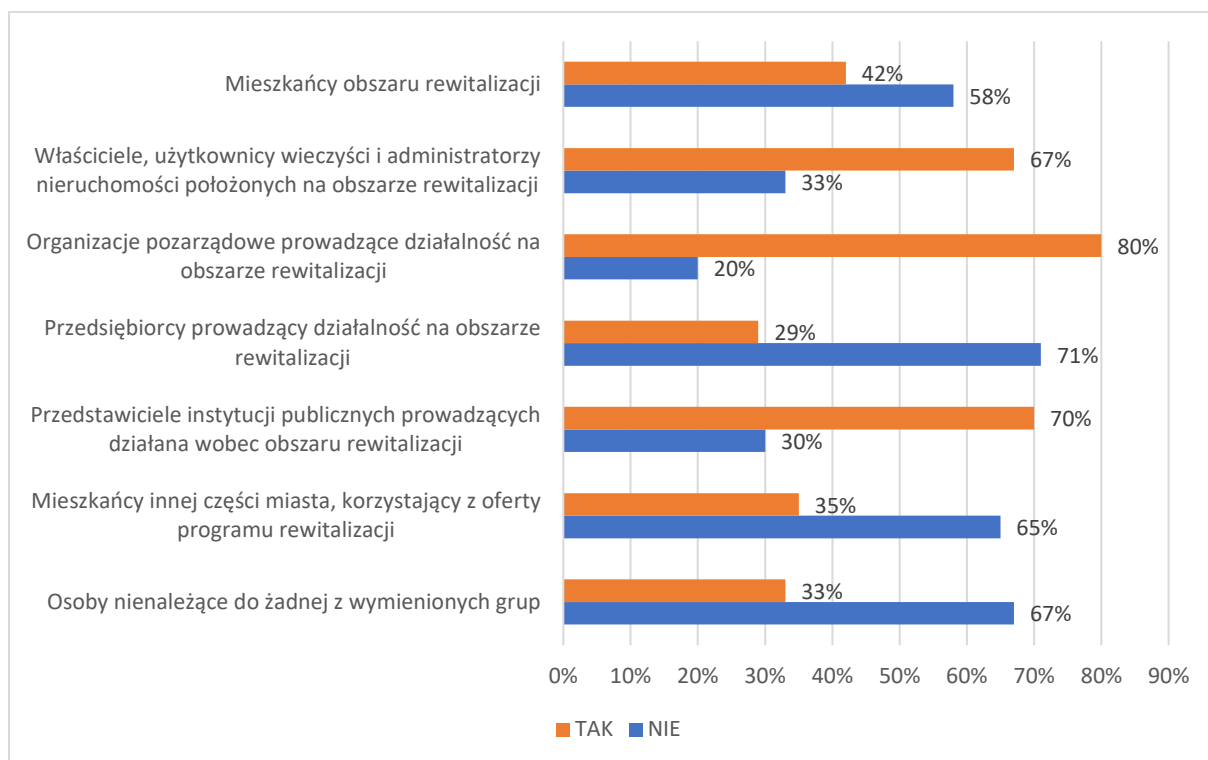
Tabela 34. Skojarzenia ze Specjalną Strefą Rewitalizacji według wszystkich ankietowanych łącznie

Odpowiedź	Udział procentowy
z budownictwem społecznym	7%
z dotacjami do remontów kamienic	70%
z porządkowaniem stanów prawnych nieruchomości	19%
z ograniczeniem przy sprzedaży nieruchomości prywatnych	4%

Źródło: opracowanie własne

W ankiecie zbadano także znajomość założeń programu dotacji do remontów w Specjalnej Strefie Rewitalizacji wśród interesariuszy procesu rewitalizacji. Najwyższa znajomość tych założeń występuje u osób z grupy organizacji pozarządowych prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji, gdzie wynosi 80%. Liczba ta wśród przedstawicieli instytucji publicznych również jest wysoka - 70%. 71% respondentów z grupy przedsiębiorców prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji przyznało, że nie zna założeń programu dotacji do remontów obowiązujących w SSR. Podobny wynik występuje w grupie osób nienależących do wymienionych wcześniej grup oraz w grupie mieszkańców innych części Włocławka (67% i 75%). Program dotacji do remontów, skierowany głównie do grupy właścicieli, użytkowników wieczystych i administratorów nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji, zna w tej grupie 67% ankietowanych, a 33% przyznaje, że ich nie zna.

Wykres 3. Znajomość założeń programu dotacji do remontów w Specjalnej Strefie Rewitalizacji wśród różnych grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

Na 282 wszystkich odpowiedzi udzielonych na pytanie „Czy zna Pan/i założenia programu dotacji do remontów w Specjalnej Strefie Rewitalizacji?” łącznie 41% respondentów odpowiedziało „TAK”, a 59% z nich odpowiedziało „NIE”.

Opinie na temat programu dotacji do remontów w Strefie są różne. Najlepiej oceniają go przedstawiciele instytucji publicznych prowadzących działania wobec obszaru rewitalizacji. 53% z nich uważa, że program dotacji do remontów to bardzo dobre narzędzie. 42% z nich także ocenia go jako narzędzie bardzo dobre, jednak uważa, że przeznaczają na ten cel za mało środków finansowych. 100% osób z organizacji pozarządowych działających na obszarze rewitalizacji również stwierdziło, że program dotacji to bardzo dobre narzędzie, ale przeznaczają na nie zbyt mało pieniędzy.

50% przedsiębiorców prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji uważa, że programy dotacyjne nie są dostosowane do potrzeb remontowych, a drugie 50% nie ma zdania na ten temat. 12% osób z grupy mieszkańców innej części miasta niż obszar rewitalizacji uznało, że w mieście są inne, pilniejsze potrzeby niż remonty budynków.

Tabela 35. Ocena programu dotacji do remontów w ramach Specjalnej Strefy Rewitalizacji według różnych grup respondentów

Rodzaj odpowiedzi	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji	Właściele, użytkownicy wieszności i administratorzy nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji	Organizacje pozarządowe prowadzące działalność na obszarze rewitalizacji	Przedsiębiorcy prowadzący działalność na obszarze rewitalizacji	Przedstawiciele instytucji publicznych prowadzących działania wobec obszaru rewitalizacji	Mieszkańcy innej części miasta, korzystający z oferty programu rewitalizacji	Osoby nienależące do żadnej z wymienionych grup
	Procentowy rozkład odpowiedzi						
uważam, że to bardzo dobre narzędzie	21%	33%	0%	0%	53%	17%	33%
uważam, że to bardzo dobre narzędzie, ale przeznaczają się na nie zbyt mało środków	42%	17%	100%	0%	42%	44%	29%
uważam, że programy dotacyjne są dostosowane do potrzeb remontowych	11%	17%	0%	0%	5%	10%	17%
uważam, że programy dotacyjne nie są dostosowane do potrzeb remontowych	26%	33%	0%	50%	0%	12%	17%
uważam, że są inne, pilniejsze potrzeby	0%	0%	0%	0%	0%	12%	4%
nie mam zdania	0%	0%	0%	50%	0%	5%	0%

Źródło: opracowanie własne

Jak pokazuje poniższa tabela, łącznie 40% wszystkich respondentów uważa, że program dotacji do remontów w ramach funkcjonowania Specjalnej Strefy Rewitalizacji to bardzo dobre narzędzie, ale przeznaczają się na nie zbyt mało środków. 15% z nich uznało, że programy dotacyjne nie są dostosowane do potrzeb remontowych, a 5% - że w mieście są inne, pilniejsze potrzeby. Jedynie 27% ankietowanych nie ma uwag co do założeń i funkcjonowania tego programu.

Tabela 36. Ocena programu dotacji do remontów w ramach Specjalnej Strefy Rewitalizacji według wszystkich ankietowanych łącznie

Odpowiedź	Udział procentowy
uważam, że to bardzo dobre narzędzie	27%
uważam, że to bardzo dobre narzędzie, ale przeznaczają się na nie zbyt mało środków	40%
uważam, że programy dotacyjne są dostosowane do potrzeb remontowych	10%
uważam, że programy dotacyjne nie są dostosowane do potrzeb remontowych	15%
uważam, że są inne, pilniejsze potrzeby	5%
nie mam zdania	3%

Źródło: opracowanie własne

Respondenci odpowiadali w trakcie badania na pytanie dotyczące oceny efektów związanych z realizacją programu dotacji do remontów.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji najczęściej wybierali odpowiedź: „dzięki programowi dotacji więcej budynków zostało/zostanie poddanych remontowi” (47%) oraz „dzięki programowi dotacji prywatni właściciele nieruchomości mogą aktywnie się włączyć w proces rewitalizacji” (42%). 32% respondentów z tej grupy uznało jednak, że nie widzi wpływu programu dotacji na proces rewitalizacji prowadzony w mieście. 5% z nich uznało także, że program dotacji stanowi zbyt duże obciążenie dla budżetu miasta.

Przedstawiciele właścicieli, użytkowników wieczystych i administratorów nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji ocenili efekty programu dotacji do remontów bardzo podobnie jak mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Różnicą jest jedynie fakt, że żadna z tych osób nie uznała programu dotacji jako zbyt dużego obciążenia finansowego dla miasta.

Organizacje pozarządowe prowadzące działalność na obszarze rewitalizacji uznały, iż dzięki programowi dotacji wzrasta liczba przeprowadzonych remontów (75%), a 50% z nich oceniło go pozytywnie z racji aktywnego włączenia właścicieli nieruchomości w proces rewitalizacji.

50% osób z grupy przedsiębiorców prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji negatywnie oceniła program dotacji do remontów, wybierając odpowiedź „nie widzę wpływu programu dotacji na proces rewitalizacji”, jednak także 50% z nich zwróciło uwagę na pozytywny aspekt, jakim jest zaangażowanie właścicieli nieruchomości w proces rewitalizacji.

Przedstawiciele instytucji publicznych prowadzących działania wobec obszaru rewitalizacji ocenili program dotacji do remontów bardzo pozytywnie. 68% z nich uznało, że dotacje przyczyniają się do intensyfikacji remontów nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji. 58% respondentów z tej grupy również ocenia pozytywnie włączenie właścicieli nieruchomości w proces rewitalizacji, jako efekt działania programu dotacji do remontów. 21% z nich uważa również, że dzięki programowi dotacji realizacja działań miasta przebiega sprawniej i szybciej.

Pozostałe dwie grupy interesariuszy oceniają program dotacji do remontów w większości pozytywnie. Jedynie niewielki procent osób z tych grup uznał, że nie zauważa wpływu dotacji do remontów na proces rewitalizacji prowadzony we Włocławku.

Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 37. Ocena efektów programu dotacji do remontów według różnych grup respondentów.

Rodzaj odpowiedzi	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji	Właściciele, administratorzy nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji	Organizacje pozarządowe prowadzące działalność na obszarze rewitalizacji	Przedsiębiorcy prowadzący działalność na obszarze rewitalizacji	Przedstawiciele instytucji publicznych prowadzących działania wobec obszaru rewitalizacji	Mieszkańcy innej części miasta, korzystający z oferty programu rewitalizacji	Osoby nienależące do żadnej z wymienionych grup
	Procentowy rozkład odpowiedzi						
dzięki programowi dotacji więcej budynków zostało/zostanie poddanych remontowi	47%	50%	75%	0%	68%	39%	62%
dzięki programowi dotacji prywatni właściciele nieruchomości mogą aktywnie się włączyć w proces rewitalizacji	42%	33%	50%	50%	58%	39%	50%
dzięki programowi dotacji realizacja działań Miasta Włocławek przebiega sprawniej i szybciej	16%	33%	0%	0%	21%	17%	8%
nie widzę wpływu programu dotacji na proces rewitalizacji	32%	33%	0%	50%	0%	17%	12%
program dotacji stanowi zbyt duże obciążenie dla budżetu miasta	5%	0%	0%	0%	0%	7%	0%
nie mam zdania	0%	0%	0%	0%	0%	7%	0%

Źródło: opracowanie własne

Analizując łączne odpowiedzi we wszystkich grupach respondentów zauważyć można, że blisko 50% wszystkich ankietowanych ocenia program dotacji do remontów pozytywnie. 16% z nich uważa także, że dzięki programowi dotacji realizacja działań miasta przebiega sprawniej i szybciej. Jedynie 17% ankietowanych twierdzi, że nie widzi wpływu programu dotacji na proces rewitalizacji prowadzony w mieście.

Tabela 38. Ocena efektów programu dotacji do remontów według wszystkich respondentów łącznie

Odpowiedź	Udział procentowy
dzięki programowi dotacji więcej budynków zostało/zostanie poddanych remontowi	51%
dzięki programowi dotacji prywatni właściciele nieruchomości mogą aktywnie się włączyć w proces rewitalizacji	45%
dzięki programowi dotacji realizacja działań Miasta Włocławek przebiega sprawniej i szybciej	16%
nie widzę wpływu programu dotacji na proces rewitalizacji	17%
program dotacji stanowi zbyt duże obciążenie dla budżetu miasta	4%
nie mam zdania	3%

Źródło: opracowanie własne

Problematyka SSR podejmowana była również w trakcie wywiadów pogłębionych z interesariuszami procesu rewitalizacji. Przedstawiciele Wydziału Rewitalizacji UM zwracali uwagę na nieadekwatność wielu narzędzi Strefy w odniesieniu do lokalnych uwarunkowań procesu rewitalizacji Włocławka – m.in.:

„chcieliśmy wprowadzić zarządzenie dot. ustalenia zasad przeprowadzek i eksmisji, ale zapisy ustawy uniemożliwiają nam wprowadzenie zarządzenia, ponieważ jest brak możliwości egzekucji wyprowadzki osób po decyzji wojewody”

„Włocławek jest na tyle charakterystycznym miastem, który ze względu na swoją wielokulturowość przedwojenną i powojenną ma bardzo duży problem z nieuregulowaniem stanów prawnych nieruchomości. (...) najgorszym problemem jest ustalenie stron postępowania przy nieuregulowanych stanach prawnych, to bardzo utrudnia inwestycje i wydłuża czas realizacji”

„chcieliśmy korzystać z ułatwienia w ustaleniach właścicieli nieruchomości, jednak zapisy ustawy mówią, że skuteczne doręczenie następuje na adres w księdze wieczystej lub w katastrze nieruchomości, a u nas w księgach wieczystych, czy też w księgach hipotecznych, które są w wielu nieruchomościach, nie ma żadnych adresów. W związku z tymi zapisami nie mamy możliwości wykorzystania tego narzędzia, mimo iż bardzo chcieliśmy”

Przedstawiciel Zespołu ds. wdrażania GPR miał podobne zdanie dot. problematyki przeprowadzek:

„największą porażką jest problem z wykwaterowaniem - jedna rzecz to problem prawny, jeżeli mieszkaniac się nie zgodzi to nie ma możliwości rozpoczęcia inwestycji (3 takie budynki), a druga rzecz, to, że nie było gdzie wykwaterować”

„w prawie pierwokupu są podejmowane działania, w których przedsiębiorcy skupują kamienice i obchodzą prawo pierwokupu dla miasta”

Wśród przedstawicieli gospodarza procesu rewitalizacji Włocławka częstą jest jednak opinia, iż pomimo widocznego niedostosowania narzędzi SSR do specyficznych potrzeb obszaru rewitalizacji, aktywności podejmowane w Strefie dają szansę zapoczątkowania realnych zmian w Śródmieściu.

„są to narzędzia, na które czekano w mieście, które są bardzo potrzebne. Chciałoby się więcej oczyścić, ale całe lata czekaliśmy na to, co się dzieje teraz”

„z pierwokupu już korzystano, z odszkodowań do depozytu jeszcze nie korzystaliśmy, ale to jest dobre narzędzie dla struktury miasta; społeczne budownictwo czynszowe będzie realizowane”

„to się dzieje jak fala uderzeniowa. Jak jest odnawiana ul. 3 Maja to sąsiadujące uliczki również, remontowane są kamienice”

Warte odnotowania jest również zagadnienie zasięgu Specjalnej Strefy Rewitalizacji, podnoszone samoczynnie przez respondentów. Przedstawiciel Zespołu ds. wdrażania GPR jest zdania iż:

„SSR powinna zostać rozszerzona o obszar Placu Wolności, gdzie funkcjonuje wielu przedsiębiorców, a ze względu na dotychczasowe granice SSR są oni wykluczeni z procesu rewitalizacji. Uważam, że SSR nie oferuje wsparcia dla przedsiębiorców. To wsparcie powinno być większe”

Podobnie reagowali przedsiębiorcy:

„uważam, że wyznaczona strefa jest mało elastyczna. Wiele zabytkowych budynków, które są też wpisane do gminnej ewidencji zabytków, znajduje się kilka metrów poza SSR i nie można starać się o dofinansowanie do ich remontów. Warunki dotacji powinny być tak sformułowane, że powinny obejmować jeszcze wartościowe zabytki poza SSR. Miałoby to wpływ na strefę buforową pomiędzy obszarem rewitalizacji, a resztą miasta”

Odnosząc się do tych uwag należy mieć na uwadze ustawowe zasady wyznaczania SSR, która obejmuje wyłącznie teren objęty granicami obszaru rewitalizacji. Tym samym nie ma możliwości poszerzenia Strefy, zgodnie z sugestiami respondentów, gdyż nie pozwalają na to granice obszaru rewitalizacji. Wynika z tego wnioski, iż nie tyle zasięg Strefy, co granice obszaru rewitalizacji mogą być nieadekwatne w kontekście faktycznych potrzeb interesariuszy zewnętrznych.

Mały obszar rewitalizacji umożliwia koncentrację interwencji, z drugiej strony wywołuje istotną dyskusję publiczną dotyczącą selektywności oferowanego wsparcia. Z tego względu cenne są opinie przedsiębiorców, koncentrujące się na pozytywnych efektach procesu rewitalizacji:

„Obecnie ciężko jest prowadzić biznes w Śródmieściu, ze względu na utrudnienia w poruszaniu się na tym obszarze, problem z parkingami. Uważam, że programy dofinansowania pomagają małym przedsiębiorcom odnaleźć się w tej trudnej rzeczywistości. Dla dużego przedsiębiorcy programy te nie są atrakcyjne. Jest jednak szansa na to, że przedsiębiorcy zainteresują się prowadzeniem biznesu na obszarze rewitalizacji”.

5.4 Analiza potrzeby zmiany Uchwały nr VIII/57/2019 Rady Miasta Włocławek z dnia 9 kwietnia 2019 roku ustanawiającej Specjalną Strefę Rewitalizacji na obszarze rewitalizacji miasta Włocławek

Z analizy skali wykorzystania narzędzi Specjalnej Strefy Rewitalizacji we Włocławku wysuwają się następujące wnioski:

- I. Bardzo dobrą opinią wśród interesariuszy zewnętrznych oraz przedstawicieli podmiotu publicznego cieszy się program dotacji do remontów nieruchomości prywatnych. Zainteresowanie udziałem w programie jest wysokie, co wynika z dobrej dostępności programu, objętego kampanią informacyjną oraz wsparciem doradczym realizowanym przez urzędników w procedurze pozyskiwania dotacji przez inwestorów. W tym zakresie należy upatrywać sukcesu tego instrumentu. Koniecznym jest więc utrzymanie programu w okresie funkcjonowania Strefy na poziomie finansowym zapewniającym pokrycie potrzeb remontowych zgłaszanych przez prywatnych właścicieli.
- II. Największym zainteresowaniem cieszy się podprogram „Remont krok po kroku”, do którego zgłasza się najwięcej inwestorów prywatnych. Wynika to z faktu, iż w tym programie możliwe jest zgłaszanie mniejszych zamierzeń remontowych, możliwych do realizacji w ciągu roku kalendarzowego. Nie oznacza to, że brakuje zainteresowania w pozostałych programach wspierających bardziej kompleksowe zamierzenia, tj. „Inwestycja z klasą” oraz „Historia się opłaca”. Z punktu widzenia odbiorców programu dotacji, biorących udział w badaniu ankietowym oraz wywiadach pogłębionych, nie widać jednak różnicy pomiędzy tymi programami:

„Wymogi jakie trzeba spełnić starając się o dofinansowanie z konkretnego programu nie są do końca jasne. Mój wniosek o 50% dofinansowanie remontu został odrzucony, a dofinansowanie 30% mi przyznano. Nadal nie rozumiem dlaczego.”

Inną sprawą jest zupełny brak zainteresowania ofertą „Witryna +”, z uwagi na pokrywanie się zakresu wsparcia z innymi programami, wyżej dofinansowanymi. Z tego względu należy rozważyć likwidację tej kategorii wsparcia. W odniesieniu do pozostałych trzech podprogramów celowe jest ich utrzymanie.

Analizując poziom dofinansowania podprogramów należy wskazać na konieczność podtrzymania ich większego zróżnicowania. Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia z realizacją remontów cząstkowych – w części negatywne, można rozważyć obniżenie poziomu dofinansowania w programie „Remont krok po kroku”, przy utrzymaniu dotychczasowego pułapu wsparcia w pozostałych programach dedykowanych kompleksowym modernizacjom. W ten sposób nadal wspierane będą całościowe inwestycje, pozwalające na faktyczną poprawę stanu technicznego budynków, czego nie można w pełni osiągnąć za pomocą programu „Remont krok po kroku”. Potwierdzają to spostrzeżenia mieszkańców wyrażone w badaniu:

„Jest potrzeba zmiany struktury programów. Potrzebne jest procentowe zwiększenie dofinansowań. Remonty niektórych kamienic wymagają potężnych nakładów finansowych i

często to 50% dofinansowanie jest za małe, by właściciel nieruchomości podjął jakiegokolwiek działania. Myślę, że należy zrezygnować z programu „Witryna +”.

- III. W trakcie badania zidentyfikowano negatywne opinie dotyczące jakości wykonanych robót wspieranych dotacją. Z tego powodu należy rozważyć zmianę istniejącego regulaminu udzielania i rozliczania dotacji w celu wzmocnienia rozwiązań uniemożliwiających dotowanie inwestycji o obniżonych standardach wykonania. Propozycją jest w tym względzie konieczność zabezpieczenia w procedurze udzielania dotacji obowiązku dostarczenia przez inwestora przeglądu technicznego budynku i oceny z jego użyciem celowości wnioskowanych przez inwestora prac.
- IV. W odniesieniu do pozostałych narzędzi SSR stwierdzono ograniczoną ich przydatność w przypadku procesu rewitalizacji Włocławka. Narzędzia te jednak obowiązują z mocy prawa w granicach Strefy i na zasadach wskazanych m.in. w ustawie o rewitalizacji, w związku z tym brak jest możliwości wpływu na poziomie prawa miejscowego na sposób ich wdrażania.
- V. SSR jest wprost powiązana z istniejącym we Włocławku GPR, którego istnienie przesądza o jej funkcjonowaniu. Na etapie oceny aktualności GPR stwierdzono problem braku pokrycia horyzontu obowiązywania GPR z 10-letnim okresem funkcjonowania Strefy. W przypadku braku wydłużenia perspektywy obowiązywania GPR, Strefa przestanie obowiązywać z chwilą wygaśnięcia tego programu. Z uwagi na potrzebę kontynuowania programów dotacyjnych do remontów nieruchomości prywatnych, należy zabezpieczyć w pełni 10-letni okres jej funkcjonowania, wydłużając okres obowiązywania GPR co najmniej o 1 rok. Dzięki temu zostaną nadrobione opóźnienia w realizacji działań wstrzymane w efekcie COVID-19. Potwierdzają to wyniki wywiadów z właścicielami nieruchomości, którzy wstrzymywali się z realizacją działań inwestycyjnych w czasie pandemii.
- VI. Obecny poziom wydatkowania programu dotacji do remontów w SSR wyniósł łącznie 2.277.499,65 zł. Odnosząc go do wartości podstawowego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego GPR 4.1.4. *Dotacje do remontów*, przewidzianego do realizacji w okresie 2019-2028 z budżetem w wysokości 15.000.000,00 zł, należy wskazać na jego zaawansowanie na poziomie 15,18%. Przy utrzymaniu dotychczasowego tempa wdrażania programu dotacji i poziomu alokacji środków finansowych łączna wartość zrealizowanego wsparcia w Strefie wyniesie ok. 7,5 mln zł w okresie do 2028. W tym względzie należy zweryfikować szacowaną wartość projektu 4.1.4 w GPR na etapie jego aktualizacji.

6. Ocena kryteriów ewaluacyjnych

Ocena aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławka na lata 2018–2028 została poszerzona o dodatkowe badanie programu z użyciem kryteriów ewaluacyjnych, w celu określenia możliwości jego usprawnienia pod kątem efektywności interwencji.

Badanie ewaluacyjne przeprowadzono z udziałem formularza ankiety on-line (CAWI), skierowanej do mieszkańców obszaru rewitalizacji, oraz wywiadów pogłębionych (TDI) z kluczowymi interesariuszami procesu rewitalizacji Włocławka w oparciu o kryteria trafności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości.

Badanie CAWI zostało przeprowadzone z użyciem formularza ankiety on-line dostępnej w okresie od 21 maja do 30 czerwca 2021 r. Głównym celem badania było poznanie opinii mieszkańców na temat jakości realizowanego procesu rewitalizacji. Próba badawcza została dobrana kwotowo w oparciu o populację mieszkańców obszaru rewitalizacji według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.

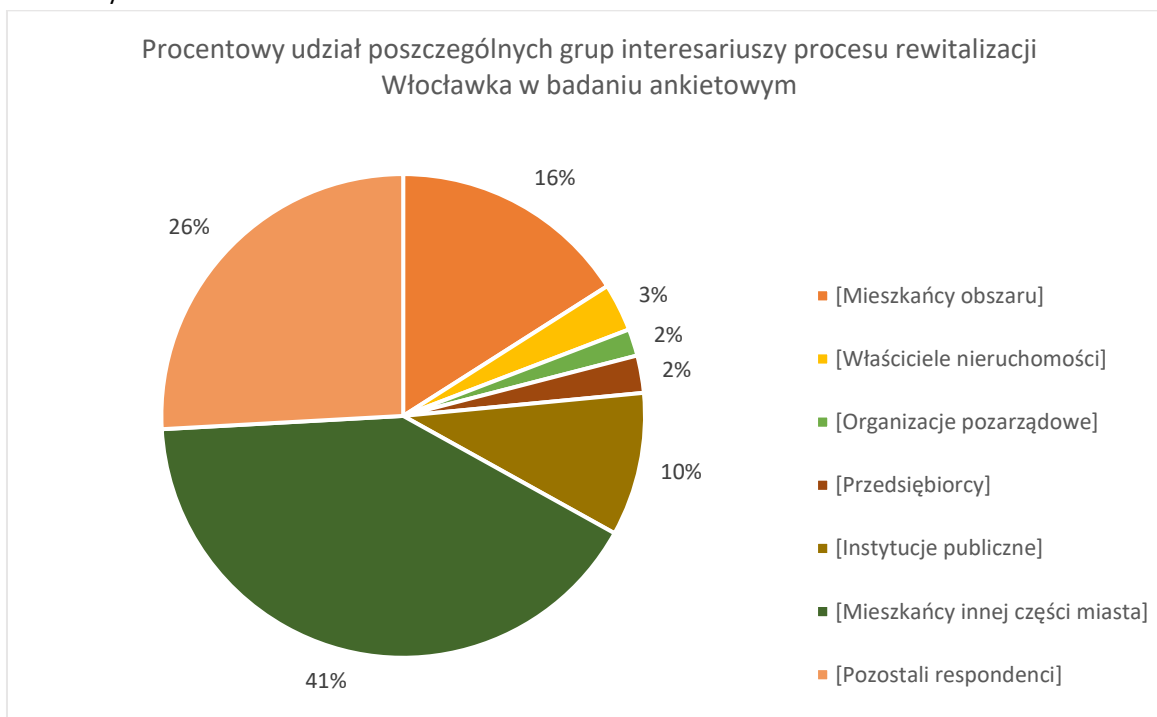
Tabela 39. Liczebność próby badawczej

Populacja mieszkańców miasta wg stanu na 31 grudnia 2020 r.	Populacja mieszkańców obszaru rewitalizacji wg stanu na 31 grudnia 2020 r.	Poziom ufności ¹⁵	Wielkość frakcji ¹⁶	Błąd maksymalny ¹⁷	Liczebność próby
100 849 osób	4652 osoby	94%	0,5	5%	252 osoby

Źródło: opracowanie własne

Formularz ankiety wypełniły 282 osoby, osiągnięto więc minimalną liczebność próby badawczej. Najliczniejszą grupą respondentów byli mieszkańcy innej części miasta niż obszar rewitalizacji, korzystający z oferty tego terenu. Stanowili oni 41% wszystkich ankietowanych. Najmniejszą grupą byli natomiast przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na obszarze rewitalizacji, a także przedsiębiorcy z tego terenu. Stanowili oni odpowiednio 2% respondentów. Grupa mieszkańców obszaru rewitalizacji wyniosła 16%. Szczegółowe dane z tego zakresu przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4. Procentowy udział poszczególnych grup interesariuszy procesu rewitalizacji Włocławka w badaniu ankietowym

Źródło: opracowanie własne

¹⁵ Poziom ufności: wskaźnik ten oznacza, jak bardzo można być pewnym uzyskanych rezultatów, $\alpha = 0,99$ oznacza, że na 99%.

¹⁶ Wielkość frakcji: skala występowania badanej cechy w populacji.

¹⁷ Błąd maksymalny: informuje o skali odstępstw wyników badania od faktycznego rozkładu zjawiska.

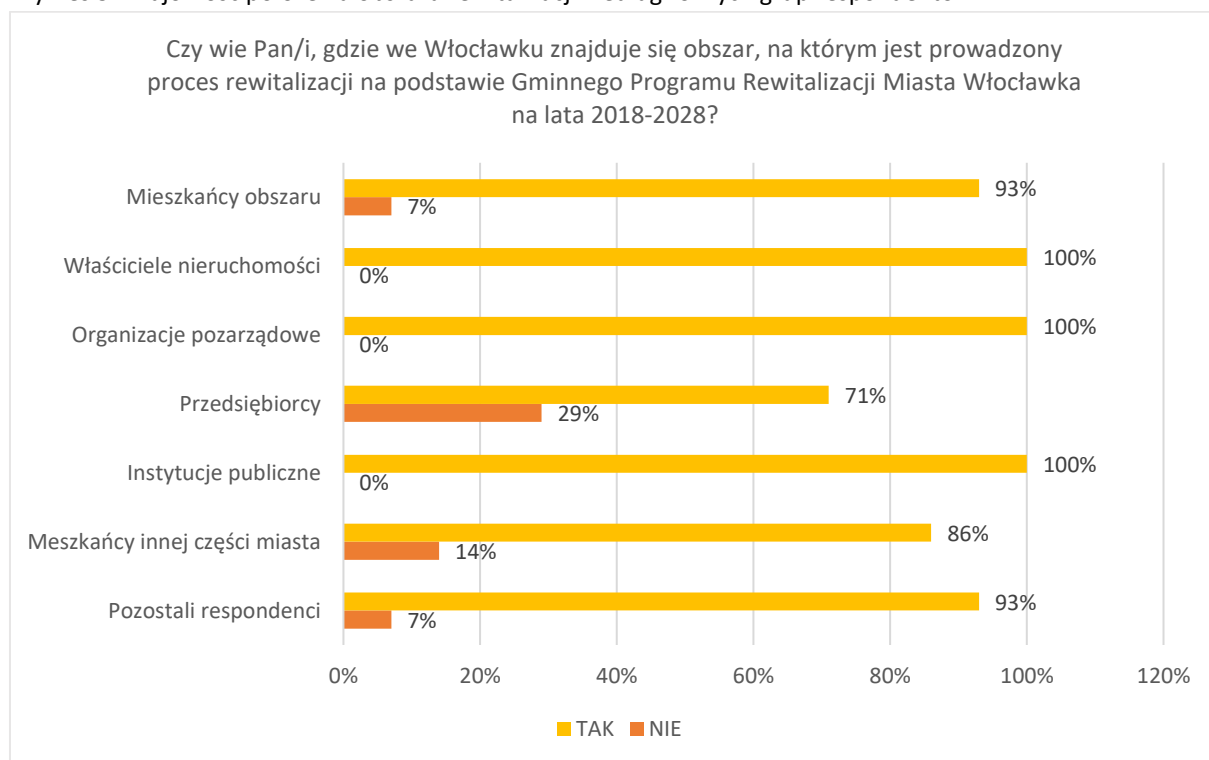
6.1 Trafność procesu rewitalizacji

Przedmiotem badania była ocena, w jakim stopniu przyjęte cele programu rewitalizacji odpowiadają na zidentyfikowane w diagnozie problemy występujące na obszarze rewitalizacji, czy cele odpowiadają na potrzeby mieszkańców obszaru, czy dobrane narzędzia i projekty pozwoliły te cele realizować oraz czy system zarządzania został dobrany adekwatnie do zakresu działań i stosowanych narzędzi.

Na trafność interwencji rewitalizacyjnej duży wpływ ma wiedza o procesie rewitalizacji posiadana przez interesariuszy, nabywana w efekcie udziału w działaniach partycypacyjnych, umożliwiających bardziej precyzyjne dopasowanie działań do zgłaszanych w ich trakcie potrzeb.

Ankietowani zostali zapytani o znajomość obszaru rewitalizacji w kontekście jego położenia na mapie miasta. Wszyscy respondenci z grupy właściciele nieruchomości, organizacji pozarządowych i instytucji publicznych uznali, że wiedzą, gdzie na terenie Włocławka leży obszar rewitalizacji. Wiedza ta jest również wysoka w grupie mieszkańców obszaru rewitalizacji. Jedynie 7% z nich odpowiedziało na to pytanie przecząco. 29% przedstawicieli przedsiębiorców przyznało, że nie wie, gdzie ten obszar się znajduje. Tak samo odpowiedziało 14% respondentów z grupy mieszkańców innej części miasta i 7% pozostałych respondentów.

Wykres 5. Znajomość położenia obszaru rewitalizacji według różnych grup respondentów

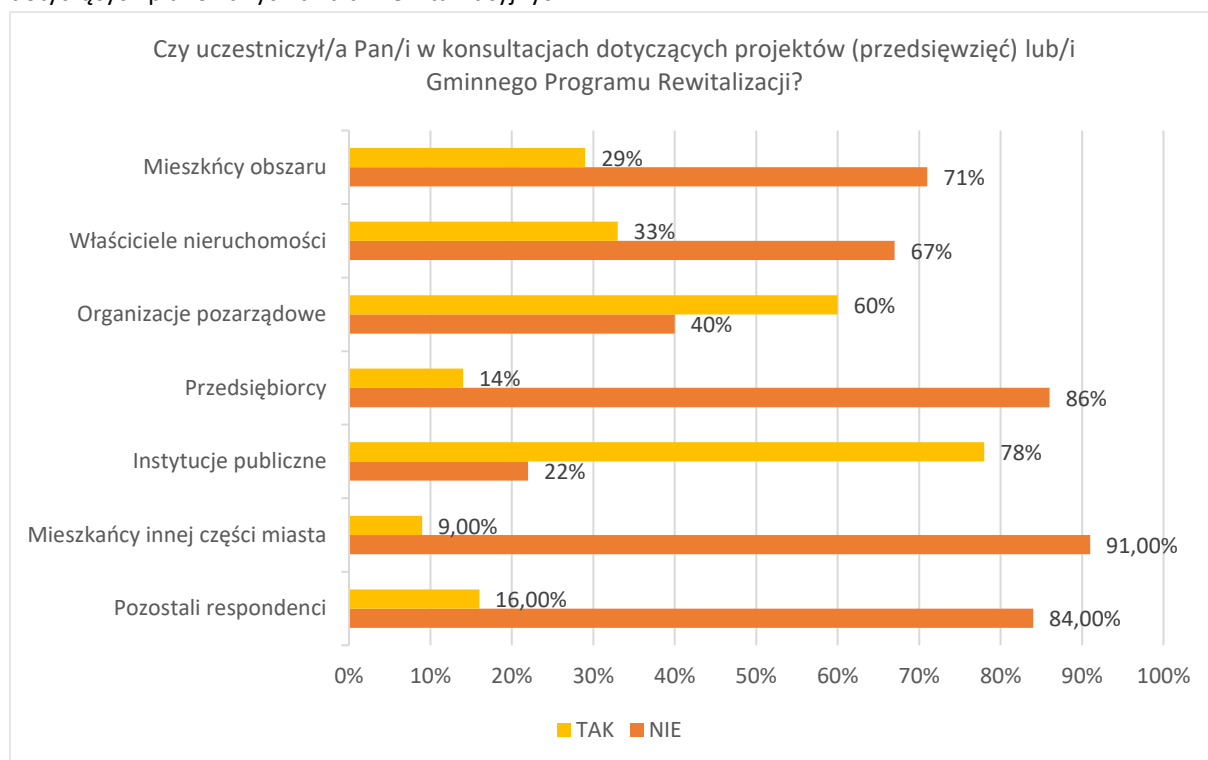

Źródło: opracowanie własne

Łącznie 94% ankietowanych odpowiedziało twierdząco na pytanie: „Czy wie Pan/i, gdzie we Włocławku znajduje się obszar, na którym jest prowadzony proces rewitalizacji na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Włocławka na lata 2018-2028?”. Przecząco odpowiedziało zaś 6% respondentów. Taki wynik świadczy o dużej wiedzy mieszkańców – respondentów ankiety – na temat procesu rewitalizacji prowadzonego w ich mieście.

Ankietowanych zapytano również o uczestnictwo w konsultacjach społecznych dotyczących GPR. Pomimo znajomości zagadnień związanych z rewitalizacją znacząca większość przyznała, że nie uczestniczyła w tych spotkaniach. Najwięcej odpowiedzi twierdzących udzieliły osoby z grupy przedstawicieli instytucji publicznych (78%) i organizacji pozarządowych (60%). Dość niski udział w prowadzonych konsultacjach zaobserwowano w grupie mieszkańców innej części miasta (9%), wśród przedsiębiorców (14%) i pozostałych respondentów (16%). Co pozytywne, większe w porównaniu do mieszkańców innych dzielnic zainteresowanie konsultacjami wykazali mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Wzięła w nich udział jednak około jednej trzecia mieszkańców i właściciele nieruchomości z obszaru rewitalizacji. Szczegółowe dane na ten temat prezentuje poniższy wykres.

Wykres 6. Procentowy rozkład uczestnictwa poszczególnych grup interesariuszy w konsultacjach społecznych dotyczących planowanych działań rewitalizacyjnych

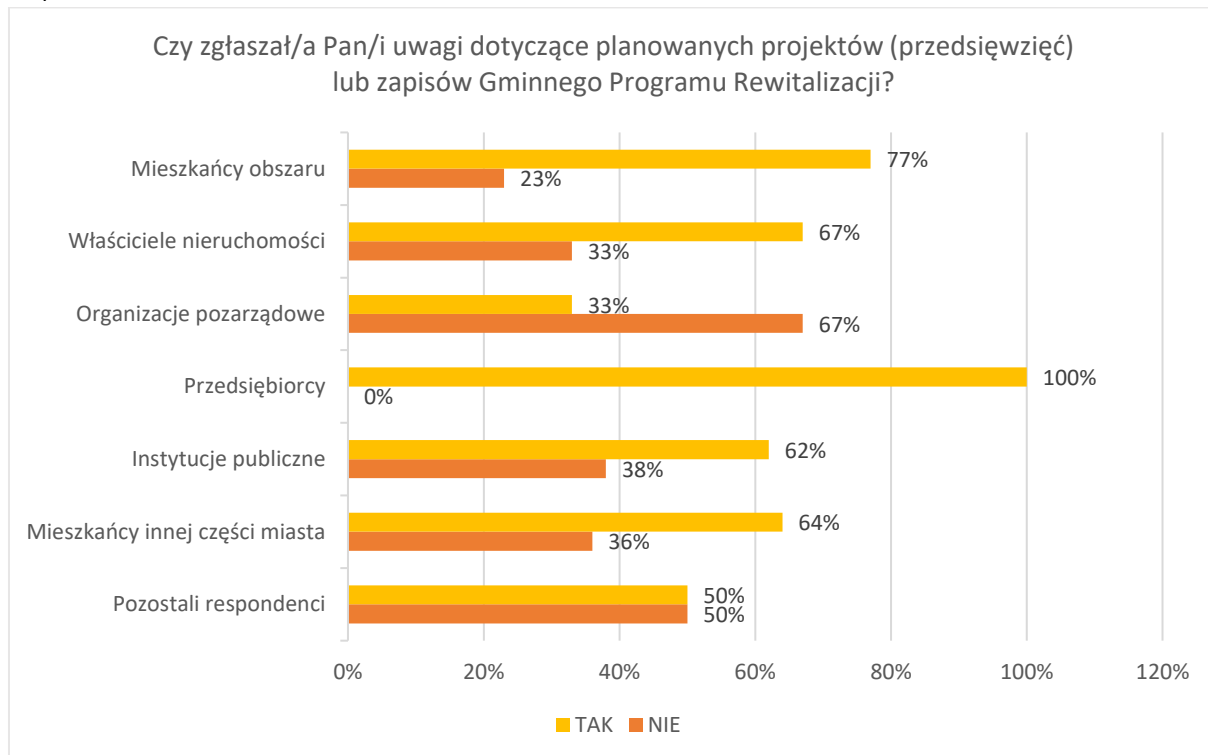

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując wszystkie odpowiedzi na pytanie: „Czy uczestniczył/a Pan/i w konsultacjach dotyczących projektów (przedsięwzięć) lub/i Gminnego Programu Rewitalizacji?“, 23% z nich jest twierdząca, a 77% przecząca – na tle tej średniej pozytywnie należy więc ocenić udział lokalnej społeczności obszaru rewitalizacji w tej formie partycypacji. Przeprowadzone wywiady TDI z przedstawicielami Zespołu ds. wdrażania projektów GPR Włocławka i pracownikami Wydziału Rewitalizacji potwierdzają duże zainteresowanie i uczestnictwo interesariuszy procesu rewitalizacji w konsultacjach społecznych.

Wszyscy przedsiębiorcy, którzy wzięli udział w spotkaniach konsultacyjnych, przyznali, że zgłaszali uwagi dotyczące planowanych projektów (przedsięwzięć) lub zapisów GPR. Procent osób z grupy mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy brali udział w spotkaniach i zgłosili swoje uwagi, również jest wysoki i stanowi 77%. W grupie organizacji pozarządowych jedynie 33% NGO zgłosiło swoje uwagi na temat planowanych działań lub zapisów GPR. Szczegółowe dane z tego zakresu przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zgłaszał/a Pan/i uwagi dotyczące planowanych projektów (przedsięwzięć) lub zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji?” wśród poszczególnych grup respondentów

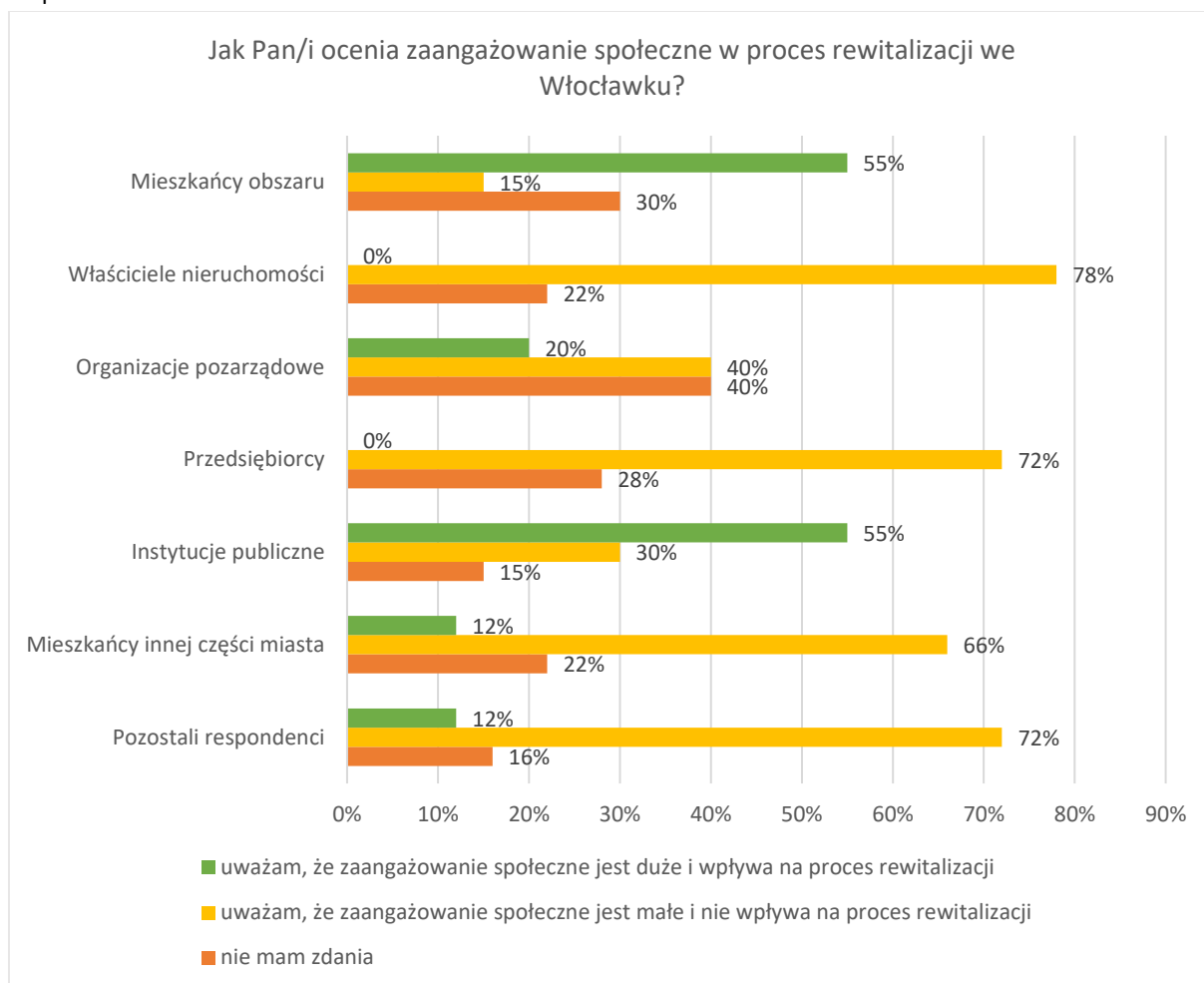

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie analizy wszystkich odpowiedzi ankietowanych, którzy wzięli udział w spotkaniach konsultacyjnych dotyczących projektów GPR, można stwierdzić, że 63% z nich przyznało, że zgłaszało swoje uwagi, natomiast 37% takich uwag nie zgłaszało. Takie rozłożenie odpowiedzi świadczy o dużym zaangażowaniu respondentów w programowanie włocławskiej rewitalizacji. Podobne wnioski płyną z wywiadów TDI z przedstawicielami Zespołu ds. wdrażania projektów GPR Włocławka i pracownikami Wydziału Rewitalizacji. Uważają oni, że proces konsultacyjny na etapie tworzenia programu był bardzo szeroko zakrojony i intensywnie prowadzony, natomiast zgłaszane uwagi, zostały uwzględniane w dokumencie.

Kolejne pytanie ankiety dotyczyło oceny zaangażowania społecznego w proces rewitalizacji we Włocławku. Ponad połowa mieszkańców obszaru rewitalizacji (55%), którzy brali udział w badaniu, uważa, że zaangażowanie społeczne w proces rewitalizacji jest duże i ma na niego wpływ. Z tym stwierdzeniem nie zgadza się 15%, natomiast 30% respondentów z tej grupy nie ma zdania na ten temat. Bardzo podobnie odpowiedzieli przedstawiciele instytucji publicznych. Również 55% procent osób z tej grupy uważa, że zaangażowanie społeczne jest duże. Najniżej zaangażowanie społeczne w proces rewitalizacji oceniła grupa właścicieli nieruchomości. Aż 78% z nich uważa, że zaangażowanie społeczne jest małe i nie ma wpływu na proces rewitalizacji. Żadna z osób w tej grupie nie uznała, że zaangażowanie społeczne jest duże. W podobny sposób odpowiedzieli przedsiębiorcy prowadzący działalność na obszarze rewitalizacji. Szczegółowe dane na ten temat przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. Ocena zaangażowania społecznego w proces rewitalizacji we Włocławku według różnych grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

Biorąc pod uwagę wszystkie odpowiedzi respondentów z każdej z grup, 62% z nich uważa, że zaangażowanie społeczne w proces rewitalizacji we Włocławku jest małe i nie ma na niego wpływu. Jedynie 17% wszystkich respondentów uznało, że to zaangażowanie jest duże.

Przedstawione wyniki pokazują większe zaangażowanie i wiarę w partycypacyjność procesu rewitalizacji dużej części mieszkańców obszaru rewitalizacji w porównaniu do innych grup interesariuszy, w tym szczególnie mieszkańców innych dzielnic. Zdanie mieszkańców obszaru dzielą przedstawiciele instytucji publicznych. Takie wyniki mogą świadczyć o tym, że obie grupy są w wystarczający sposób i na bieżąco informowane o procesie rewitalizacji we Włocławku. W wywiadach TDI większość członków Zespołu ds. wdrażania projektów GPR Włocławka i część pracowników Wydziału Rewitalizacji również uznali, że zaangażowanie społeczne, które można zaobserwować na obszarze przekłada się na proces programowania i wdrażania rewitalizacji. Potwierdzenie stanowi wypowiedź członka Zespołu:

„Jest bardzo duże zaangażowanie ludzi w proces rewitalizacji. Nawet jeżeli pewne działania są krytykowane, ale przykuwają uwagę mieszkańców i powodują dyskusje, to odbieram to w sposób pozytywny, ponieważ wiadomo, że to pociąga za sobą zmiany”.

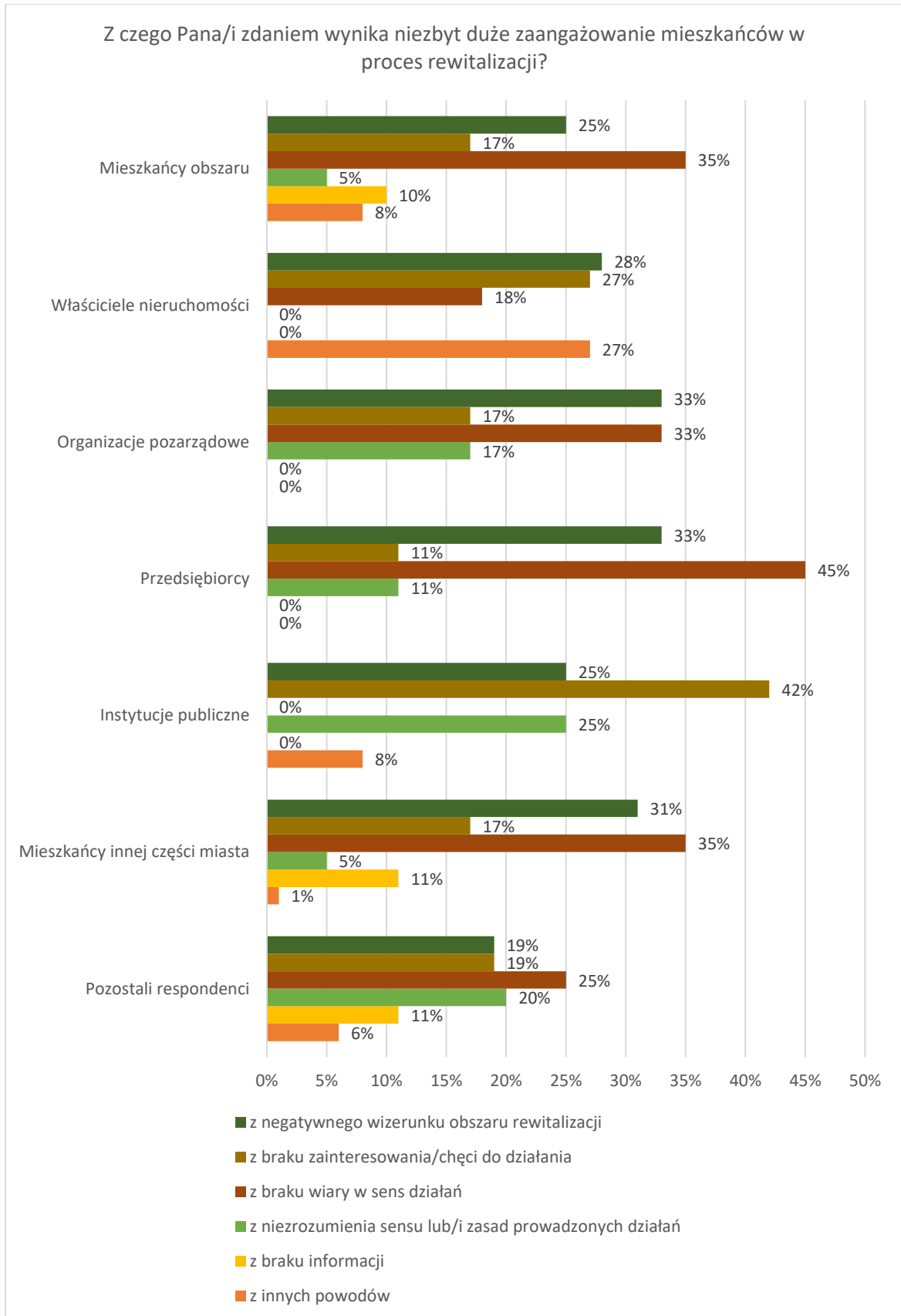
Pośród reprezentantów Komitetu Rewitalizacji zauważono potrzebę wyłaniania liderów lokalnych, którzy aktywizowaliby społeczność.

Jak pokazują wyniki ankiety, zdania na temat przyczyny niskiego zaangażowania społecznego w proces rewitalizacji we Włocławku są podzielone. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji uznali, że główną przyczyną niskiego zaangażowania jest brak wiary w sens działań rewitalizacyjnych. 25% z nich uznało, że wpływa na to także negatywny wizerunek obszaru rewitalizacji. Tylko 5% uważa, że może to wynikać z niezrozumienia sensu i zasad prowadzonych działań. Odpowiedzi przedstawicieli instytucji publicznych różnią się od odpowiedzi mieszkańców obszaru. Żadna z osób z tej grupy nie uważa, że przyczyną niskiego zaangażowania społecznego w prowadzone działania może być brak wiary w ich sens, a za główną przyczynę podają brak zainteresowania i chęci do działania. Przedstawiciele instytucji publicznych uważają, że może to być spowodowane również niezrozumieniem sensu i zasad prowadzonego procesu oraz negatywnym wizerunkiem tego obszaru.

Odpowiedzi przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i mieszkańców innej części miasta były bardzo podobne. Jako główną przyczynę braku zaangażowania społecznego w proces rewitalizacji prowadzony w mieście wskazywali oni brak wiary w sens działań. Na drugim miejscu pojawił się negatywny wizerunek obszaru rewitalizacji, a na miejscu trzecim znalazła się odpowiedź dotycząca braku zrozumienia sensu lub/i zasad prowadzonych działań. Mieszkańcy innej części miasta, jako jedyni z tych trzech grup, wskazali także na problem, jakim jest brak informacji dotyczących planowanych i prowadzonych działań rewitalizacyjnych. Właściciele nieruchomości postawili na równi trzy przyczyny niskiego zaangażowania: negatywny wizerunek obszaru rewitalizacji, brak zainteresowania i chęci do działania oraz inny powód, niewyszczególniony w ankiecie. 18% z nich wskazało także brak wiary w sens działań. Odpowiedzi pozostałych respondentów były bardzo zróżnicowane. 25% z nich uznało, że przyczyną niskiego zaangażowania społecznego jest brak wiary w sens działań. Kolejno, blisko na równi, znalazły się odpowiedzi dotyczące braku zrozumienia sensu rewitalizacji, braku zainteresowania/chęci do działania oraz negatywny wizerunek obszaru rewitalizacji. 11% z nich uznało, że za mało jest informacji na temat prowadzonych działań, natomiast 6% uważa, że istnieje jeszcze inny powód.

Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 9. Procentowy rozkład przyczyn niskiego zaangażowania mieszkańców w proces rewitalizacji prowadzony we Włocławku według różnych grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

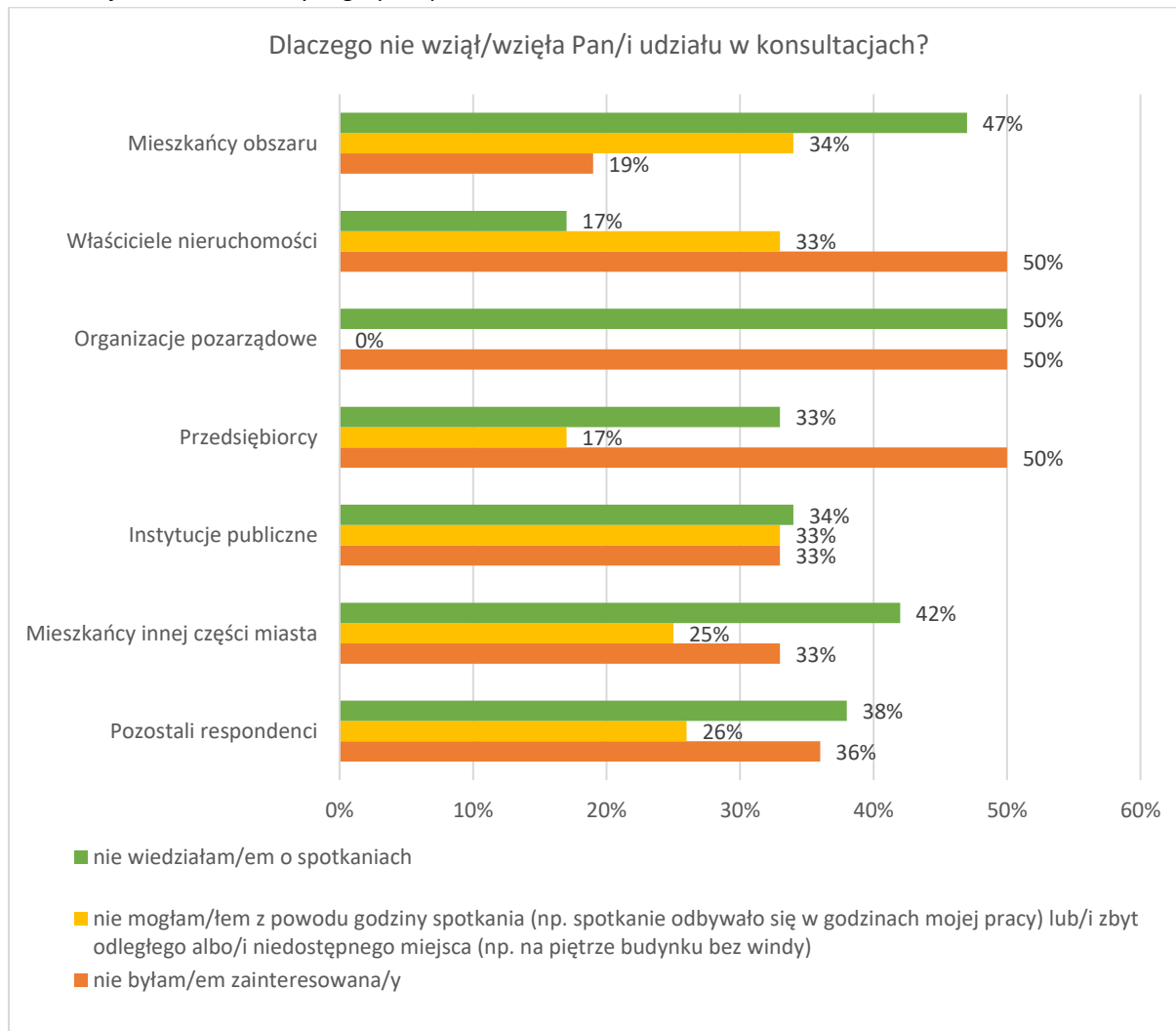
W wywiadach pogłębionych przedstawiciele właścicieli nieruchomości uznali, że dla części mieszkańców proces rewitalizacji pozostaje obojętny. Przedstawiciele organizacji pozarządowych zaś zwrócili uwagę, że społeczność jest podzielona pod względem odbioru procesu, aktywności i zaangażowania. Największe zainteresowanie można zaobserwować wśród mieszkańców, których proces bezpośrednio dotyczy. Również wśród reprezentantów Komitetu Rewitalizacji zauważono zróżnicowanie w zaangażowaniu lokalnej społeczności co potwierdza cytat:

„To zaangażowanie jest różne. Są ludzie, miłośnicy miasta i pasjonaci, którzy odbierają proces rewitalizacji bardzo pozytywnie i angażują się w niego. Są też ludzie, którzy oceniają go negatywnie i się nie angażują. Pojawiają się negatywne komentarze, że przekazujemy pieniądze ciągle tym samym osobom, a te osoby są po prostu cały czas aktywne i podejmują działania. Musimy pracować nad uświadomieniem wszystkim mieszkańcom obszaru rewitalizacji, że dofinansowania, które otrzymują prywatni właściciele, przedsiębiorcy, działacze przynoszą korzystne efekty dla wszystkich. Poprawia się bowiem wizerunek całego obszaru rewitalizacji. Na tę chwilę nie wszyscy czują się beneficjentami procesu rewitalizacji, jednak dążymy do właśnie takiego efektu. Musimy pracować nad tym, by przekonać ludzi do tego procesu i uświadomić płynącego z niego korzyści”.

W kontekście zaprezentowanych wyników wydaje się, że konieczne są dalsze działania informacyjne i promocyjne zarówno na temat prowadzonego procesu, jak i samego obszaru, skierowane do różnych grup interesariuszy, w tym do przedsiębiorców i właścicieli nieruchomości położonych na obszarze, a także do organizacji pozarządowych, mieszkańców i przedsiębiorców z innych dzielnic. W „odczarowaniu” wizerunku powinno pomóc organizowanie na obszarze rewitalizacji cyklicznych imprez integracyjnych i kulturalnych, np. w formie wydarzeń (tematycznych gier miejskich, jarmarków, targów śniadaniowych i targów staroci, wymienników ubrań, roślin, koncertów, imprez sportowych itp.), warsztatów czy spacerów z przewodnikiem.

Zbadano także przyczyny nieobecności części interesariuszy procesu rewitalizacji na spotkaniach konsultacyjnych. Jak pokazuje poniższy wykres, przyczyny nieobecności były różne. 47% mieszkańców obszaru rewitalizacji przyznało, że nie wiedziało o tych spotkaniach, natomiast 34% z nich nie mogło się na nich pojawić ze względu na nieodpowiednią godzinę, miejsce lub brak dostępu do budynku. Przedstawiciele trzech grup respondentów w 50% przyznali, że nie byli zainteresowani uczestnictwem w zaplanowanych spotkaniach. Również 50% osób z grupy organizacji pozarządowych za powód nieobecności podaje brak wiedzy na ich temat.

Wykres 10. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie: „Dlaczego nie wziął/wzięła Pan/i udziału w konsultacjach?” wśród różnych grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

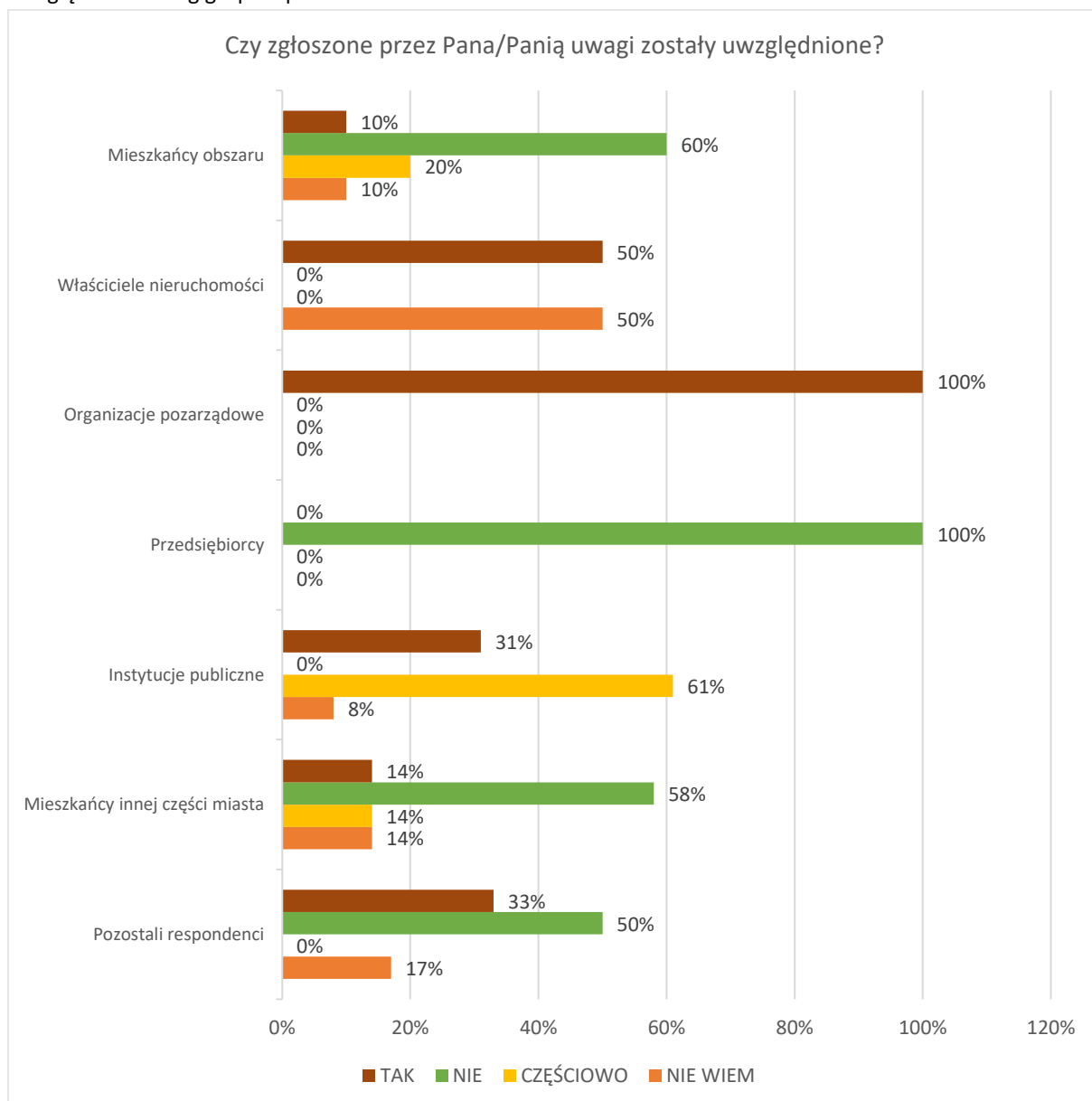
Analizując łącznie wszystkie odpowiedzi ankietowanych na to pytanie, 40% z nich przyznało, że nie wiedziało o spotkaniach konsultacyjnych, 27% nie mogło w nich uczestniczyć z powodu godziny spotkania (np. spotkanie odbywało się w godzinach mojej pracy) lub/i zbyt odległego albo/i niedostępnego miejsca (np. na piętrze budynku bez windy), a 33% osób nie było nimi zainteresowanymi.

Według informacji pozyskanych w wywiadach TDI większość przedstawicieli wszystkich grup respondentów uważa, że informowanie i komunikowanie o procesie rewitalizacji jest bardzo dobre i wykorzystuje wszystkie dostępne kanały komunikacyjne. Odpowiedzi ankietowanych prowadzą jednak do wniosku, że przydałoby się lepsze informowanie o planowanych działaniach w ramach procesu rewitalizacji, docierające do różnych grup społecznych, w tym przede wszystkim mieszkańców obszaru i innych części miasta, a także przedstawicieli organizacji pozarządowych. Te grupy, kluczowe dla prowadzonego procesu, deklarują bowiem brak wiedzy. Oprócz używanych już kanałów informacyjnych, w tym ogłoszeń i mediów społecznościowych, warto poszukać innych, w tym włączyć samych interesariuszy, szczególnie członków Komitetu Rewitalizacji, lokalnych liderów i NGO

działających na obszarze rewitalizacji, w proces informowania. Spotkania, w miarę możliwości, trzeba organizować w godzinach popołudniowych, aby nie kolidowały one z pracą i innymi obowiązkami interesariuszy, powinny być one organizowane w miejscach dostępnych dla osób z ograniczoną mobilnością. Dobrym miejscem konsultacji wydaje się Kawiarnia Obywatelska, położona na obszarze rewitalizacji, na parterze.

Ankietowani w dość zróżnicowany sposób oceniali stopień uwzględnienia zgłaszanych podczas konsultacji uwag. 100% przedstawicieli organizacji pozarządowych, którzy zgłosili swoje uwagi na spotkaniach konsultacyjnych, uznało, że zostały one uwzględnione. Zgoła inaczej odpowiedzieli przedsiębiorcy. Stwierdzili oni, że ich uwagi nie zostały w ogóle uwzględnione. 60% mieszkańców obszaru rewitalizacji, zgłaszających uwagi, również wybrało tę odpowiedź. 61% osób z grupy przedstawicieli instytucji publicznych uważa, że ich zdanie wzięto tylko częściowo pod uwagę. Natomiast co drugi przedstawiciel właścicieli nieruchomości, którzy zgłaszali uwagi, nie wie, czy zostały one uwzględnione. Procentowy rozkład odpowiedzi z podziałem na wszystkie grupy respondentów przedstawia poniższy wykres.

Wykres 11. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zgłoszone przez Pana/Panią uwagi zostały uwzględnione?” wg grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

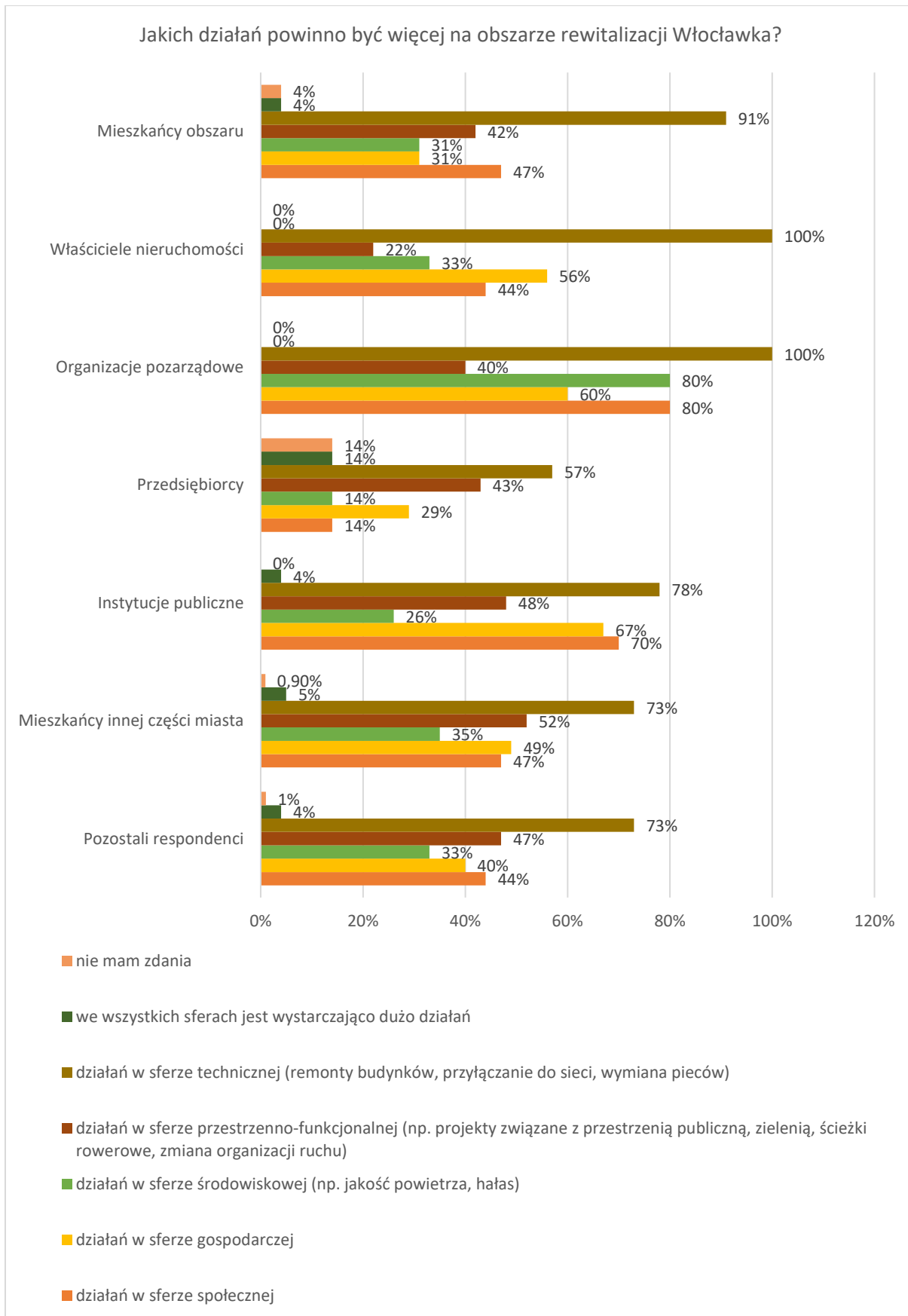
Na łączną liczbę 40 odpowiedzi na pytanie ankiety: „Czy zgłoszone przez Pana/Panią uwagi zostały uwzględnione?”, 25% osób wybrało odpowiedź „TAK”, 35% odpowiedź „NIE”, 25% zaznaczyło odpowiedź „CZĘŚCIOWO”, a 12% odpowiedź „NIE WIEM”.

Zróznicowana ocena dotycząca uwzględnienia lub nie zgłaszanych podczas konsultacji uwag wymaga dodatkowej analizy, może bowiem świadczyć o różnych przyczynach, np. zgłaszaniu nierealistycznych pomysłów lub wniosków, czy braku odpowiedzi zwrotnej co do ich uwzględnienia lub nie – na taką możliwość wskazywali niektórzy respondenci. Jednocześnie duża liczba pozytywnych ocen mieszkańców obszaru, właścicieli nieruchomości oraz organizacji pozarządowych potwierdza duży i realny wpływ tych interesariuszy na prowadzony we Włocławku proces rewitalizacji, co na pewno przyczynia się do zwiększenia trafności interwencji.

Ankietowani odpowiedzieli następnie na pytanie dotyczące potrzeby wzmożenia działań rewitalizacyjnych w poszczególnych sferach. 100% właścicieli nieruchomości i przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz 93% mieszkańców obszaru rewitalizacji wskazało na potrzebę intensyfikacji działań rewitalizacyjnych w sferze technicznej.

Odpowiedzi dotyczące pozostałych sfer są bardziej zróżnicowane. Na drugim miejscu mieszkańcy obszaru wskazali potrzebę wzmożenia działań w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Podobnie odpowiedzieli przedsiębiorcy, mieszkańcy innej części miasta i pozostali respondenci. Ankietowani z grupy organizacji pozarządowych oraz instytucji publicznych zwrócili także uwagę na potrzebę nasilenia działań rewitalizacyjnych w strefie społecznej. Żadna z grup respondentów nie uważa, że prowadzone działania, odnośnie do wszystkich sfer, są wystarczające. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 12. Potrzeba zintensyfikowania działań rewitalizacyjnych w poszczególnych sferach według różnych grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

Najczęściej wybieraną przez wszystkich respondentów odpowiedzią była potrzeba zintensyfikowania działań w sferze technicznej (77%). Blisko 50% osób wskazało także na sferę społeczną, przestrzenno-funkcjonalną i gospodarczą. Jedynie 5% respondentów uznało, że prowadzone działania rewitalizacyjne są wystarczające.

Według ankietowanych działania w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej charakteryzują się najniższą skutecznością, wobec czego definiują w tym sektorze największą potrzebę intensyfikacji prac. Odpowiedzi powinny być wskazówką co do dalszego planowania procesu rewitalizacji, które powinny przede wszystkim koncentrować się na sferze technicznej, jednak zgodnie z kompleksowością i komplementarnością działań przy uwzględnieniu przedsięwzięć polepszających stan innych sfer, w tym szczególnie przestrzenno-funkcjonalnej.

W świetle wyników ankiety, jak i możliwości finansowych miasta powstaje pytanie o aktualność GPR Włocławka w obecnym kształcie. Członkowie Zespołu ds. wdrażania projektów GPR Włocławka mają na ten temat podzielone zdanie – ponad połowa członków, a także pracownicy Wydziału Rewitalizacji i reprezentanci organizacji pozarządowych uważają, że pojawiły się przesłanki co do m.in. przeglądu działań zaplanowanych w programie:

„Życie pokazuje, że ten program jest zdecydowanie na wyrost z punktu widzenia możliwości inwestycyjnych, nie zaś z punktu widzenia potrzeb miasta, bo te są za to zdecydowanie większe”.

6.2 Skuteczność procesu rewitalizacji

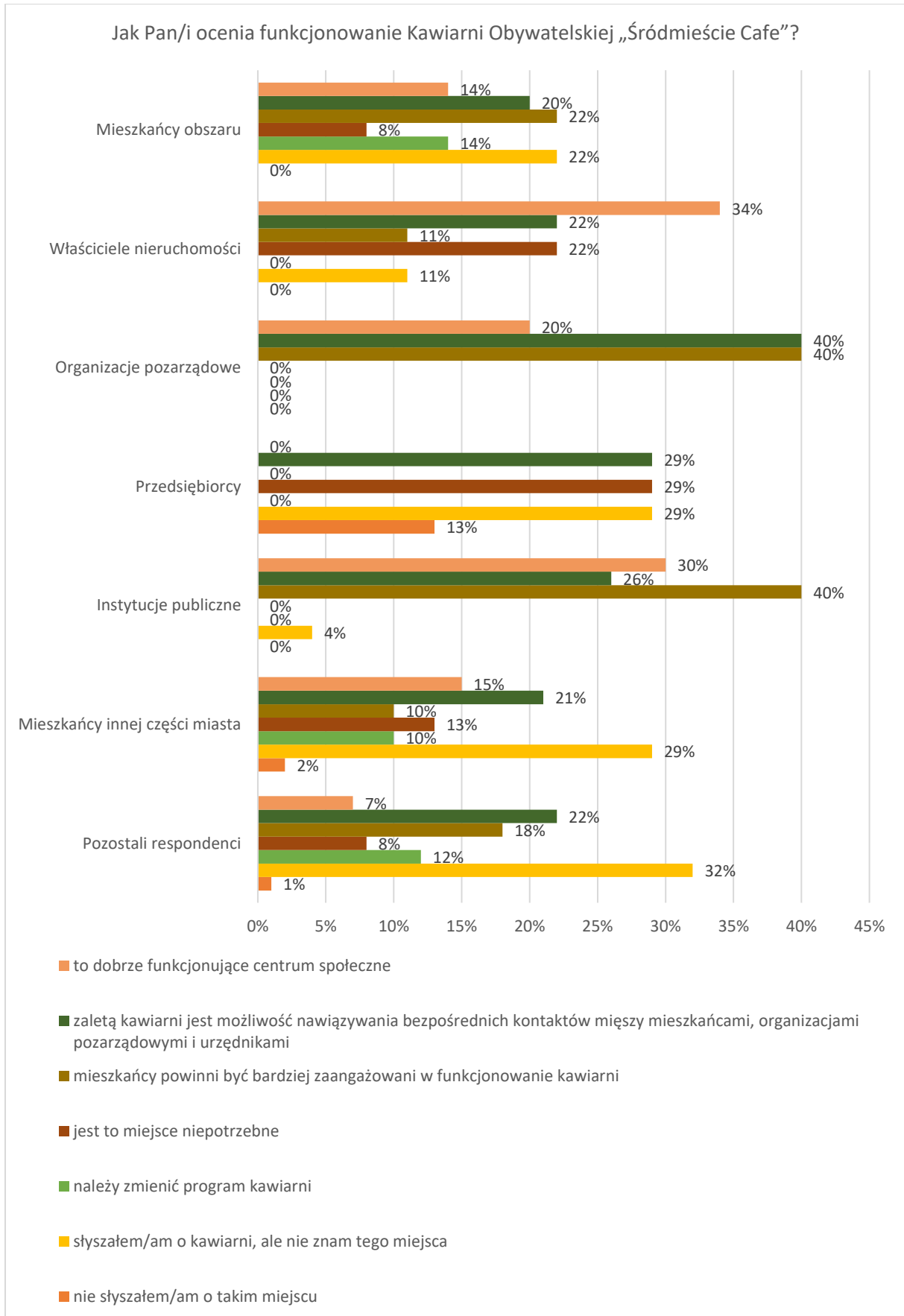
Ocena skuteczności interwencji pozwala na określenie, w jakim stopniu cele dokumentu zdefiniowane na etapie programowania zostały już osiągnięte. Kryterium to pozwoli ocenić – wymagany w ustawie o rewitalizacji – stopień realizacji GPR.

W ankiecie zawarto pytania oceniające skuteczność inicjatyw służących poprawie funkcjonowania życia społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji – Kawiarni Obywatelskiej „Śródmieście Cafe” i Włocławskiego Centrum Biznesu – Inkubatora przedsiębiorczości.

Zdania na temat działalności Kawiarni Obywatelskiej są podzielone, niezależnie od odpowiedzi za pozytywne należy uznać to, że wśród mieszkańców obszaru nie było osoby, która by nie słyszała o tym miejscu. Za dobrze funkcjonujące centrum społeczne uważa je 14% lokalnych mieszkańców. 22% z nich uznało, że mieszkańcy powinni bardziej zaangażować się w tworzenie oferty kawiarni, a kolejne 22%, że słyszało o tym miejscu, ale nie korzystało z jego usług. Z usług kawiarni najbardziej byli zadowoleni właściciele nieruchomości, który najczęściej wybierali odpowiedź pierwszą, tj. „to dobrze funkcjonujące centrum społeczne”. 22% z nich zauważyło zaletę kawiarni, jaką jest możliwość nawiązywania bezpośrednich kontaktów między mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi i urzędnikami miejskimi. Tyle samo osób z tej grupy uznało jednak, że Kawiarnia Obywatelska jest niepotrzebna. Przedstawiciele organizacji pozarządowych ocenili działalność Kawiarni Obywatelskiej pozytywnie, jednak zwrócili uwagę na to, że okoliczni mieszkańcy powinni być bardziej zaangażowani w jej funkcjonowanie. Ocena przedsiębiorców jest raczej negatywna. 29% z nich słyszało o funkcjonowaniu tego miejsca, ale go nie zna, a 13% w ogóle o niej nie słyszało. Również 29% ankietowanych z tej grupy uznało, że Kawiarnia nie jest potrzebna. Przedstawiciele instytucji

publicznych oceniają działalność Kawiarni Obywatelskiej pozytywnie jednak, podobnie jak przedstawiciele organizacji rządowych, uważają, że mieszkańcy powinni bardziej zaangażować się w tworzenie oferty Kawiarni i w jej funkcjonowanie. Mieszkańcy innej części miasta przyznali w 29%, że słyszeli o Kawiarni Obywatelskiej, jednak nigdy nie korzystali z jej działalności. W tej grupie respondentów pojawiły się także oceny negatywne. 10% osób uznało, że należy zmienić program kawiarni, bo ten nie jest wystarczająco atrakcyjny, natomiast 13%, że kawiarnia jest niepotrzebna. Jedynie 15% ankietowanych z tej grupy uznało, że to dobrze funkcjonujące centrum społeczne. Ocena pozostałych respondentów jest bardzo zróżnicowana, jednak większość z nich uznała, że słyszała o działalności Kawiarni Obywatelskiej, lecz nie zna tego miejsca.

Wykres 13. Ocena funkcjonowania Kawiarni Obywatelskiej „Śródmieście Cafe” według różnych grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując wszystkie odpowiedzi ankietowanych: 25% z nich słyszało o funkcjonowaniu Kawiarni Obywatelskiej „Śródmieście Cafe”, jednak nie zna tego miejsca. Jedynie 15% ankietowanych uważa, że to dobrze funkcjonujące centrum społeczne.

W świetle odpowiedzi ankietowych wydaje się, że istnieje potrzeba większego zaangażowania interesariuszy, przede wszystkim z obszaru rewitalizacji, do prowadzenia kawiarni i tworzenia jej oferty. Zaproszenie lokalnych interesariuszy, którzy czuliby się gospodarzami, mogłoby się też przełożyć na wzrost poczucia sprawczości, a co za tym idzie, na większą wiarę w sens prowadzenia działań rewitalizacyjnych.

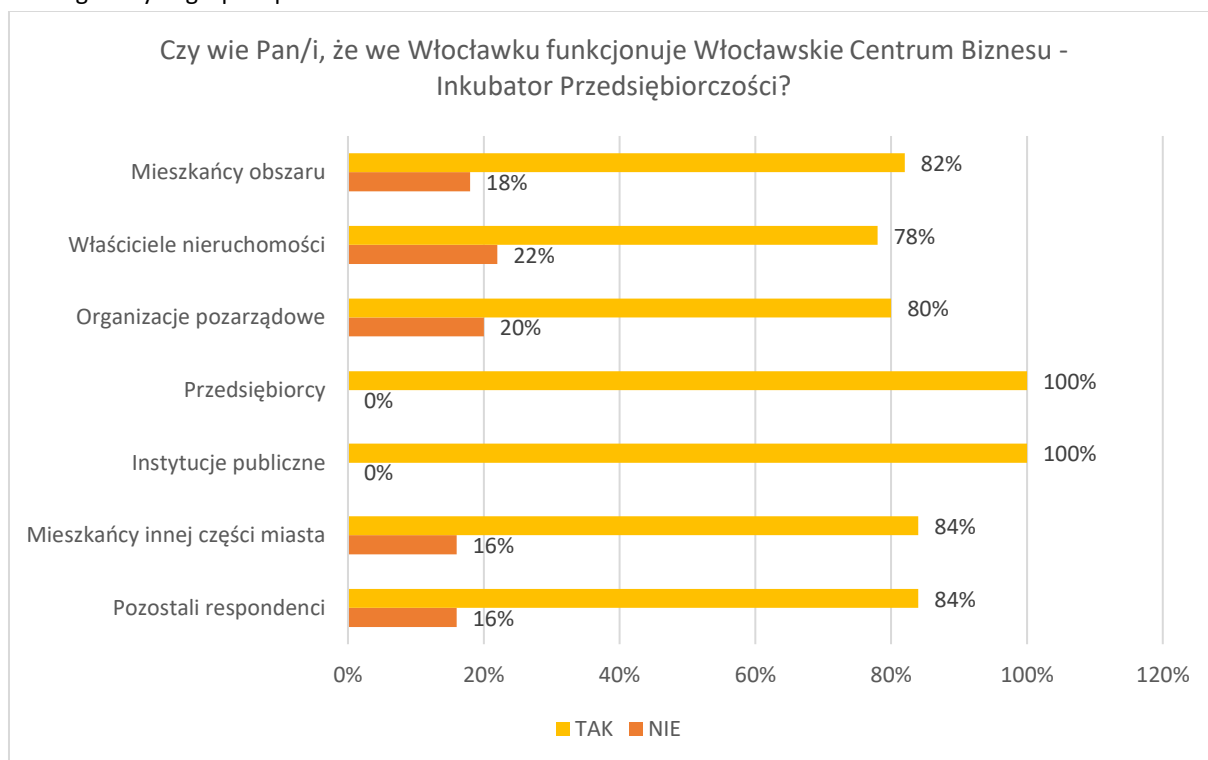
Osoby biorące udział w wywiadach pogłębionych miały podobne, pozytywne opinie na temat funkcjonowania kawiarni. Według większości respondentów wszystkich grup badania TDI Kawiarnia Obywatelska bardzo dobrze spełnia swoją rolę, stanowiąc rozpoznawalny punkt na mapie Śródmieścia. Coroczne wyłanianie operatora pozytywnie wpływa na potencjał tego miejsca. Potwierdzeniem dla tej opinii może być wypowiedź jednego z reprezentantów Zespołu ds. wdrażania projektów GPR Włocławka:

„Kawiarnia ma szeroką ofertę dla różnych grup wiekowych, organizuje spotkania z urzędnikami, prezydentami, dzięki temu znosi pewne bariery i ograniczenia w ludziach. Kawiarnia diagnozuje pewne potrzeby. Z początku miała więcej klientów ze strony seniorów dzięki czemu powstało stowarzyszenie dedykowane seniorom. Stanowi potencjał dla rozwoju zarówno organizacji pozarządowych, jak i mieszkańców, osób aktywnych. Na pewno cieszy się już zaufaniem społecznym na obszarze rewitalizacji i podnosi poziom Śródmieścia”.

Kolejne pytania ankiety odnosiły się do działalności Włocławskiego Centrum Biznesu – Inkubatora Przedsiębiorczości. Jak pokazuje poniższy wykres, świadomość funkcjonowania tej jednostki jest wysoka wśród wszystkich grup respondentów. Wszyscy ankietowani z grupy przedsiębiorców i z grupy przedstawicieli instytucji publicznych wiedzą o jego funkcjonowaniu. Największy procent nieznaności tej placówki występuje w grupie właścicieli nieruchomości i wynosi jedynie 22%.

Na 282 wszystkich ankietowanych, 85% zaznaczyło odpowiedź „TAK”, a 15% odpowiedź „NIE”.

Wykres 14. Świadomość funkcjonowania Włocławskiego Centrum Biznesu – Inkubatora Przedsiębiorczości według różnych grup respondentów

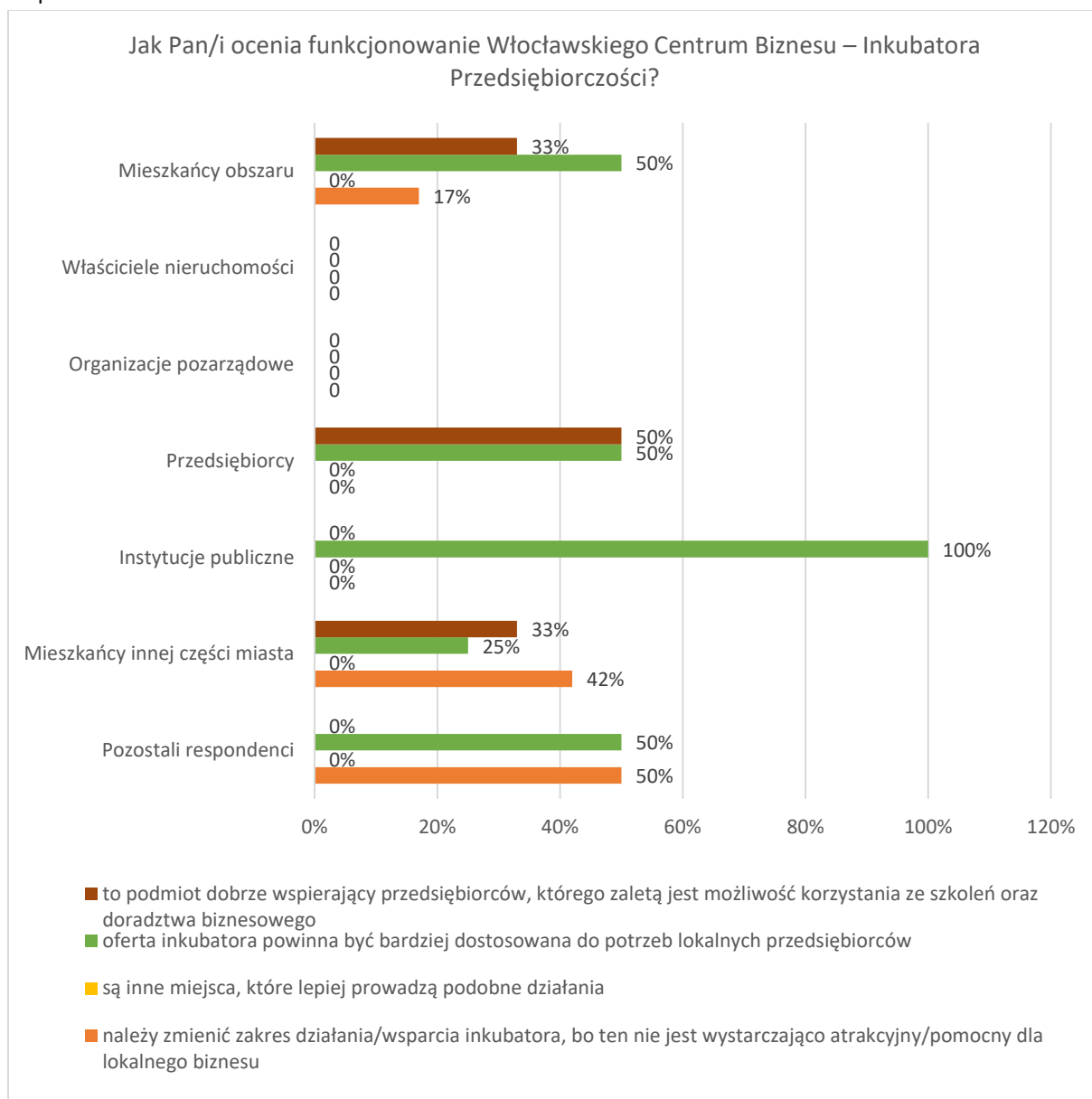

Źródło: opracowanie własne

Następne pytanie ankiety dotyczyło oceny działalności Włocławskiego Centrum Biznesu – Inkubatora Przedsiębiorczości. Odpowiedzi na to pytanie udzieliło jedynie 27 respondentów, z czego liczba odpowiedzi w grupie właścicieli, użytkowników wieczystych i administratorów nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji wyniosła 0.

100% respondentów z grupy przedstawicieli instytucji publicznych stwierdziło, że oferta Inkubatora powinna być bardziej dostosowana do potrzeb lokalnych przedsiębiorców. Przedsiębiorcy zgadzają się z tym stwierdzeniem, chociaż połowa z nich uznała, że Włocławskie Centrum Biznesu to podmiot dobrze ich wspierający. Najgorzej działalność tej jednostki ocenili mieszkańcy innej części miasta i pozostali respondenci. Duży procent osób z tych grup wskazało na potrzebę zmiany zakresu działania/wsparcia Inkubatora.

Wykres 15. Ocena Włocławskiego Centrum Biznesu – Inkubatora Przedsiębiorczości według różnych grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

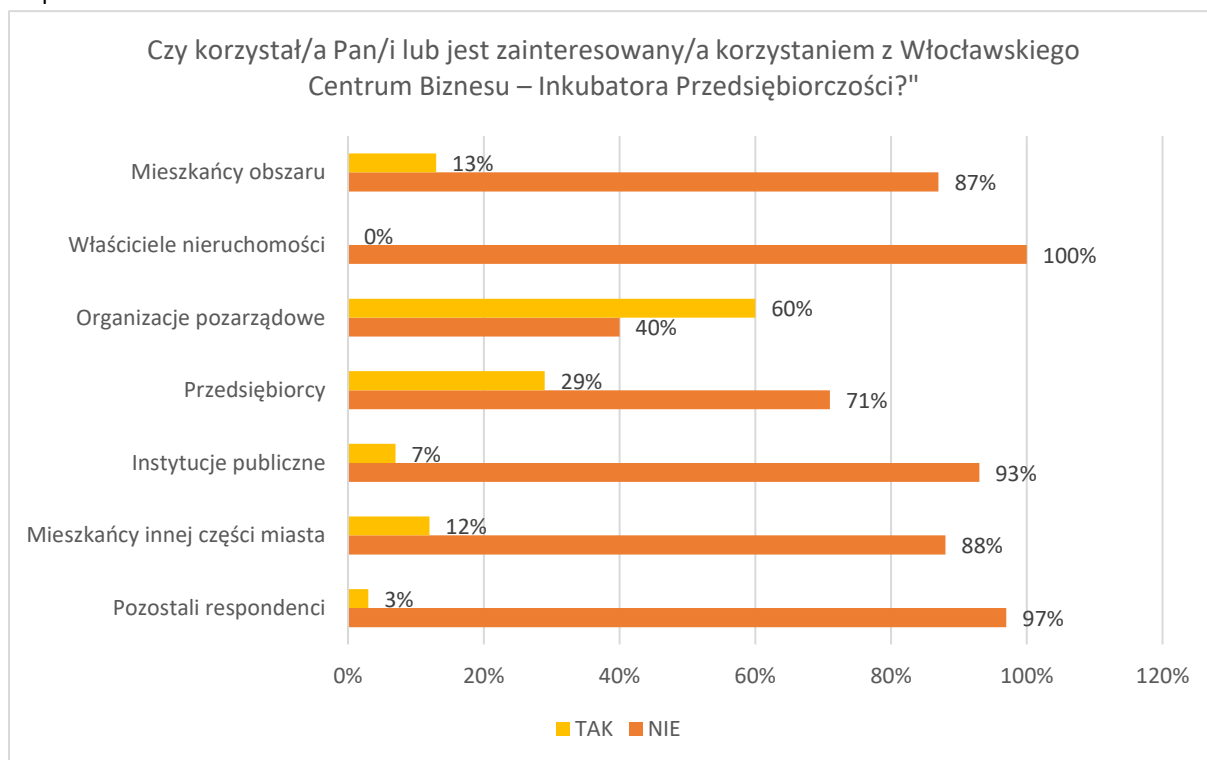
Biorąc pod uwagę procentowy rozkład odpowiedzi wszystkich ankietowanych łącznie, 37% z nich uznało, że inkubator to podmiot dobrze wspierający przedsiębiorców, również 37% stwierdziło, że oferta inkubatora powinna być bardziej dostosowana do potrzeb lokalnych przedsiębiorców, a 26% zasugerowało, że należy zmienić zakres działania/wsparcia inkubatora, bo ten nie jest wystarczająco atrakcyjny/pomocny dla lokalnego biznesu. Podsumowując oceny ankietowanych nasuwa się wniosek, że funkcjonowanie inkubatora można by nieco poprawić po przeprowadzeniu dodatkowych konsultacji społecznych, badających potrzeby włocławskich przedsiębiorców, w tym szczególnie tych działających na obszarze rewitalizacji.

Taką potrzebę potwierdzają też wypowiedzi osób biorących udział w badaniu TDI. Część respondentów uważa, że Włocławskie Centrum Biznesu – Inkubator Przedsiębiorczości nie działa na obszarze rewitalizacji tak, jak tego oczekiwano, a jego oferta nie jest dostosowana do przedsiębiorców z obszaru

i zainteresowanych działaniami na obszarze rewitalizacji. Wśród właścicieli nieruchomości zdania są bardziej podzielone – część z nich bardzo dobrze ocenia działania inkubatora w kontekście potrzeb obszaru, natomiast inni, że jest to instytucja niewpływająca na rozwój przedsiębiorczości obszaru rewitalizacji. Najlepiej rolę inkubatora oceniają przedsiębiorcy, z którymi były prowadzone wywiady, choć nie każdy z nich miał potrzebę korzystać z jego usług.

Ankietowani zostali także zapytani o chęć korzystania z usług Włocławskiego Centrum Biznesu – Inkubatora Przedsiębiorczości. Duża liczba respondentów deklaruje, że nie korzystała i nie zamierza korzystać z jego usług. Osobami, które są zainteresowane w największym stopniu usługami, jakie oferuje Inkubator Przedsiębiorczości są, co ciekawe, nie przedsiębiorcy, ale przedstawiciele organizacji pozarządowych. 60% z nich zaznaczyło bowiem odpowiedź „TAK”. Chęć korzystania z usług Włocławskiego Inkubatora Przedsiębiorczości pośród przedstawicieli pozostałych grup respondentów jest bardzo niska, a nawet zerowa. Szczegółowe dane przedstawia poniższy wykres.

Wykres 16. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy korzystał/a Pan/i lub jest zainteresowany/a korzystaniem z Włocławskiego Centrum Biznesu – Inkubatora Przedsiębiorczości?” według różnych grup respondentów

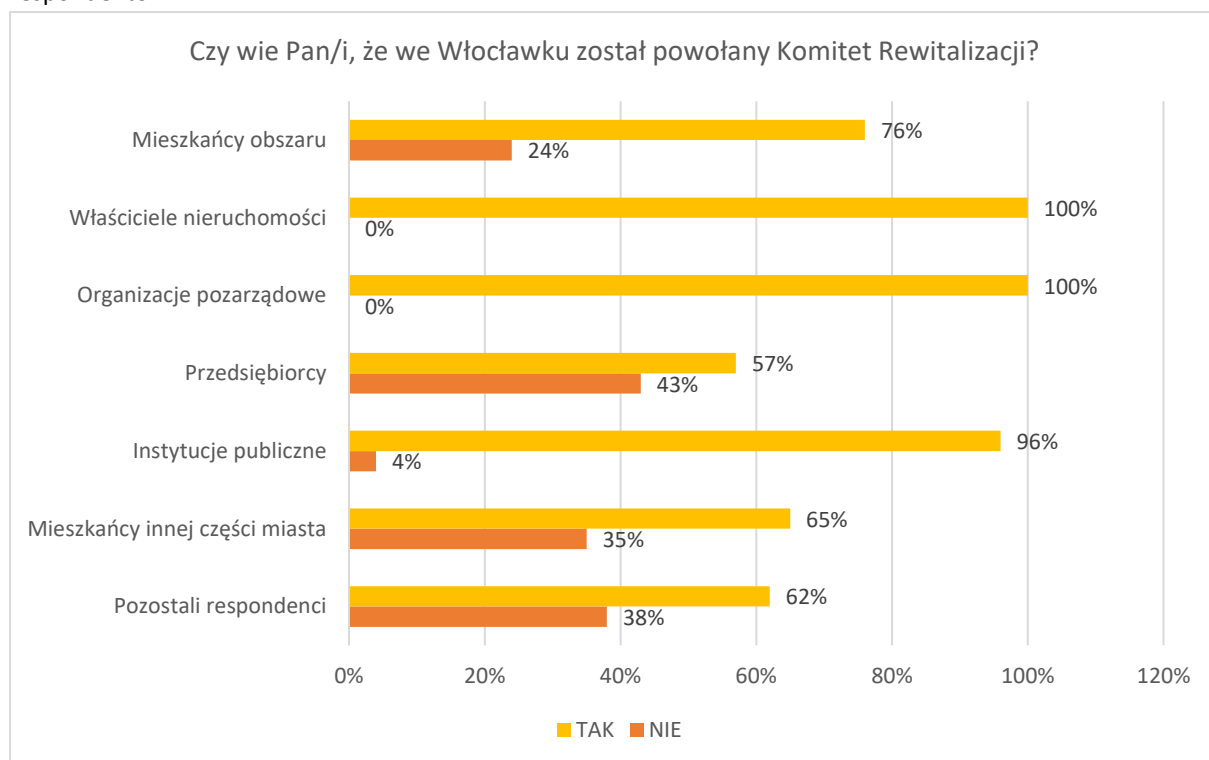
Źródło: opracowanie własne

Na 240 wszystkich odpowiedzi udzielonych na to pytanie, aż 89% respondentów nie korzystało i nie jest zainteresowanych korzystaniem z działalności Włocławskiego Centrum Biznesu. Również przeprowadzone wywiady TDI wśród przedsiębiorców i właścicieli nieruchomości potwierdzają podzielone stanowisko odnośnie do potrzeby korzystania z usług Inkubatora Przedsiębiorczości. Interpretując wyniki, trzeba zaznaczyć, że oferta inkubatora jest skierowana do konkretnej grupy – przedsiębiorców działających lub zamierzających prowadzić działalność na obszarze rewitalizacji – stąd odpowiedzi respondentów innych grup interesariuszy, choć świadczące o ich zainteresowaniu prowadzonym procesem rewitalizacji, a także o skutecznym informowaniu o samym procesie, nie

powinny być w tym przypadku wiążące dla decydentów. O funkcjonowaniu i rodzaju wsparcia powinni bowiem decydować sami przedsiębiorcy we współpracy z operatorem inkubatora.

Następnie ankietowani zostali zapytani o funkcjonujący we Włocławku Komitet Rewitalizacji. Przede wszystkim za pozytywne należy uznać, że większość respondentów wie, że w mieście został powołany taki organ. Na pytanie: „Czy wie Pan/i, że we Włocławku został powołany Komitet Rewitalizacji?”, 70% z nich zaznaczyło bowiem odpowiedź „TAK”, a 30% odpowiedź „NIE”. Grupą, która w najmniejszym stopniu wiedziała o działaniach Komitetu Rewitalizacji, są przedsiębiorcy prowadzący działalność na obszarze rewitalizacji. Szczegółowe dane na ten temat prezentuje poniższy wykres.

Wykres 17. Świadomość funkcjonowania we Włocławku Komitetu Rewitalizacji według różnych grup respondentów

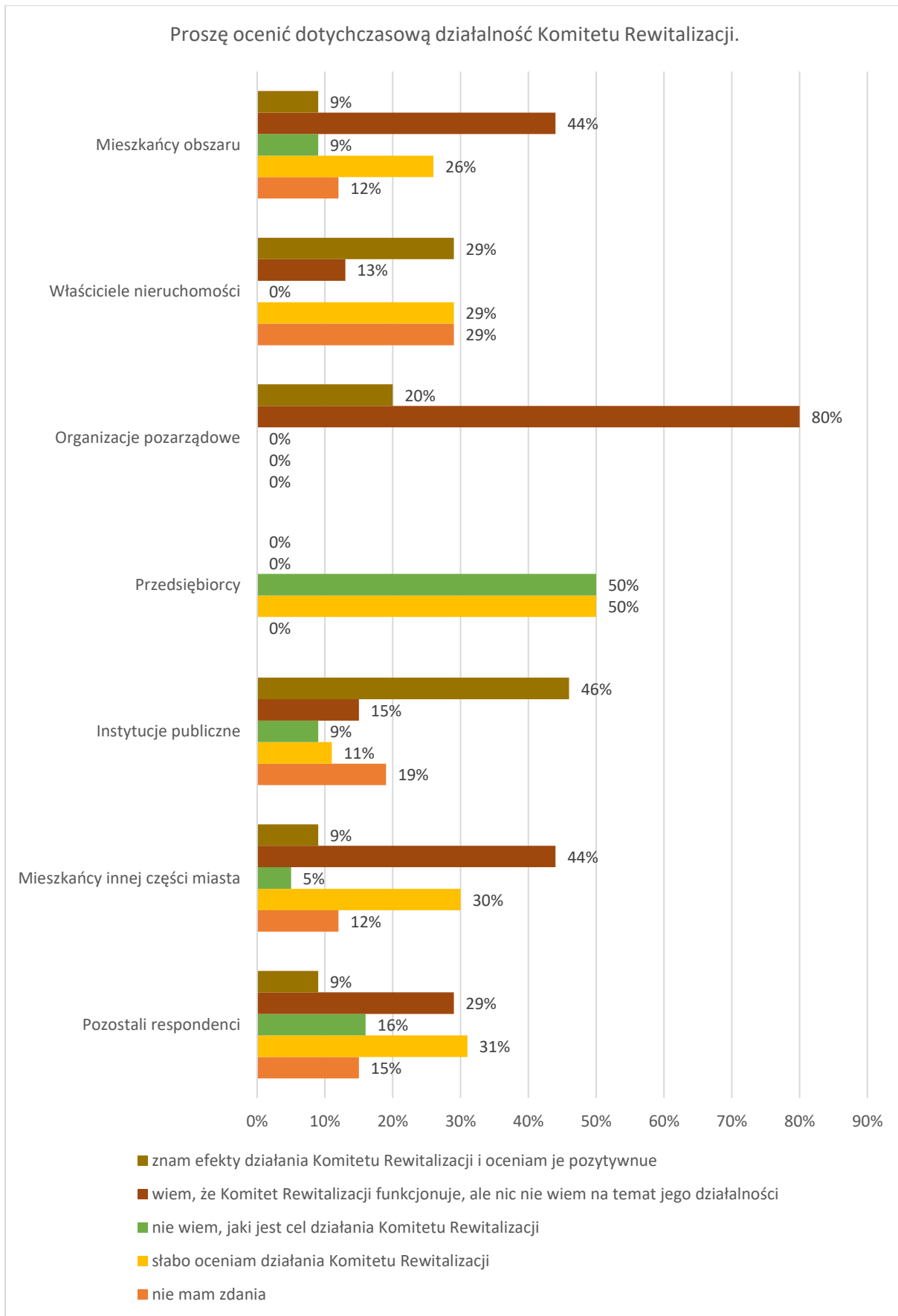

Źródło: opracowanie własne

Kolejne pytanie ankietowe wiązało się z oceną działalności Komitetu Rewitalizacji. Respondenci mieli do wyboru pięć odpowiedzi. Jak pokazuje poniższy wykres, zdania na temat są podzielone. Działalność komitetu najlepiej oceniają przedstawiciele instytucji publicznych. 46% z nich wybrało odpowiedź: „znam efekty działania Komitetu Rewitalizacji i oceniam je pozytywnie”. 15% osób z tej grupy wie, że komitet funkcjonuje, jednak nie wie nic o jego działalności, natomiast 11% negatywnie go ocenia. Działalność komitetu najgorzej oceniają przedsiębiorcy. Połowa z nich wybrała odpowiedź: „słabo oceniam działania Komitetu Rewitalizacji”, a kolejne 50% odpowiedź: „nie wiem, jaki jest cel działania Komitetu Rewitalizacji”. 44% ankietowanych mieszkańców obszaru rewitalizacji ma świadomość tego, że Komitet Rewitalizacji funkcjonuje, jednak nie zna szczegółów jego działalności. 26% respondentów z tej grupy ocenia działania tej jednostki negatywnie. Zdania na temat Komitetu Rewitalizacji w grupie właścicieli nieruchomości są podzielone. 29% z nich pozytywnie ocenia działalność komitetu. Kolejne 29% ocenia ją negatywnie, a następane 29% osób nie ma zdania na ten temat. 13% osób z tej grupy wie o funkcjonowaniu Komitetu Rewitalizacji, jednak nie wie, czym się on zajmuje. Wszyscy przedstawiciele

organizacji pozarządowych wiedzą o funkcjonowaniu we Włocławku Komitetu Rewitalizacji, jednak tylko 20% z nich ocenia te działania jako pozytywne. Reszta ankietowanych (80%) nie wie, czym dokładnie zajmuje się komitet. Respondenci z ostatnich dwóch grup, tj. mieszkańcy innej części miasta i pozostali respondenci, odpowiedzieli podobnie. Jedynie 9% osób z każdej z tych grup ocenia działalność Komitetu Rewitalizacji pozytywnie, a około 30% osób ocenia ją negatywnie.

Wykres 18. Ocena dotychczasowej działalności Komitetu Rewitalizacji według różnych grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując wszystkie odpowiedzi ankietowanych na to pytanie: 36% z nich wie, że Komitet Rewitalizacji funkcjonuje, ale nic nie wie na temat jego działalności, 26% słabo ocenia jego działania, 15% zna efekty działania Komitetu Rewitalizacji i ocenia je pozytywnie, 14% nie ma zdania, a 9% nie wie, jaki jest cel działania komitetu. W świetle tych wyników zasadne wydaje się przeprowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnej mającej na celu przybliżenie roli Komitetu Rewitalizacji, zaprezentowanie jego członków oraz poinformowanie o zakładce poświęconej komitetowi na stronie: http://rewitalizacja.wloclawek.eu/info,komitet_rewitalizacji,20.html.

Inne wnioski płyną z przeprowadzonych wywiadów TDI – większość respondentów uznało bowiem, że Komitet Rewitalizacji dobrze spełnia swoją rolę opiniodawczo-doradczą przewidzianą w ustawie, a jego działania są skuteczne i efektywne:

„Widać, że komitetowi zależy na prowadzeniu działań rewitalizacyjnych w mieście. Ostatnio zorganizowano spacer po Śródmieściu, w którym uczestniczyli m.in. członkowie komitetu. Jego zadaniem było pokazanie interesariuszom postępu w prowadzeniu działań rewitalizacyjnych”.

Część respondentów przekazała negatywne opinie dotyczące działania Komitetu Rewitalizacji. Wskazywały one m.in. na prowadzenie rozmów i dyskusji, które nie prowadzą do wypracowania konkretnych rozwiązań i decyzji:

„Podczas spotkań Komitetu Rewitalizacji były poruszane tematy dotyczące możliwości wsparcia przedsiębiorców, ale rozmowy te nie doprowadziły do opracowania konkretnych rozwiązań”.

Podzielone zdania dotyczą również kadencji Komitetu Rewitalizacji, który we Włocławku wynosi 10 lat. Część respondentów uważa, że jest to odpowiednia długość, która umożliwi uczestniczenie tej samej grupy ludzi w całym procesie. Zarejestrowano również zdania odrębne – część respondentów uważa, że kadencja komitetu jest zbyt długa, krótsza kadencja zwiększałaby rotację członków, co umożliwiłoby włączanie się w działalność Komitetu Rewitalizacji większej liczby zainteresowanych oraz wprowadzanie nowego, innego spojrzenia na prowadzony proces rewitalizacji oraz podejmowane działania.

O skuteczności procesu rewitalizacji świadczą przede wszystkim zauważalne zmiany zachodzące pod wpływem prowadzonych działań. Jedno z pytań ankietowych dotyczyło właśnie oceny takich zmian zauważalnych na obszarze rewitalizacji. Respondenci zostali poproszeni o ocenę zmian w podziale na 9 kategorii: jakość życia na obszarze rewitalizacji; bezpieczeństwo; udział mieszkańców obszaru rewitalizacji w życiu kulturalnym i sportowym; działalność liderów społecznych lub/i organizacji pozarządowych; mniejsza liczba pustych lokali usługowych do wynajęcia; mniejsza liczba lombardów, punktów obsługujących chwilówki, całonocnych sklepów z alkoholem; zieleni (np. nowe nasadzenia, parki kieszonkowe) oraz tereny rekreacyjne (np. ławki, skwery, bulwary, pl. Wolności, parklety); remonty budynków; estetyka obszaru rewitalizacji.

Jak pokazuje poniższa tabela, wszyscy przedstawiciele organizacji pozarządowych i instytucji publicznych zauważyli zmiany na lepsze w sferze technicznej – jeśli chodzi o remonty budynków. Oceny pozostałych grup respondentów tej sfery są również wysokie – powyżej 64% odpowiedzi twierdzących. Kolejno, pozytywne opinie dotyczą nowych nasadzeń zieleni i nowo powstałych terenów rekreacyjnych. Jediną grupą, która nie zauważa zmian w tej sferze, są przedsiębiorcy. Według większości ankietowanych poprawiła się także estetyka obszaru rewitalizacji.

Tabela 40. Ocena zmian na obszarze rewitalizacji według różnych grup respondentów (odpowiedź: tak, zauważyłem/-am zmiany na lepsze)

Odpowiedź	Mieszkańcy obszaru	Właściciele nieruchomości	Organizacje pozarządowe	Przedsiębiorcy	Instytucje publiczne	Mieszkańcy innej części miasta	Pozostali respondenci
	tak, zauważyłem/-am zmiany na lepsze						
Jakość życia na obszarze rewitalizacji	24%	11%	40%	0%	52%	20%	29%
Bezpieczeństwo	16%	11%	60%	14%	67%	13%	15%
Udział mieszkańców obszaru rewitalizacji w życiu kulturalnym i sportowym	36%	44%	40%	14%	44%	19%	15%
Działalność liderów społecznych lub/i organizacji pozarządowych	31%	11%	40%	0%	70%	23%	23%
Mniejsza liczba pustych lokali usługowych do wynajęcia	11%	0%	0%	0%	30%	4%	1%
Mniejsza liczba lombardów, punktów obsługujących chwilówki, całodobowych sklepów z alkoholem	24%	0%	20%	29%	18%	12%	7%
Zieleń (np. nowe nasadzenia, parki kieszonkowe) oraz tereny rekreacyjne (np. ławki, skwery, bulwary, pl. Wolności, parklety)	60%	89%	80%	29%	93%	54%	66%
Remonty budynków	69%	78%	100%	29%	100%	66%	64%
Estetyka obszaru rewitalizacji	33%	56%	60%	14%	89%	45%	44%

Źródło: opracowanie własne

Pomimo prowadzonych działań rewitalizacyjnych jakość życia na obszarze rewitalizacji według dużej części respondentów jednak się nie poprawiła. W największym stopniu uważają tak przedsiębiorcy (71%) i mieszkańcy obszaru (69%), w najmniejszym przedstawiciele instytucji publicznych (33%). Według ankietowanych problemem na obszarze rewitalizacji jest także brak poczucia bezpieczeństwa. W największym stopniu wskazali na to mieszkańcy innej części miasta. Właściciele nieruchomości uznali również, że nie zauważyli spadku liczby pustych lokali usługowych (67%). Przedstawiciele organizacji pozarządowych wskazali na problem dotyczący liczby lombardów, punktów obsługujących chwilówki i całodobowych sklepów z alkoholem, która nie spada.

Tabela 41. Ocena zmian na obszarze rewitalizacji według różnych grup respondentów (odpowiedź: nie, nie zauważyłem/-am zmiany na lepsze)

Odpowiedź	Mieszkańcy obszaru	Właściciele nieruchomości	Organizacje pozarządowe	Przedsiębiorcy	Instytucje publiczne	Mieszkańcy innej części miasta	Pozostali respondenci
	nie, nie zauważyłem/-am zmiany na lepsze						
Jakość życia na obszarze rewitalizacji	69%	45%	40%	71%	33%	60%	56%
Bezpieczeństwo	53%	56%	20%	57%	22%	67%	64%
Udział mieszkańców obszaru rewitalizacji w życiu kulturalnym i sportowym	42%	44%	40%	57%	37%	57%	59%

Działalność liderów społecznych lub/i organizacji pozarządowych	51%	45%	40%	42%	15%	50%	52%
Mniejsza liczba pustych lokali usługowych do wynajęcia	38%	67%	40%	14%	37%	44%	51%
Mniejsza liczba lombardów, punktów obsługujących chwilówki, całodobowych sklepów z alkoholem	42%	33%	60%	29%	52%	51%	56%
Zieleń (np. nowe nasadzenia, parki kieszonkowe) oraz tereny rekreacyjne (np. ławki, skwery, bulwary, pl. Wolności, parklety)	20%	11%	20%	14%	7%	33%	26%
Remonty budynków	22%	22%	0%	43%	0%	25%	30%
Estetyka obszaru rewitalizacji	49%	44%	20%	58%	11%	42%	45%

Źródło: opracowanie własne

Chociaż część respondentów nie zauważa zachodzących zmian, co zapewne wiąże się ze zbyt krótkim czasem prowadzenia działań, zbyt wolnym tempem ich wprowadzania i dużymi oczekiwaniami, szczególnie mieszkańców obszaru i lokalnych przedsiębiorców, to większość ankietowanych nie uważa, że sytuacja na obszarze rewitalizacji uległa pogorszeniu. Jak pokazuje tabela poniżej, stosunkowo niewielka liczba odpowiadających postrzega pojawianie się negatywnych zjawisk. Najgorszą oceną jest ocena przedsiębiorców dotycząca liczby pustych lokali usługowych. 86% z nich uznało, że w tej sferze nastąpiła zmiana na gorsze. 44% mieszkańców obszaru rewitalizacji również zwróciło uwagę na ten problem. Przedsiębiorcy stwierdzili także w 43%, że nastąpiła zmiana na gorsze w sferze środowiskowej i rekreacyjnej. Pozostałe negatywne oceny nie przekraczają 40%.

Tabela 42. Ocena zmian na obszarze rewitalizacji według różnych grup respondentów (odpowiedź: nie, nastąpiła zmiana na gorsze)

Odpowiedź	Mieszkańcy obszaru	Właściele nieruchomości	Organizacje pozarządowe	Przedsiębiorcy	Instytucje publiczne	Mieszkańcy innej części miasta	Pozostali respondenci
	nie, nastąpiła zmiana na gorsze						
Jakość życia na obszarze rewitalizacji	4%	11%	20%	29%	0%	8%	4%
Bezpieczeństwo	20%	22%	20%	29%	0%	9%	15%
Udział mieszkańców obszaru rewitalizacji w życiu kulturalnym i sportowym	11%	0%	0%	29%	0%	6%	11%
Działalność liderów społecznych lub/i organizacji pozarządowych	5%	11%	0%	29%	0%	4%	7%
Mniejsza liczba pustych lokali usługowych do wynajęcia	44%	22%	40%	86%	15%	38%	30%
Mniejsza liczba lombardów, punktów obsługujących chwilówki, całodobowych sklepów z alkoholem	27%	0%	0%	29%	0%	14%	12%
Zieleń (np. nowe nasadzenia, parki kieszonkowe) oraz tereny rekreacyjne (np.	13%	0%	0%	43%	0%	11%	5%

ławki, skwery, bulwary, pl. Wolności, parkiety)							
Remonty budynków	7%	0%	0%	14%	0%	7%	3%
Estetyka obszaru rewitalizacji	14%	0%	20%	14%	0%	10%	8%

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując odpowiedzi wszystkich ankietowanych można stwierdzić, że pomimo prowadzenia działań rewitalizacyjnych respondenci nie zauważają znaczących zmian na obszarze rewitalizacji. Pozytywne oceny nie przekraczają 30% w żadnej z dziewięciu kategorii. Najczęstszą odpowiedzią, którą wybierali ankietowani, była odpowiedź: „nie, nie zauważyłem/-am zmiany na lepsze”. Respondenci uznali także w 35%, że pod względem liczby lokali usługowych charakterystycznych dla obszarów zdegradowanych oraz zielni i przestrzeni rekreacyjnych nastąpiła zmiana na gorsze. Z przedstawionych wyników płynie rekomendacja wzmocnienia działań w sferze gospodarczej, które przede wszystkim miałyby na celu zwiększenie najmu pustych lokali użytkowych, co wpłynie na ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji a poprzez to m.in. podniesienie poczucia bezpieczeństwa. Z kolei poprawa zielni i podniesienia jakości przestrzeni publicznej powinny nastąpić wraz z realizacją zaplanowanych w ramach GPR przedsięwzięć.

Według przedstawicieli Zespołu ds. wdrażania projektów GPR Włocławka i pracowników Wydziału Rewitalizacji, z którymi prowadzono wywiady pogłębione, działania zaplanowane na etapie tworzenia programu oraz interwencja rewitalizacyjna zostały dobrze dobrane w kontekście zdiagnozowanych potrzeb obszaru rewitalizacji:

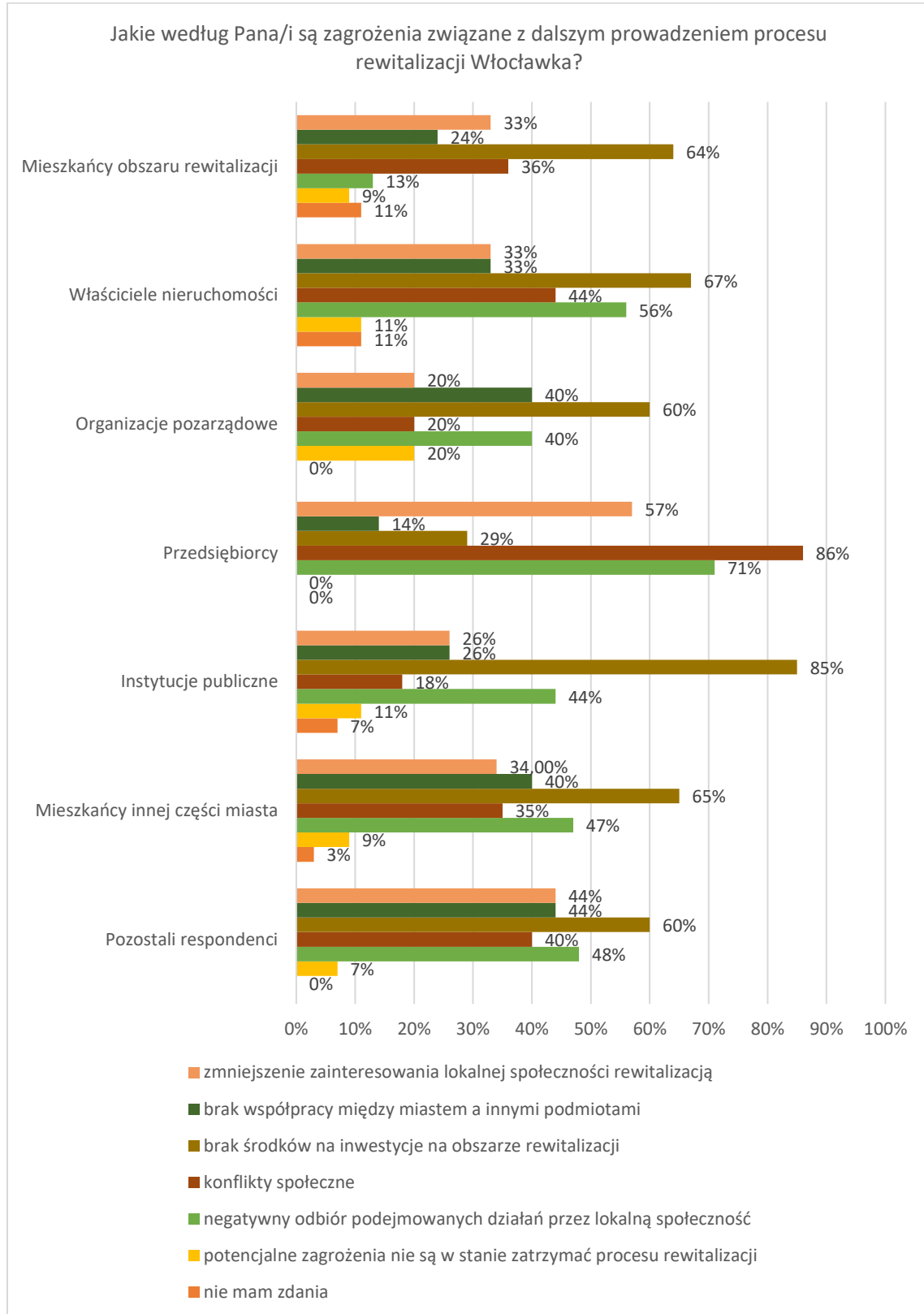
„Sukcesem jest to, że rewitalizacja stała się czymś, o czym się bardzo dużo mówi. Jest takie poczucie, że rzeczywiście w mieście chce się coś zrobić, widać poważne podejście ze strony władz. Zauważono, że to jest problem, który sam się nie rozwiąże, bez interwencji samorządu”.

Jednak o ile zakres interwencji nie budzi zastrzeżeń, o tyle respondenci wywiadów pogłębionych zdają sobie sprawę, że przedsięwzięcia rewitalizacyjne są wdrażane zbyt powoli, co może przekładać się na skuteczność interwencji. Są bowiem projekty, które pomimo planów nie zostały dotychczas zrealizowane lub czas ich realizacji jest wydłużony. Głównie wskazywano na projekty infrastrukturalne i społeczne. Problemów realizacyjnych upatrywano m.in. w pandemii COVID-19. W trakcie rozmów nie wskazano jednak żadnego projektu, którego realizacja byłaby zagrożona. Wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych oceniono interwencję w sferze społecznej jako odpowiednią i dobrze dobraną, jednak zarówno w tej grupie respondentów, jak i wśród przedsiębiorców uznano, że cały proces rewitalizacji przebiega zbyt wolno, czas realizacji działań jest zbyt długi, a podejmowane działania nie niwelują problemów społecznych.

Kolejne pytanie skierowane do ankietowanych dotyczyło zagrożeń związanych z dalszym prowadzeniem procesu rewitalizacji we Włocławku. Jak pokazuje poniższy wykres, sześć z siedmiu grup respondentów jako największe zagrożenie wskazało brak środków finansowych na kolejne inwestycje rewitalizacyjne. Jedynie przedstawiciele przedsiębiorców uznali, że największym zagrożeniem mogą być konflikty społeczne i negatywny odbiór podejmowanych działań przez społeczność lokalną. 57% z nich zwróciło także uwagę na możliwość zmniejszenia zainteresowania lokalnej społeczności rewitalizacją. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji uważają jednak inaczej i jedynie 13% z nich stwierdziło, że zagrożeniem dla prowadzenia rewitalizacji w mieście może być jej negatywny odbiór. Około jednej trzeciej z nich zwróciło uwagę na możliwe konflikty społeczne i zmniejszenie zainteresowania

rewitalizacją. Respondenci w każdej z grup tylko w niewielkim stopniu uznali, że potencjalne zagrożenia nie są w stanie zatrzymać procesu rewitalizacji (7–20%).

Wykres 19. Zagrożenia związane z dalszym prowadzeniem procesu rewitalizacji Włocławka według różnych grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

Analizując odpowiedzi wszystkich ankietowanych na to pytanie, trzeba uznać, że według nich największym zagrożeniem dla dalszego prowadzenia procesu rewitalizacji we Włocławku jest brak środków na inwestycje na obszarze rewitalizacji (65%). Kolejne rodzaje zagrożeń były podobnie oceniane (odpowiedzi twierdzące wahały się od 36 do 46%). Za pozytywne należy uznać to, że kwestii społecznych, jak konflikty społeczne czy negatywny odbiór działań podejmowanych przez lokalną społeczność nie postrzega się jako elementów szczególnie zagrażających procesowi rewitalizacji. Jedynie 9% ankietowanych uważa, że potencjalne zagrożenia nie są w stanie zatrzymać procesu rewitalizacji.

Dla zdecydowanej większości respondentów wywiadów pogłębionych zbyt małe środki finansowe przeznaczane na rewitalizację wywierają wpływ na terminy realizacji działań. Wskazywano też na fakt, że projekty rewitalizacyjne są finansowane w głównej mierze z budżetu miasta. Kwestie finansowe były najbardziej wybrzmiewającym problemem, z którym się zetknięto na etapie wdrażania programu. Odbiór społeczny prowadzonych działań jest natomiast uznawany za raczej pozytywny z zauważalną negatywną opinią mieszkańców dotyczącą tempa prac i liczby wykonanych działań.

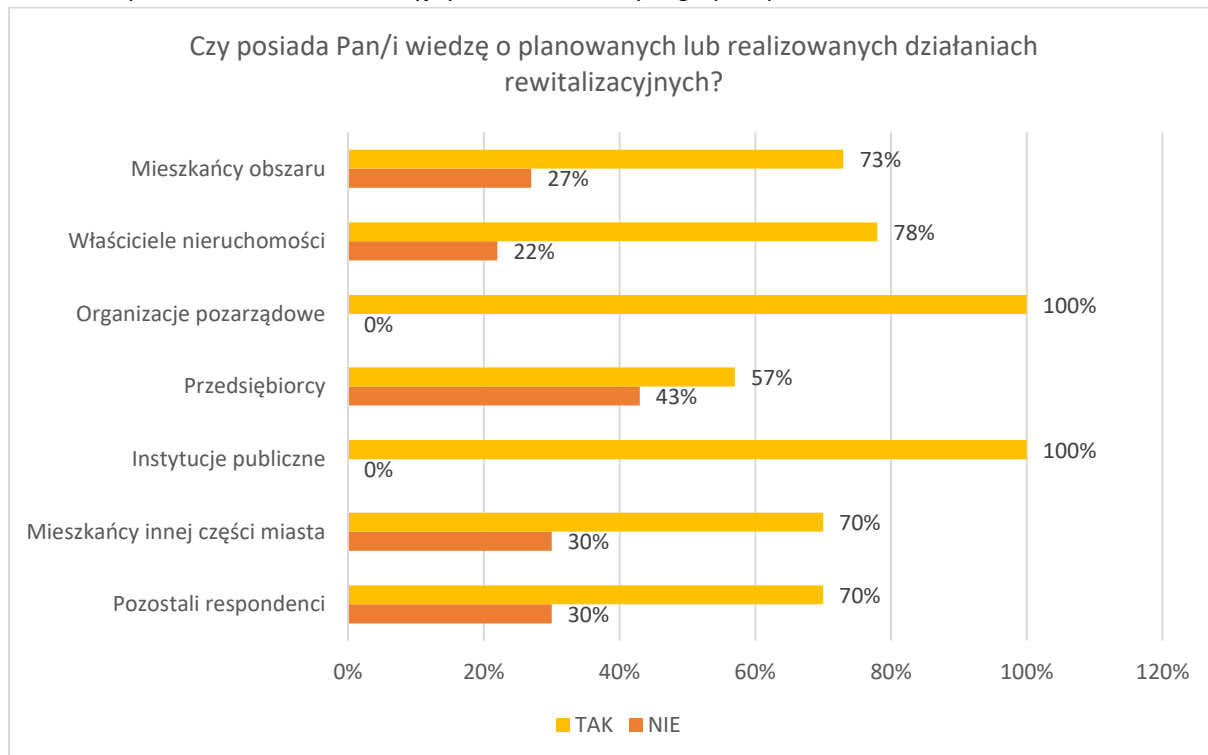
W rozmowach z przedstawicielami Zespołu ds. wdrażania projektów GPR Włocławka i Wydziału Rewitalizacji wybrzmiał również poważny problem związany z nieuregulowanym stanem prawnym nieruchomości z powodu niemożności namierzenia właścicieli obiektów. Jeżeli kwestie prawne nie zostaną rozwiązane, inwestycje zaplanowane w takich obiektach nie będą mogły zostać zrealizowane.

6.3 Użyteczność procesu rewitalizacji

Ocena użyteczności interwencji dostarcza informacji, na ile rezultaty działań i efekty wdrażania GPR zaspokajają potrzeby jego interesariuszy – mieszkańców i użytkowników obszaru rewitalizacji. Warunkiem oceny tego kryterium jest założenie, że interesariusze posiadają wiedzę o planowanych lub realizowanych działaniach rewitalizacyjnych.

Wyniki badania potwierdzają spełnienie tego warunku. W grupie przedstawicieli organizacji pozarządowych i instytucji publicznych związanych z działaniami na obszarze rewitalizacji liczba osób posiadających tę wiedzę wynosi 100%. Osobami, które posiadają najmniejszą wiedzę na ten temat, są mieszkańcy innej części miasta i pozostali respondenci – jednak nadal wynosi ona 70%. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji, na pytanie dotyczące wiedzy o planowanych i realizowanych działaniach rewitalizacyjnych odpowiedzieli, twierdząco w 73%. Tak duży procent odpowiedzi twierdzących świadczy o tym, że osoby, które wzięły udział w ankiecie interesują się procesem rewitalizacji i mają dużą wiedzę na ten temat.

Wykres 20. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy posiada Pan/i wiedzę o planowanych lub realizowanych działaniach rewitalizacyjnych?” wśród różnych grup respondentów

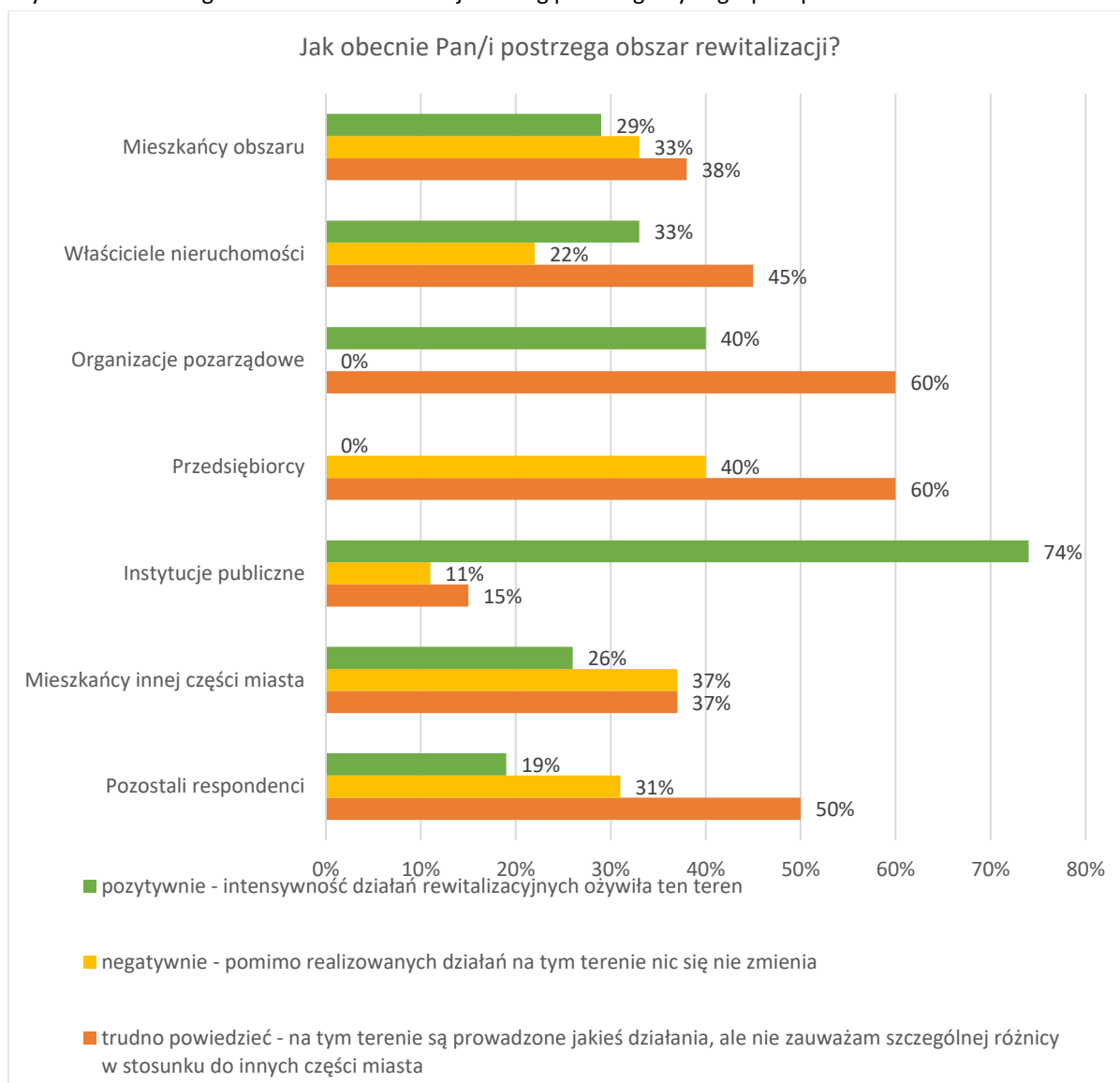

Źródło: opracowanie własne

Na łączną liczbę 282 udzielonych na to pytanie odpowiedzi przypada 74% odpowiedzi twierdzących i 26% odpowiedzi przeczących. Przeprowadzone wywiady TDI potwierdzają wyniki otrzymane w badaniu ankietowym. Większość respondentów uważa, że informowanie i komunikowanie o procesie rewitalizacji, o realizowanych projektach, planowanych inwestycjach, wydarzeniach jest bardzo dobre i odbywa się wszystkimi dostępnymi kanałami komunikacyjnymi – pojawiają się informacje w przestrzeni Śródmieścia, na stronach internetowych, w mediach społecznościowych, w Kawiarni Obywatelskiej, w urzędzie miasta.

Odpowiedzi na pytanie dotyczące postrzegania obszaru rewitalizacji przez ankietowanych były bardzo zróżnicowane. Dane przedstawione na poniższym wykresie pokazują, że obszar rewitalizacji we Włocławku oceniają pozytywnie głównie przedstawiciele instytucji publicznych i organizacji pozarządowych. Największy (procentowy) udział negatywnej oceny obszaru rewitalizacji występuje w grupie przedsiębiorców. Żadna z osób w tej grupie nie oceniła obszaru rewitalizacji pozytywnie. Opinia osób zamieszkujących obszar rewitalizacji jest bardzo zróżnicowana. 29% z nich ocenia obszar rewitalizacji pozytywnie, 33% osób ocenia go negatywnie, a 38% osób ma problem z oceną, chociaż zauważa prowadzone działania.

Wykres 21. Postrzeganie obszaru rewitalizacji według poszczególnych grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

Z analizy odpowiedzi wszystkich respondentów wynika, że 30% z nich postrzega obszar rewitalizacji pozytywnie i uważa, że prowadzone działania rewitalizacyjne ożywiły ten teren, 31% ankietowanych oceniło obszar rewitalizacji negatywnie i uważa, że pomimo realizowanych działań obszar ten się nie zmienia, a 39% respondentów miało problem z oceną.

Wyniki te są zbieżne z odpowiedziami analizowanymi w podrozdziale poświęconym skuteczności procesu, świadcząc o zróżnicowaniu ocen w zależności od konkretnego respondenta lub grupy, jaką reprezentuje. Brak jedności wyrażający się w miarę równym rozkładem odpowiedzi może być też oznaką niepełnego rozumienia procesu rewitalizacji, jego długofalowego charakteru i niewystarczającej promocji obszaru rewitalizacji i prowadzonych na nim działań. Chociaż duża część ankietowanych wie, co się dzieje na obszarze i jakie planowane są na nim działania, wiedza ta nie przekłada się na całościowe spojrzenie na rewitalizację we Włocławku.

Ten kierunek czy intensyfikacja działań wydają się godne rekomendacji, także w świetle uwag osób, z którymi były prowadzone wywiady pogłębione. Część członków Zespołu ds. wdrażania projektów GPR Włocławka i Wydziału Rewitalizacji uważa, że działania, które są realizowane na obszarze rewitalizacji, pozytywnie oddziałują na resztę miasta. **Tym samym potwierdzono brak eksportu problemów obszaru rewitalizacji na pozostałą część miasta.** Wskazano, że obszar Śródmieścia jest obecnie częściej odwiedzany, mieszkańcy z innych części miasta przyjeżdżają na eventy, które się odbywają na obszarze rewitalizacji, zmniejsza się brak poczucia bezpieczeństwa, co zachęca do spacerowania po obszarze:

„Nareszcie Śródmieście zaczyna powoli żyć, obszar zaczyna być aktywnie włączany do reszty miasta”.

Zaobserwowano też, że projekty realizowane w Śródmieściu stanowią inspirację dla mieszkańców całego Włocławka, co wpływa na zainteresowanie i chęć realizacji podobnych projektów w innych dzielnicach miasta:

„Nieraz w innych dzielnicach są robione analogiczne imprezy jak na Śródmieściu i inne dzielnice zaczynają działać oddolnie inspirowane się działaniami na Śródmieściu”.

Wskazuje to na pozytywny wpływ procesu rewitalizacji – z jednej strony na ograniczenie zjawisk problemowych terenu zdegradowanego, z drugiej zaś na aktywizację innych środowisk miejskich w kierunku działań integrujących, zapoczątkowanych w efekcie rewitalizacji Śródmieścia Włocławka.

6.4 Efektywność i trwałość procesu rewitalizacji

Kryterium efektywności pozwala na ocenę, w jakim stopniu poniesione nakłady na wdrażanie GPR, są proporcjonalne do uzyskanych produktów. Kryterium to bada zagadnienia związane z relacją finansowania, zarządzania i monitorowania procesu rewitalizacji w stosunku do jego bezpośrednich efektów. Natomiast kryterium trwałości pozwala sprawdzić, czy pozytywne efekty programu na poziomie celów mogą trwać po zakończeniu wdrażania GPR i czy możliwe jest utrzymanie się wpływu programu na obszarze rewitalizacji w dłuższym okresie.

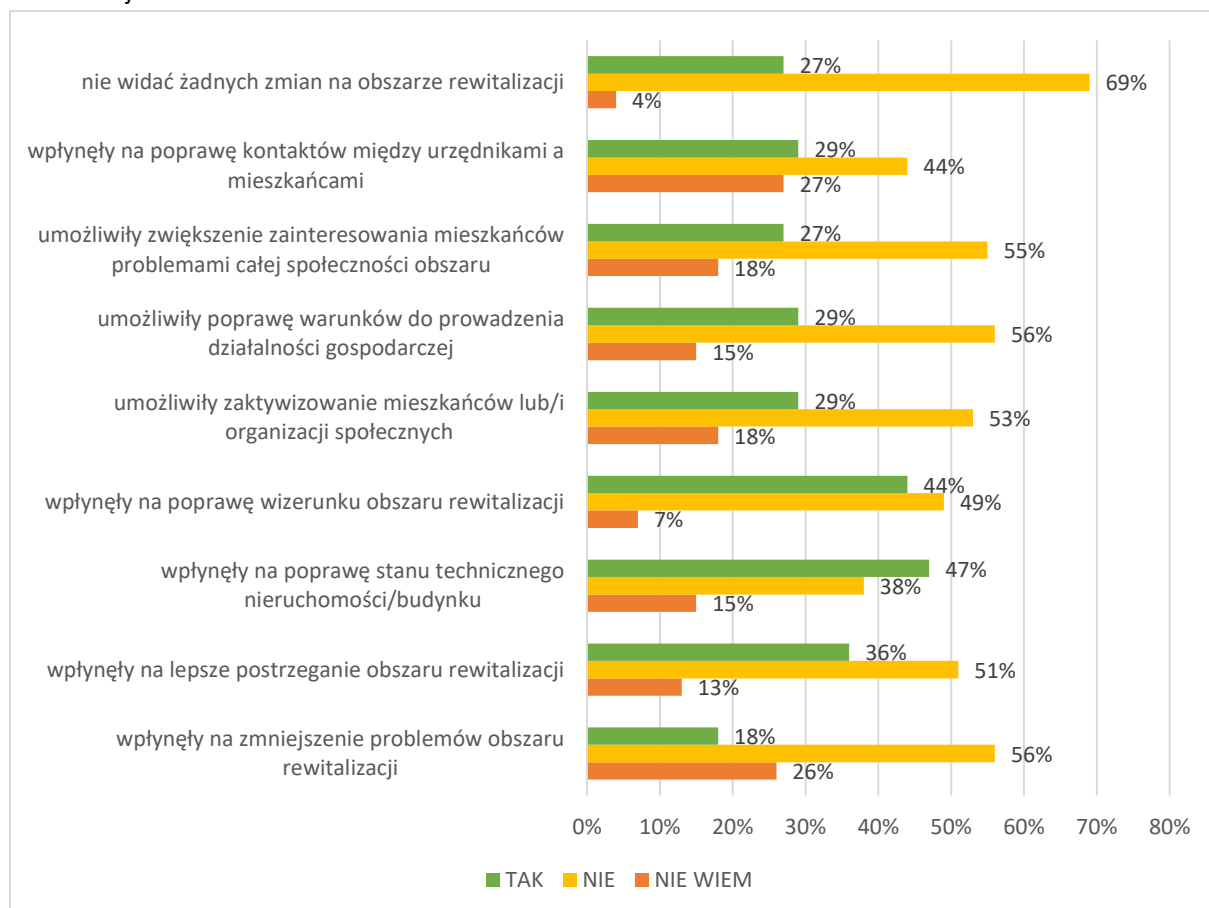
Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku, podobnie jak w przypadku większości innych pytań, jest bardzo zróżnicowana, choć w tym przypadku zależała głównie od grupy interesariuszy, w której znajduje się ankietowany. Wyniki pytań co do oceny konkretnych efektów rewitalizacji ogólnie pokrywają się z odpowiedziami na wcześniej analizowane pytania odnoszące się do skuteczności procesu, choć w tym przypadku większa część respondentów dostrzega zmiany, jakie zaszły na obszarze rewitalizacji w skutek prowadzonych działań.

Blisko 70% mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy wzięli udział w badaniu ankietowym, zauważa zmiany, jakie zaszły na obszarze rewitalizacji wskutek działań rewitalizacyjnych. 47% z nich przyznało także, że działania te wpłynęły na poprawę stanu technicznego nieruchomości położonych na tym obszarze. 56% respondentów z tej grupy zwraca jednak uwagę na fakt, że pomimo prowadzonych działań problemy obszaru rewitalizacji się nie zmniejszyły. Również 56% ankietowanych uznało, że działania rewitalizacyjne nie przyczyniły się do poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej, a 55% stwierdziło, że nie wpłynęły na zwiększenie zainteresowania mieszkańców problemami całej społeczności obszaru. Z przeprowadzonych wywiadów TDI z przedstawicielami Zespołu ds. wdrażania projektów GPR Włocławka i pracownikami Wydziału Rewitalizacji wynika, że

mieszkańcy dostrzegają zmiany zachodzące na obszarze rewitalizacji, ale uważają, że proces toczy się wolno, a efekty nie są tak bardzo widoczne. Jak stwierdził jeden z respondentów:

„Samo zaangażowanie lokalnej społeczności mogłoby być większe i na etapie opracowania GPR było większe. W tej chwili mieszkańcy bardziej obserwują, czekają na efekty”.

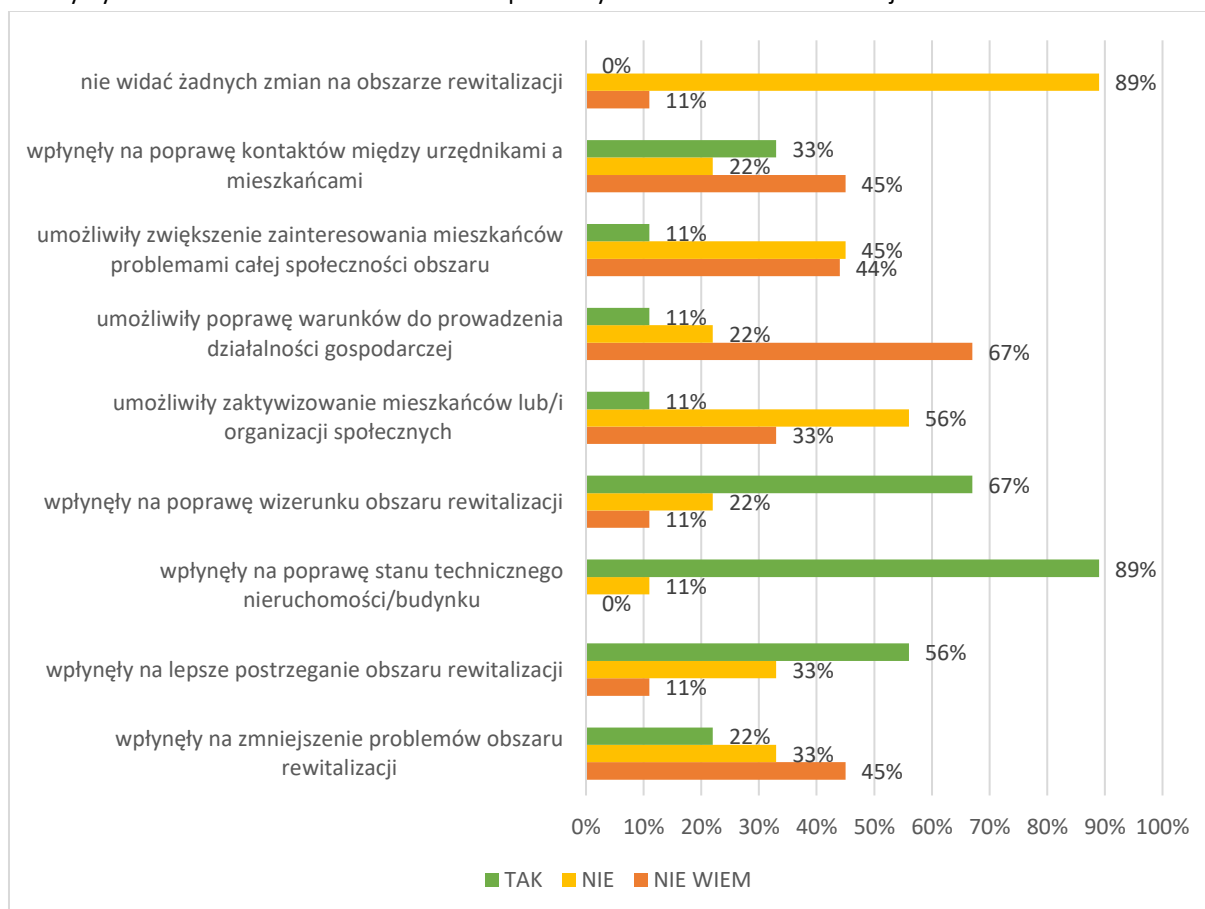
Wykres 22. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według mieszkańców obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

89% ankietowanych z grupy właścicieli nieruchomości przyznało, że zauważa zmiany, jakie zaszły na obszarze rewitalizacji wskutek prowadzonych działań. Również 89% z nich pozytywnie ocenia działania w sferze technicznej. 67% respondentów z tej grupy stwierdziło, że realizowane projekty rewitalizacyjne pozytywnie wpłynęły na wizerunek obszaru rewitalizacji. 56% z nich uważa jednak, że nie przyczyniły się one jednak do zaktywizowania mieszkańców i organizacji społecznych. Przeprowadzone wywiady TDI z właścicielami nieruchomości potwierdziły wnioski wynikające z przeprowadzonej ankiety.

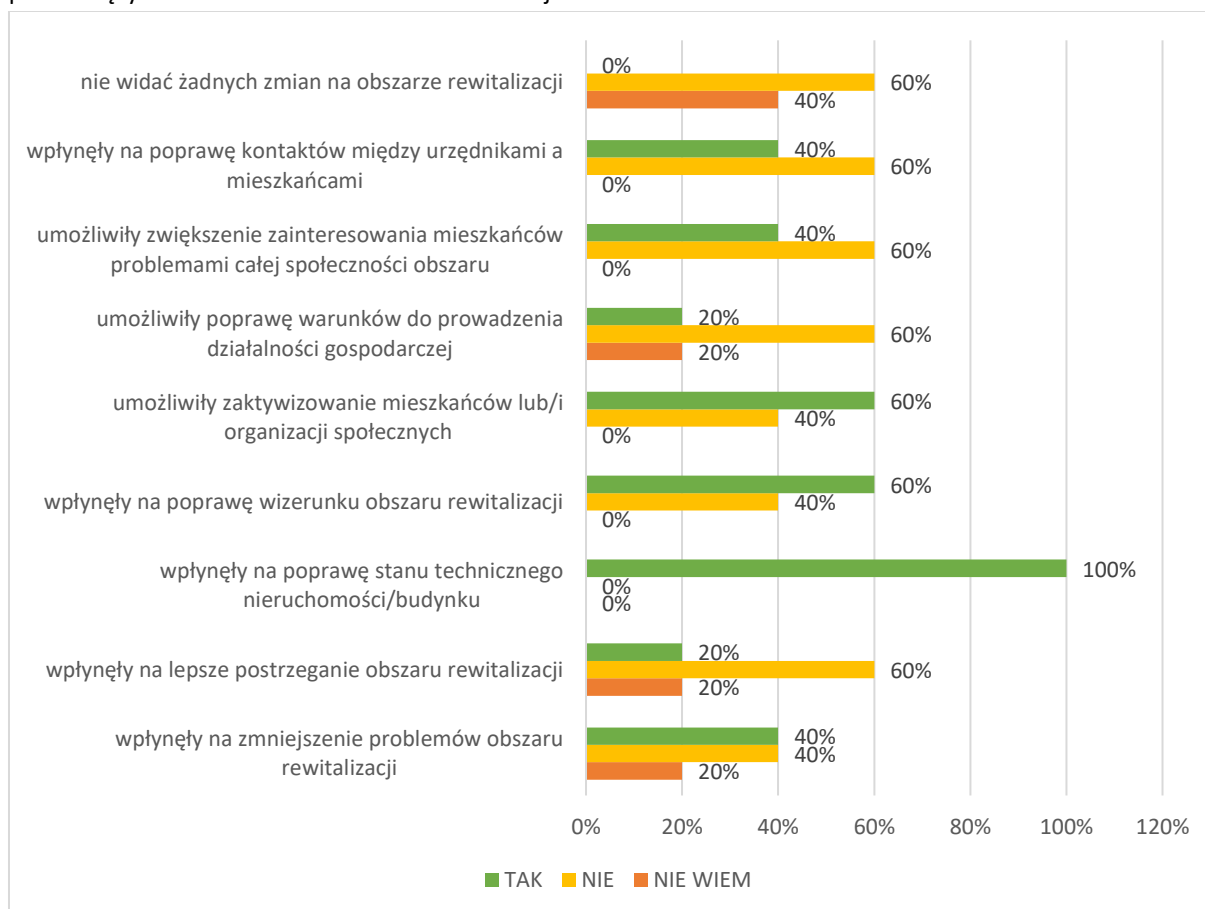
Wykres 23. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według właścicieli, użytkowników wieczystych i administratorów nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji bardzo dobrze oceniają działania w sferze technicznej i 100% z nich przyznało, że wpłynęły one na poprawę stanu technicznego nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji. 60% z nich uważa, że poprawił się wizerunek obszaru rewitalizacji. Także 60% respondentów z tej grupy stwierdziło, że prowadzone działania rewitalizacyjne umożliwiły zaktywizowanie mieszkańców i organizacji społecznych. Ankietowani wskazują jednak na nadal występujące problemy związane z kontaktami między urzędnikami a mieszkańcami, z zainteresowaniem mieszkańców problemami całej społeczności oraz z warunkami do prowadzenia na obszarze rewitalizacji działalności gospodarczej. Również wywiady pogłębione z przedstawicielami organizacji pozarządowych oraz stowarzyszeń potwierdzają otrzymane z badania ankietowego wyniki.

Wykres 24. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według organizacji pozarządowych prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji

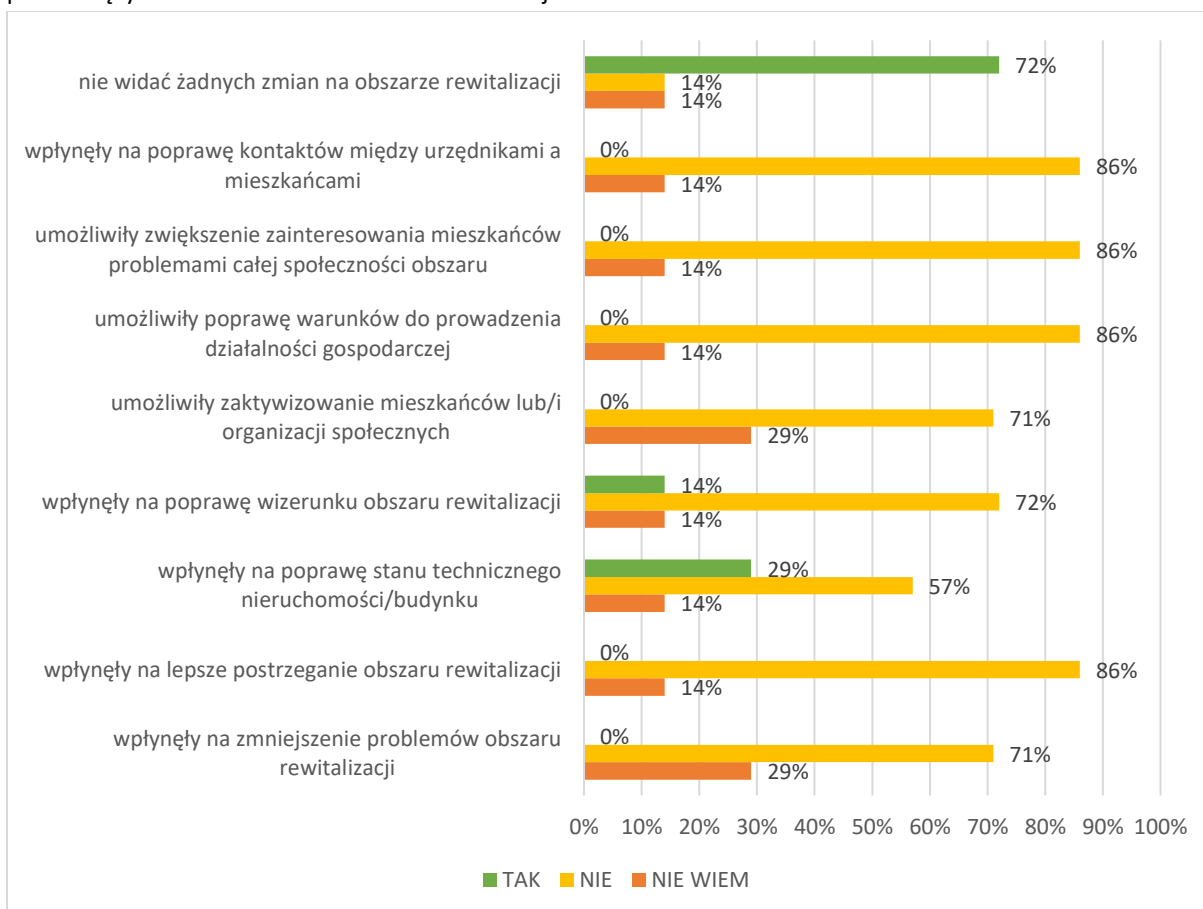

Źródło: opracowanie własne.

Ocena działań rewitalizacyjnych realizowanych we Włocławku przez grupę przedsiębiorców prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji jest negatywna, z tego powodu grupa ta wyróżnia się na tle innych badanych. Ponad 70% przedsiębiorców uważa, że pomimo realizowanych projektów na obszarze rewitalizacji nie widać żadnych zmian. Blisko 90% respondentów z tej grupy stwierdziło, że wdrażanie GPR nie wpłynęło na poprawę kontaktów między urzędnikami a mieszkańcami, nie zwiększyło zainteresowania problemami obszaru, nie umożliwiło poprawy warunków do prowadzenia działalności gospodarczej, ani nie wpłynęło na lepsze postrzeganie obszaru rewitalizacji. Ponad 70% z nich uważa, że działania mające na celu aktywizowanie lokalnej społeczności oraz rozwiązywanie problemów obszaru rewitalizacji nie przyniosły żadnych efektów. Blisko 60% ankietowanych pomimo przeprowadzonych prac remontowych nie zauważa poprawy stanu technicznego nieruchomości. Z wywiadów pogłębionych z przedsiębiorcami wynika, że zarówno zmiany w przestrzeni Śródmieścia, jak i wpływ podejmowanych działań na sposób myślenia mieszkańców są widoczne na obszarze rewitalizacji:

„Powiedziałyby, że sukcesem jest fakt, że w ogóle doszło do rewitalizacji Włocławka. Sukcesem są też wszystkie działania dotyczące Śródmieścia. Nie chodzi tylko o remonty, ale także o zmiany w myśleniu społeczności o Śródmieściu jako o centrum miasta i centrum do życia w mieście. Powoli mentalność i sposób myślenia o Śródmieściu jako miejscu do życia się zmienia. To jest najważniejsze”.

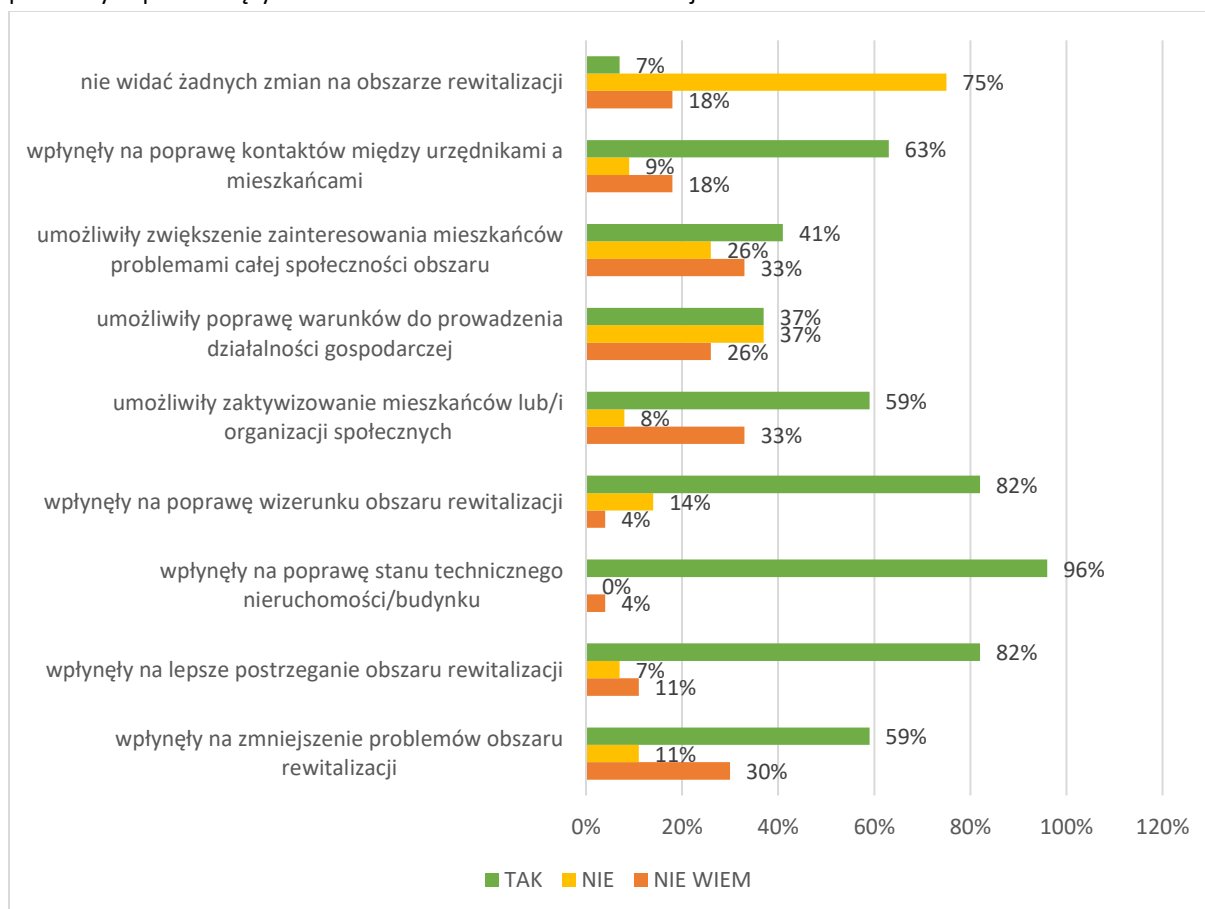
Wykres 25. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według przedsiębiorców prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Z kolei przedstawiciele instytucji publicznych powiązanych z prowadzonymi działaniami rewitalizacyjnymi udzielali odpowiedzi najbardziej afirmujących proces i zmiany zachodzące na obszarze. 75% ankietowanych z tej grupy przyznało, że na obszarze rewitalizacji widać zmiany, a aż 96% z nich wskazuje na pozytywne zmiany w sferze technicznej. 82% respondentów z tej grupy stwierdziło, że realizowane działania rewitalizacyjne wpłynęły na poprawę wizerunku obszaru rewitalizacji i na jego lepsze postrzeganie. 63% uznało także, że działania te przyczyniły się do poprawy kontaktów między urzędnikami a mieszkańcami Włocławka. 59% respondentów zauważyło także większą aktywność mieszkańców i organizacji społecznych oraz zmniejszenie się problemów obszaru rewitalizacji. Przeprowadzone wywiady pogłębione z przedstawicielami tej grupy potwierdzają wyniki otrzymane w badaniu ankietowym.

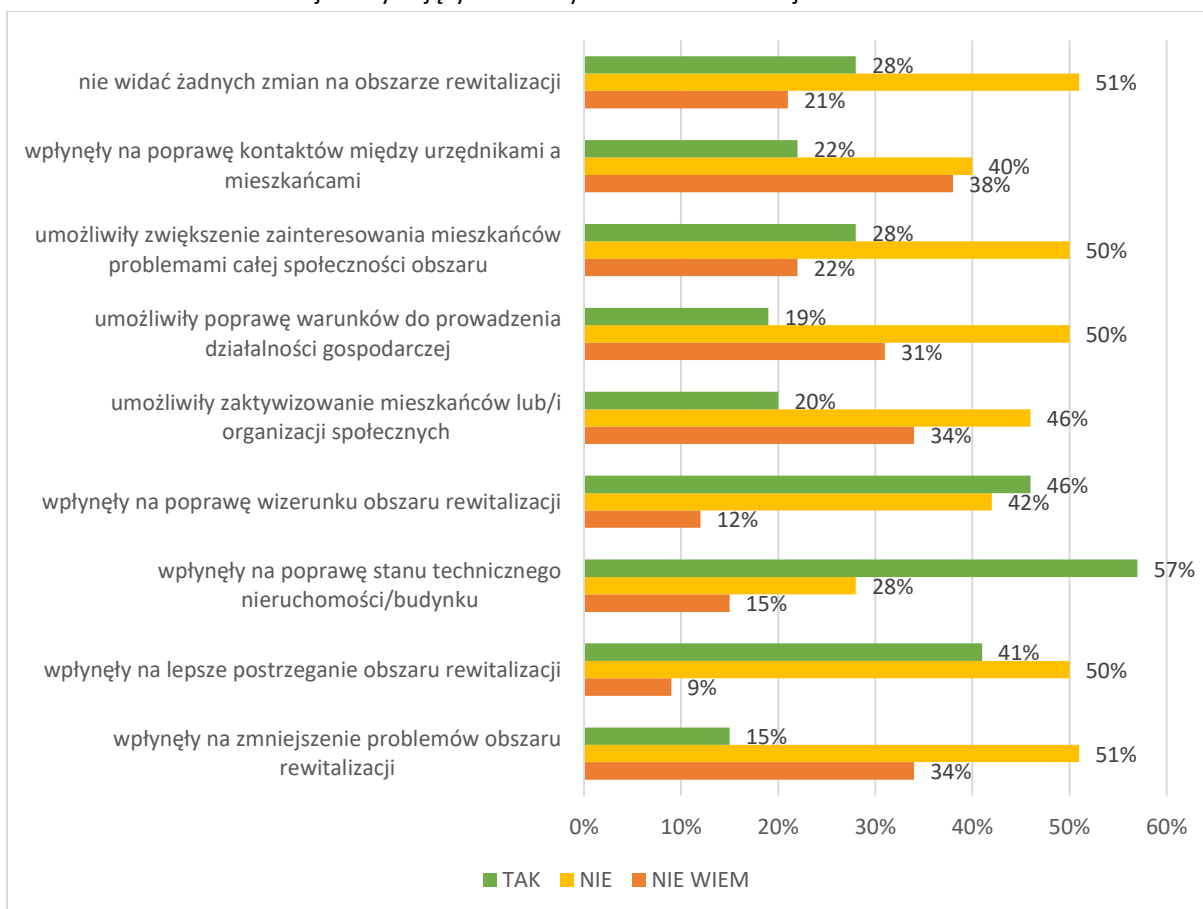
Wykres 26. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według przedstawicieli instytucji publicznych prowadzących działania wobec obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Opinie ankietowanych mieszkańców Włocławka zamieszkujących inną część miasta niż obszar rewitalizacji są bardzo podzielone. Wielu z nich miało także problem z oceną prowadzonych działań. 57% osób z tej grupy zauważyło poprawę stanu technicznego nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji, a 46% przyznało, że poprawił się wizerunek obszaru rewitalizacji. Około 50% ocen w siedmiu z dziewięciu kategorii w tym pytaniu było negatywnych. Z części wywiadów pogłębionych z przedstawicielami Zespołu ds. wdrażania projektów GPR Włocławka oraz z pracownika Wydziału Rewitalizacji wynika, że dla mieszkańców innych obszarów miasta niż Śródmieście widoczne są zmiany zachodzące na obszarze rewitalizacji.

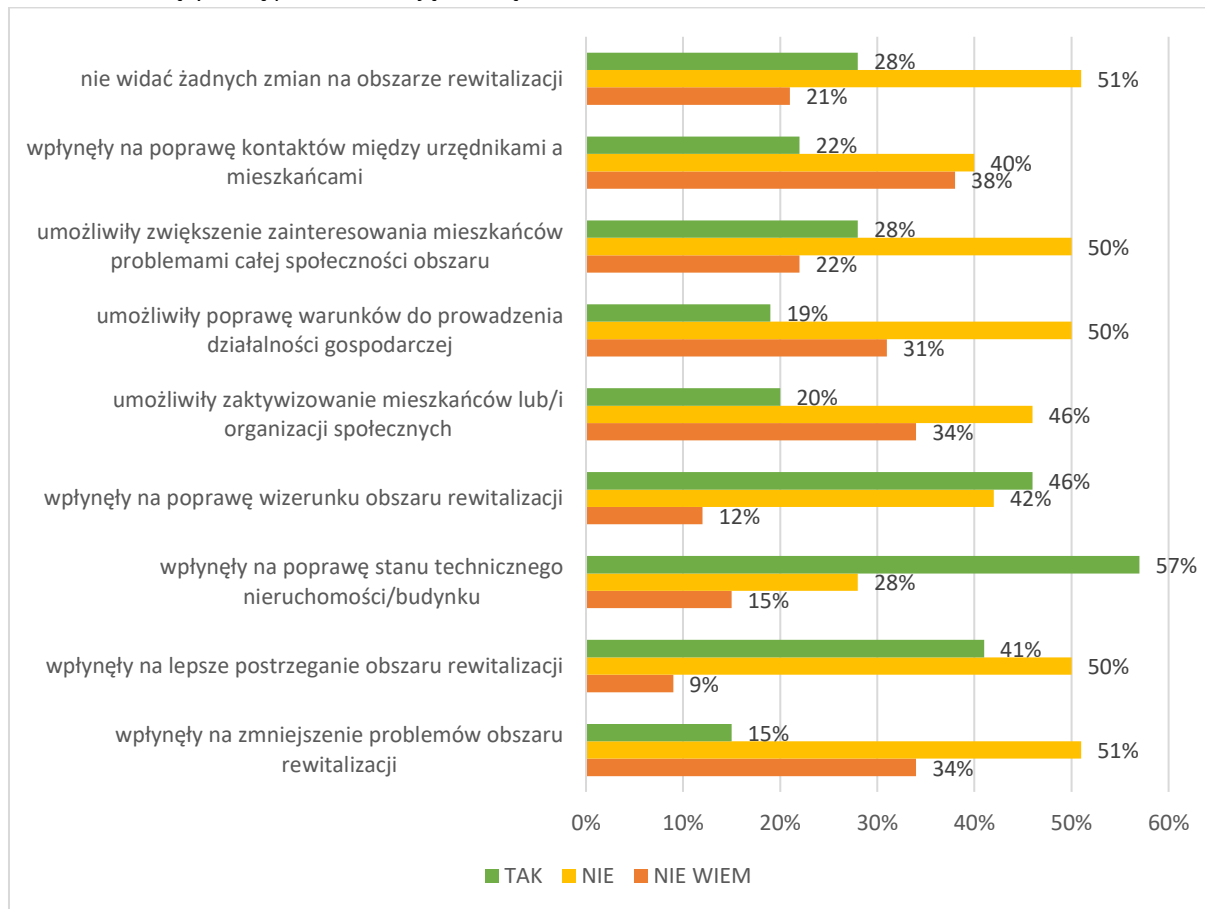
Wykres 27. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według mieszkańców innej części miasta niż obszar rewitalizacji korzystających z oferty obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Oceny ankietowanych nienależących do wyżej omówionych grup respondentów także są bardzo podzielone. 57% z nich zauważa poprawę stanu technicznego nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji, a z kolei 51% z nich zaznaczyło odpowiedź, że nie zauważyło żadnych zmian na obszarze rewitalizacji. Około 50% osób z tej grupy uważa, że działania rewitalizacyjne nie wpłynęły na zmniejszenie problemów obszaru rewitalizacji, ani nie wpłynęły na jego lepsze postrzeganie. 50% z nich negatywnie ocenia także warunki do prowadzenia działalności gospodarczej oraz brak zainteresowania mieszkańców problemami całej społeczności.

Wykres 28. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według mieszkańców nienależących do żadnej z wymienionych grup, lecz z uwagi na zainteresowanie procesem/zaangażowanie w proces rewitalizacji Włocławka chcących się podzielić swoją wiedzą

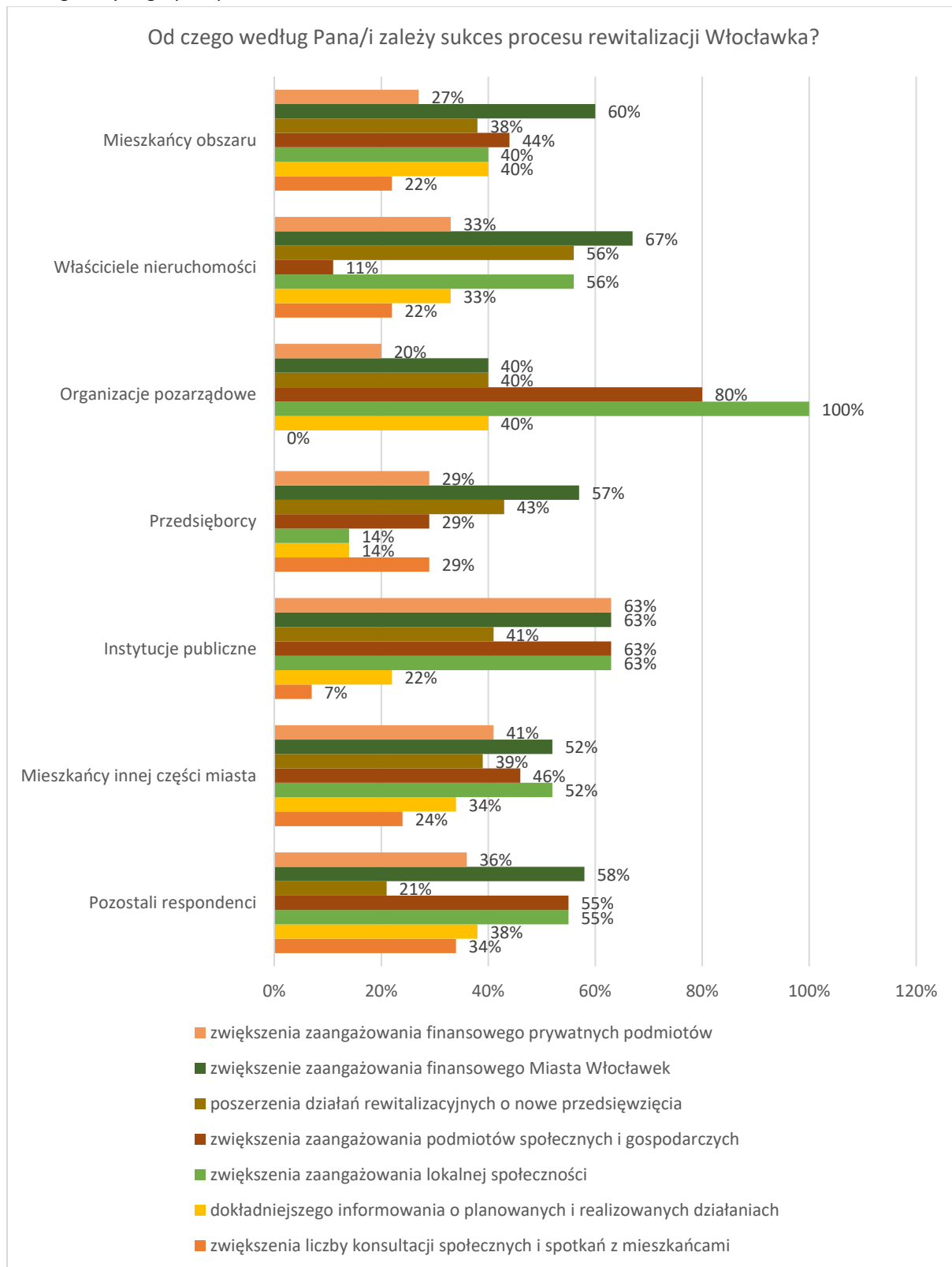
Źródło: opracowanie własne

Biorąc pod uwagę odpowiedzi wszystkich respondentów, najlepiej oceniane są remonty nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji (61%), a za największy problem nadal uważa się warunki do prowadzenia działalności gospodarczej na tym obszarze (52%). Z kolei większość respondentów TDI uważa, że na obszarze widać już pierwsze zmiany społeczno-gospodarcze i infrastrukturalne będące efektem prowadzonych działań. Szczególnie uwagę zwracają remonty budynków i zachodzące zmiany przestrzenne:

„Ważną rolą miasta jest pokazać, że rewitalizacja się opłaca, pomóc realizować działania, a później zacząć się wycofywać i pozwolić działać mieszkańcom, przedsiębiorcom”.

Odpowiedzi na kolejne pytanie ankiety: „Od czego według Pana/i zależy sukces procesu rewitalizacji Włocławka?”, były podobne. Wszyscy zwracali głównie uwagę na potrzebę zwiększenia zaangażowania finansowego miasta. Jedynie przedstawiciele organizacji pozarządowych uznali, że najważniejsze jest zaangażowanie lokalnej społeczności. Przedstawiciele instytucji publicznych postawili na równi cztery działania, które należy zintensyfikować, by osiągnąć sukces (zwiększenie zaangażowania finansowego miasta i podmiotów prywatnych, zwiększenie zaangażowania lokalnej społeczności oraz podmiotów społecznych i gospodarczych). Szczegółowe dane na ten temat prezentuje poniższy wykres.

Wykres 29. Odpowiedź na pytanie: „Od czego według Pana/i zależy sukces procesu rewitalizacji Włocławka?” według różnych grup respondentów

Źródło: opracowanie własne

Analizując odpowiedzi na powyższe pytanie łącznie, należy zauważyć, że respondenci oprócz kwestii finansowych uzależniają sukces rewitalizacji od zwiększenia zaangażowania lokalnej społeczności

(52%). Najmniejsze znaczenie ma dla nich zwiększenie liczby konsultacji społecznych i spotkań z mieszkańcami (25%).

Podczas wywiadów pogłębionych członkowie Zespołu ds. wdrażania projektów GPR Włocławka i przedstawiciele Wydziału Rewitalizacji również duży nacisk kładli na konieczność zwiększenia środków finansowych przeznaczanych na rewitalizację:

„Ważne jest tylko, żeby to był stały element wydatku budżetowego. Element cywilizacyjnie stały. Rewitalizacja jest to również dążenie do odbudowania tradycji. Jest to element odbudowy lokalnych wartości, które zniknęły”.

Wskazywano również na konieczność zmiany postaw społecznych, napływ nowych mieszkańców, rozwój nowych działalności gospodarczych – te właśnie czynniki mają według respondentów istotny wpływ na realizowany proces rewitalizacji w mieście. Z przeprowadzonych wywiadów wynika też, że jedyne powiązania z sektorem prywatnym, jakie udało się nawiązać przy realizacji działań rewitalizacyjnych, wystąpiły przy remontach kamienic w ramach programu dotacji, z sektorem pozarządowym zaś stała współpraca jest zauważalna m.in. przy prowadzeniu Kawiarni Obywatelskiej i przy realizacji mikrograntów.

7. Podsumowanie

Niniejszy raport przedstawia rezultaty okresowej oceny aktualności stopnia realizacji procesu rewitalizacji Włocławka, poszerzonego o aspekty jakościowe umożliwiające sformułowanie szczegółowych rekomendacji dot. ulepszenia działań w kolejnych okresach.

Badanie zostało przeprowadzone zgodnie z zapisami GPR rozdz. 11. Ocena wdrażania programu. Obejmuje ono pierwszy etap procesu, liczony od momentu przyjęcia uchwały w sprawie GPR w lipcu 2018 r., kończący się w dniu 31 grudnia 2020 r. Ocena trzyletniego okresu wdrażania procesu została oparta nie tylko o dane ilościowe dot. wskaźników postępu, ale została poszerzona o metody jakościowe, do których włączono kluczowych interesariuszy procesu rewitalizacji Włocławka.

W ramach procesu rewitalizacji Włocławka nie zostały zakończone wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia, co oznacza iż nie osiągnięto również wszystkich celów rewitalizacji. Można więc uznać, że **potrzeba prowadzenia procesu rewitalizacji w założonych ramach jest nadal aktualna.**

Przeprowadzony monitoring wskaźników wskazuje na **częściową poprawę negatywnych zjawisk**, co wynika w części z pozytywnego wpływu realizowanych projektów, a w części było efektem stosunkowo dobrej koniunktury gospodarczej lat 2018-2019. Nie zidentyfikowano szczególnie niekorzystnego wpływu pandemii COVID-19 na zjawiska kryzysowe wybrane do monitorowania, co oznacza iż należy je utrzymać w systemie monitoringu.

Przeprowadzony monitoring ilościowy oraz badanie jakościowe pozwoliło na wysunięcie następujących wniosków:

- wskaźniki monitoringowe analizowano w odniesieniu do zmian wartości dla obszaru rewitalizacji, z uwzględnieniem ich kontekstu ogólnomiejskiego. Wynikiem tych obserwacji jest wniosek o podobnej dynamice zmian zjawisk problemowych – stwierdzonej w mieście oraz na

obszarze rewitalizacji. **Nie zaobserwowano wpływu czynników kryzysowych z obszaru rewitalizacji na pogorszenie sytuacji pozostałych rejonów miasta, co tym samym wyklucza tezę badawczą dotyczącą eksportu problemów poza obszar rewitalizacji.**

- GPR Włocławka wdrażany jest od lipca 2018 roku, w związku z czym postęp rzeczowy działań jest jeszcze na niskim stopniu zaawansowania. Większość przedsięwzięć jest w trakcie realizacji, bądź się jeszcze nie rozpoczęła. Oznacza to, że **poziom realizacji wzrośnie w kolejnych latach, a wraz z nim również zwiększy się oddziaływanie interwencji na obszar rewitalizacji.** Stwierdzony aktualnie **mały postęp w realizacji celów GPR nie powinien stać się więc przesłanką do jego aktualizacji.**
- ocena aktualności poszczególnych elementów struktury GPR wykazała, iż niektóre zapisy w dokumencie wymagają korekty, m.in.:
 - opis powiązań z dokumentami strategicznymi,
 - lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych (oraz w konsekwencji ramy finansowe i harmonogram GPR),
 - struktura zarządzania,
 - opis powiązań polityki rewitalizacyjnej z polityką planowania przestrzennego.

Z powodu zmiany otoczenia dokumentów strategicznych procesu rewitalizacji Włocławka, spowodowanej wygaśnięciem horyzontu obowiązywania lub brakiem aktualności kluczowych opracowań **aktualizację GPR należy podjąć najwcześniej z chwilą wejścia do obrotu prawnego nowego dokumentu Strategii rozwoju miasta, kształtującej wyzwania rozwojowe Włocławka na kolejny okres programowania.**

- Stwierdzone rozbieżności w GPR w stosunku do stanu faktycznego wymagają jednak korekty w przyszłości, która w ujęciu całościowym powinna zostać wywołana w efekcie wystąpienia strategicznych przesłanek, obejmujących:
 - **konieczność zabezpieczenia funkcjonowania SSR w pełnym 10-letnim okresie wymaga wydłużenia perspektywy obecnego GPR o co najmniej jeden rok,**
 - zmianę perspektywy budżetowej polityki spójności UE – GPR Włocławka został opracowany w oparciu o założenia współfinansowania części zadań ze środków polityki spójności dostępnych w latach 2014-2020. W związku z wygaśnięciem tej perspektywy **priorytetem jest obecnie poszerzenie źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych zaplanowanych w GPR o środki UE dostępne w nowym okresie budżetowym 2021-2027.** GPR należy więc zaktualizować wtedy, kiedy znane już będą nowe warunki finansowania rewitalizacji w woj. kujawsko-pomorskim,
 - zmianę uwarunkowań prawnych procesu rewitalizacji – wygaśnięcie *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* wywołuje dyskusję dotyczącą konieczności aktualizacji ustawy o rewitalizacji. Efektem tych zmian ma być m.in. umocowanie roli Instytucji Zarządzających regionalnymi programami operacyjnymi, z których finansowana jest rewitalizacja w Polsce. Dotychczasowa procedura weryfikacji programów rewitalizacji, prowadzona przez regionalne Zespoły ds. rewitalizacji - w celu umożliwienia gminom ubiegania się o finansowanie ze środków UE w latach 2021-2027 - nie będzie już miała zastosowania. Niepewność toczenia prawnego wskazuje na konieczność wstrzymania się z korektą

GPR do czasu nowelizacji ustawy o rewitalizacji lub wejścia w życie nowych Wytycznych dotyczących finansowania rewitalizacji w latach 2021-2027.

- Z analizy efektywności narzędzi Specjalnej Strefy Rewitalizacji wynika, iż drobnego usprawnienia wymaga mechanizm dotacyjny. Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia z realizacją remontów częściowych – w części negatywne, można rozważyć **obniżenie poziomu dofinansowania w programie „Remont krok po kroku”**, przy utrzymaniu dotychczasowego pułapu wsparcia w pozostałych programach dedykowanych kompleksowym modernizacjom. W ten sposób nadal wspierane będą całościowe inwestycje, pozwalające na faktyczną poprawę stanu technicznego budynków, czego nie można w pełni osiągnąć za pomocą programu „Remont krok po kroku”.
- W trakcie wywiadów pogłębionych zidentyfikowano negatywne opinie dotyczące jakości wykonanych robót budowlanych wspieranych dotacją. Z tego powodu należy rozważyć zmianę istniejącego regulaminu udzielania i rozliczania dotacji w celu wzmocnienia **rozwiązań uniemożliwiających dotowanie inwestycji o obniżonych standardach wykonania**. Propozycją jest w tym względzie konieczność zabezpieczenia w procedurze udzielania dotacji obowiązku dostarczenia przez inwestora przeglądu technicznego budynku i oceny z jego użyciem celowości wnioskowanych przez inwestora prac.
- W odniesieniu do pozostałych narzędzi SSR stwierdzono ograniczoną ich przydatność w przypadku procesu rewitalizacji Włocławka. Narzędzia te jednak obowiązują z mocy prawa w granicach Strefy i na zasadach wskazanych m.in. w ustawie o rewitalizacji, w związku z tym brak jest możliwości wpływu na poziomie prawa miejscowego na sposób ich wdrażania.
- Ramowy plan ewaluacji – odnosząc zapisy rozdziału 11.2. *System oceny GPR* do zakresu i skali przeprowadzonego badania ewaluacyjnego należy zwrócić uwagę na **zasadność uproszczenia wymogów związanych z oceną GPR** zawartych w tym rozdziale. Opisany w rozdz. 11.2 system oceny oparty o badanie ewaluacyjne powiela wymogi opisane w rozdz. 11.1 *System monitorowania*. Tak zdefiniowane warunki oceny GPR wymagają przeprowadzenia każdorazowo na etapie oceny stopnia realizacji i aktualności badania ewaluacyjnego tego programu, którego użycie do oceny procesu powinno być fakultatywne. Podczas bieżącego badania potwierdzono skuteczność systemu monitorowania do oceny stopnia realizacji GPR, stąd brak jest potrzeby poszerzania tych rozwiązań o metody ewaluacyjne.

8. Załączniki

Załącznik nr 1 - Lista przedsięwzięć podstawowych.

Załącznik nr 2 – Wykaz projektów opóźnionych w realizacji.

9. Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Powiązanie kryteriów ewaluacji z pytaniami badawczymi i założeniami badania	12
Tabela 2. Udział kosztów poniesionych do końca 2020 r. na realizację projektów rewitalizacyjnych w szacowanej wysokości środków zaplanowanych w GPR Włocławka	20
Tabela 3. Źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych zrealizowanych we Włocławku w latach 2018–2020.....	20
Tabela 4. Liczba zrealizowanych projektów rewitalizacyjnych i projektów w trakcie realizacji – stan na koniec 2020 r.	21
Tabela 5. Stan realizacji projektów rewitalizacyjnych w poszczególnych latach obowiązywania GPR Włocławka	22
Tabela 6. Wskaźniki monitorowania gminnego programu rewitalizacji – stan istniejący w 2016 r. i planowany w 2028 r.	23
Tabela 7. Wskaźniki monitorowania gminnego programu rewitalizacji - korekta wartości bazowej w 2016 r.	24
Tabela 8. Wskaźniki monitorowania gminnego programu rewitalizacji – stan istniejący i planowany w 2028 r.	26
Tabela 9. Dynamika zmian liczby mieszkańców w mieście i na obszarze rewitalizacji w latach 2016–2020.....	28
Tabela 10. Analiza zmian wartości wskaźnika udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w %	29
Tabela 11. Analiza zmian wartości wskaźnika udziału osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w %	30
Tabela 12. Analiza zmian wartości wskaźnika liczby założonych niebieskich kart w ludności ogółem w %	31
Tabela 13. Analiza zmian wartości liczby interwencji straży miejskiej.....	32
Tabela 14. Analiza zmian wartości wskaźnika odsetka dzieci, które nie otrzymały promocji do następnej klasy [% na szkołę] (2015)	32
Tabela 15. Analiza zmian wartości wskaźnika wyniku średniego sprawdzianu ósmoklasistów (pomiar od 2019 r.)[%]	33
Tabela 16. Analiza zmian wartości złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego	34
Tabela 17. Analiza zmian wartości wskaźnika liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	35
Tabela 18. Analiza zmian wartości poziomu zanieczyszczenia powietrza.....	38
Tabela 19. Analiza zmian wartości liczby przyłączy do miejskiej sieci ciepłowniczej.....	38
Tabela 20. Analiza zmian wartości powierzchni terenów publicznych obszaru rewitalizacji objętych interwencją przestrzenną w ha	39
Tabela 21. Analiza zmian wartości wskaźnika liczby budynków wyłączonych z użytkowania na ha	41
Tabela 22. Analiza zmian wartości liczby budynków poddanych przebudowie/remontowi na obszarze SSR	42

Tabela 23. Zestawienie wskaźników monitorowania wraz z przedsięwzięciami wpływającymi na ich osiągnięcie.....	43
Tabela 24. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2018-2020 (dane na koniec okresu)	46
Tabela 25. Wskaźnik cen towarów i usług w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2018-2020, przy podstawie rok poprzedni=100.....	47
Tabela 26. Produkt krajowy brutto w cenach bieżących w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2018–2020	47
Tabela 27. Dynamika produktu krajowego brutto w latach 2018–2020 w cenach stałych, rok poprzedni=100	48
Tabela 28. Przeciętne wynagrodzenia brutto w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2018–2020 (stopa inflacji w 2019 wyniosła 2,3%, w 2020 – 3,4%)	48
Tabela 29. Wynagrodzenia w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2018–2020..	49
Tabela 30. Ocena aktualności zapisów GPR Włocławka	52
Tabela 31. Obszary powiązań pomiędzy dokumentami strategicznymi a GPR Włocławka	56
Tabela 32. Szczegółowe dane z rejestru dotacji SSR	61
Tabela 33. Zestawienie wartości transakcji, których dotyczyło prawo pierwokupu w latach 2019-2020	64
Tabela 34. Skojarzenia ze Specjalną Strefą Rewitalizacji według wszystkich ankietowanych łącznie ..	69
Tabela 35. Ocena programu dotacji do remontów w ramach Specjalnej Strefy Rewitalizacji według różnych grup respondentów	71
Tabela 36. Ocena programu dotacji do remontów w ramach Specjalnej Strefy Rewitalizacji według wszystkich ankietowanych łącznie	72
Tabela 37. Ocena efektów programu dotacji do remontów według różnych grup respondentów.	73
Tabela 38. Ocena efektów programu dotacji do remontów według wszystkich respondentów łącznie	74
Tabela 39. Liczebność próby.....	78
Tabela 40. Ocena zmian na obszarze rewitalizacji według różnych grup respondentów (odpowiedź: tak, zauważyłem/-am zmiany na lepsze).....	102
Tabela 41. Ocena zmian na obszarze rewitalizacji według różnych grup respondentów (odpowiedź: nie, nie zauważyłem/-am zmiany na lepsze).....	102
Tabela 42. Ocena zmian na obszarze rewitalizacji według różnych grup respondentów (odpowiedź: nie, nastąpiła zmiana na gorsze)	103
Wykres 1. Świadomość funkcjonowania we Włocławku Specjalnej Strefy Rewitalizacji według różnych grup respondentów	67
Wykres 2. Skojarzenia ankietowanych ze Specjalną Strefą Rewitalizacji według różnych grup respondentów	68
Wykres 3. Znajomość założeń programu dotacji do remontów w Specjalnej Strefie Rewitalizacji wśród różnych grup respondentów	70
Wykres 4. Procentowy udział poszczególnych grup interesariuszy procesu rewitalizacji Włocławka w badaniu ankietowym.....	78
Wykres 5. Znajomość położenia obszaru rewitalizacji według różnych grup respondentów.....	79
Wykres 6. Procentowy rozkład uczestnictwa poszczególnych grup interesariuszy w konsultacjach społecznych dotyczących planowanych działań rewitalizacyjnych	80
Wykres 7. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zgłaszał/a Pan/i uwagi dotyczące planowanych projektów (przedsięwzięć) lub zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji?” wśród poszczególnych grup respondentów.....	81

Wykres 8. Ocena zaangażowania społecznego w proces rewitalizacji we Włocławku według różnych grup respondentów	82
Wykres 9. Procentowy rozkład przyczyn niskiego zaangażowania mieszkańców w proces rewitalizacji prowadzony we Włocławku według różnych grup respondentów	83
Wykres 10. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie: „Dlaczego nie wziął/wzięła Pan/i udziału w konsultacjach?” wśród różnych grup respondentów.....	86
Wykres 11. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zgłoszone przez Pana/Panią uwagi zostały uwzględnione?” wg grup respondentów	88
Wykres 12. Potrzeba zintensyfikowania działań rewitalizacyjnych w poszczególnych sferach według różnych grup respondentów	89
Wykres 13. Ocena funkcjonowania Kawiarni Obywatelskiej „Śródmieście Cafe” według różnych grup respondentów	92
Wykres 14. Świadomość funkcjonowania Włocławskiego Centrum Biznesu – Inkubatora Przedsiębiorczości według różnych grup respondentów	95
Wykres 15. Ocena Włocławskiego Centrum Biznesu – Inkubatora Przedsiębiorczości według różnych grup respondentów	96
Wykres 16. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy korzystał/a Pan/i lub jest zainteresowany/a korzystaniem z Włocławskiego Centrum Biznesu – Inkubatora Przedsiębiorczości?” według różnych grup respondentów	97
Wykres 17. Świadomość funkcjonowania we Włocławku Komitetu Rewitalizacji według różnych grup respondentów	98
Wykres 18. Ocena dotychczasowej działalności Komitetu Rewitalizacji według różnych grup respondentów	99
Wykres 19. Zagrożenia związane z dalszym prowadzeniem procesu rewitalizacji Włocławka według różnych grup respondentów	105
Wykres 20. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy posiada Pan/i wiedzę o planowanych lub realizowanych działaniach rewitalizacyjnych?” wśród różnych grup respondentów	107
Wykres 21. Postrzeganie obszaru rewitalizacji według poszczególnych grup respondentów.....	108
Wykres 22. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według mieszkańców obszaru rewitalizacji	110
Wykres 23. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według właścicieli, użytkowników wieczystych i administratorów nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji	111
Wykres 24. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według organizacji pozarządowych prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji.....	112
Wykres 25. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według przedsiębiorców prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji.....	113
Wykres 26. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według przedstawicieli instytucji publicznych prowadzących działania wobec obszaru rewitalizacji.....	114
Wykres 27. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według mieszkańców innej części	115
Wykres 28. Ocena działań rewitalizacyjnych prowadzonych we Włocławku według mieszkańców nienależących	116
Wykres 29. Odpowiedź na pytanie: „Od czego według Pana/i zależy sukces procesu rewitalizacji Włocławka?” według różnych grup respondentów	117